Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія Водій автотранспортних засобів.

Код-8322.

Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «В», «ВЕ», «С1», «С1Е», «С», «СЕ», «D1», «D1E», «D», «DE».

Видання офіційне.
Київ.
2012 р.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
«10__»липня2012 р. №802

Державний стандарт професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія : Водій автотранспортних засобів.

Код-8322.

Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «В», «ВЕ», «С1», «С1Е», «С», «СЕ», «D1», «D1E», «D», «DE».

Видання офіційне.
Київ.
2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Заступник Міністра освіти і науки, молоді та спорту України

_____ Б.М. Жебровський
«__»_____ 2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Перший заступник Міністра соціальної політики України

_____ В.І. Надрага
«__»_____ 2012 р.

Державний стандарт професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія 8322 Водій автотранспортних засобів

Код-8322

Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії «В», «ВЕ», «С1», «С1Е», «С», «СЕ», «D1», «D1E», «D», «DE»

Видання офіційне
Київ
2012

Аркуш погодження
Державний стандарт професійно-технічної освіти
Професія: 8322 Водій автотранспортних засобів
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «В», «ВЕ», «С1», «С1Е», «С», «СЕ», «D1», «D1E», «D», «DE»

ПОГОДЖЕНО
Директор департаменту професійно-технічної освіти МОНмолодьспорту України
_____ С.Пруун В.В.
«___» _____ 2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Директор інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України
_____ Кудін О.І.
«___» _____ 2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Начальник відділення науково-методичного забезпечення змісту ПТО Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України
_____ Паржницький В.В.
«___» _____ 2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Директор Державного Департаменту автомобільного транспорту Міністерства інфраструктури України
_____ Гриньков Д.В.
«___» _____ 2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Директор Департаменту ринку праці та зайнятості Міністерства соціальної політики України
_____ Лазебна М.В.
«___» _____ 2012 р.

Аркуш погодження
Державний стандарт професійно-технічної освіти
Професія: 8322 Водій автотранспортних засобів
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «В», «ВЕ», «С1», «С1Е», «С», «СЕ», «D1», «D1E», «D», «DE»

ПОГОДЖЕНО
Начальник відділу професійного розвитку та
альтернативної служби Департаменту
ринку праці та зайнятості Міністерства соціальної
політики України
_____ Вакуленко О.О.
«27» червня 2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Начальник Управління Державної автомобільної інспекції
МВС України
_____ Лозовий В.М.
«___» _____ 2012 р.

ПОГОДЖЕНО
Начальник Центру безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем
МВС України
_____ Будник С.І.
«___» _____ 2012 р.

Розробники:
Сулима В.В. - провідний спеціаліст Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України.
Супрун К.В.- майстер виробничого навчання водінню МВПУ АТ та БМ.
Балдін О.Ю. - заступник начальника Центру безпеку дорожнього руху та автоматизованих систем МВС України.

Керівник проекту
Супрун В.В.- директор Департаменту професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту УкраЇни,кандидат економічних наук, доцент.

Науковий консультант:
Паржницький В.В. - начальник відділення науково-методичного забезпечення змісту професійно-технічної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки,молоді та спорту України.
Щербак О.І. – директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України.

Редактор:
Луцька А.В. - начальник відділуДепартаменту професійно-технічної освіти МОН молодьспорту

Рецензенти:
Коваленко В.М. - директор МВПУ АТ та БМ, доктор педагогічних наук, академік.
Будник С.І. - начальник центру Безпеки дорожнього руху і автоматизованих систем МВС України.
Дєдов А.М. – заступник Голови ЦК ТСОУ.

Зауваження та пропозиції щодо змісту державного стандарту з професії «Водій автотранспортних засобів», замовлення на його придбання просимо надсилати за адресою:

03035 м. Київ, вул. Урицького, 36
Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
Телефони: (044)248-91-16.
Начальник відділення науково-методичного забезпечення змісту професійно-технічної освіти Паржницький В.В

П р и м і т к а. Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований без дозволу Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України , Центру безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем МВС України або Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія».

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія: Водій автотранспортних засобів.

Код-8322.

Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «В».

Видання офіційне.

Київ.
2012 р.

Загальні положення

Державний стандарт професійно-технічної освіти для підготовки робітників з професії (8322)водій автотранспортних засобів зі спеціалізаціями категорій «В», «ВЕ», «СІ», «СІЕ», «С», «СЕ», «DI», «DIE», «D», «DE» розроблено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 травня 2009 р. №487 та ст. 32 Закону України «Про професійно-технічну освіту» (103/98-ВР) і є обов'язковим для виконання усіма професійно-технічними навчальними закладами, підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, незалежно від їх підпорядкування та форми власності.

Державний стандарт професійно-технічної освіти містить:

· освітньо-кваліфікаційну характеристику випускника професійно-технічного навчального закладу,яка складена на основі кваліфікаційних характеристик Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників (ДКХП,випуск 69 « Автомобільний транспорт».Розділ 1 «Діяльність автотранспортних підприємств,автобусних станцій вантажних станцій, транспортно-експедиторських підприємств». – К.: ДП» ДержавтотрансНДІпроект»,2006.-150 с.),досягнень науки і техніки,впровадження сучасних технологічних процесів,передових методів праці ,врахування потреб роботодавців і містять вимоги до рівня знань,умінь та навичок,до кваліфікаційних характеристик включено вимоги, передбачені Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників, «Загальні поження», п.7, випуск 1, частина2, Краматорськ, 2010 р. ;

· типовий навчальний план підготовки кваліфікованих робітників;

· типові навчальні програми з навчальних предметів, програму професійно-практичної підготовки (водіння автомобіля), передбачені типовим навчальним планом;

· критерії кваліфікаційної атестації випускників;

· перелік основних обов'язкових засобів навчання;

· список рекомендованої літератури.

У професійно-технічних навчальних закладах першого атестаційного рівня, на підприємствах, в установах та організаціях, що здійснюють підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників, тривалість професійної підготовки визначається типовими навчальними планами державного стандарту даної професії. Залежно від бажання вступника, потреб ринку праці, планового рівня кваліфікації, освітнього рівня вступника, отримання професійно-технічної освіти з декількох категорій одночасно (А1, А, В,) (В,С1,С) доповнюються розширенням змісту навчання для забезпечення вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик «В», «СІ», «С» .

При одночасному навчанні на категорії «АІ», «В», «СІ» тощо, кількість годин практичного водіння збільшується на 10 годин на кожну категорію відносно до вищої категорії. Вивчення теоретичних предметів проводиться один раз на всі названі категорії з урахуванням вивчених раніше тем.

Всі категорії водіїв мають тільки медицинські обмеження.

Особам, які навчались на відповідні категорії транспортних засобів згідно з програмами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2010 року № 229 і не отримали диплому кваліфікованого робітника, або свідоцтва про присвоєння професії водій, дозволяється пройти в навчальних закладах додаткове теоретичне навчання з вивчення програмного матеріалу з урахуванням годин попереднього навчання по відповідним категоріям без складання екзамену в органах ДАІ.

Після річного стажу роботи на транспортних засобах однієї із перерахованих категорій «В», «СІ», «С» можливе навчання на відповідні категорії «ВЕ», «СІЕ», «СЕ». Комплектація групи може проводитись одночасно з числа сухачів декількох категорій.

У професійно-технічних навчальних закладах другого та третього атестаційних рівнів тривалість професійної підготовки встановлюється відповідно до рівня кваліфікації, яку

набуває учень, що визначається робочим навчальним планом.

При організації перепідготовки за професією "Водій автотранспортних засобів "з категорії «В»на категорію «С1» або на «С» термін професійного навчання встановлюється на основі термінів, передбачених для первинної професійної підготовки вищої категорії, при цьому навчальна програма може бути скорочена за рахунок виключення раніше вивченого матеріалу.

У разі необхідності зазначені терміни навчання можуть бути подовжені за рахунок включення додаткового навчального матеріалу відповідно до вимог транспортної галузі, замовників робітничих кадрів.

Професійно-технічний навчальний заклад, підприємство, установа, організація мають право, відповідно до змін у технологіях автомобільного транспорту, організації праці, регіональних умов тощо, самостійно визначати варіативний компонент змісту професійно-технічної освіти у робочих навчальних планах (до 20 відсотків у межах загального часу) та робочих навчальних програмах (до 20 відсотків навчального предмета із професійно-практичної підготовки). Зміни затверджуються згідно діючої нормативної бази.

Типовими і навчальними планами передбачено тижневе навантаження учнів (слухачів) при денній формі навчання - не більше 36 годин. При вечірній формі навчання навантаження учнів не повинно перевищувати 4 год. на день при 5-денному навчальному тижні.

Тривалість навчальної години з теоретичних занять становить 45 хвилин.

Професійно-практична підготовка (водіння автотранспортного засобу) становить 60 хвилин, враховуючи час на зміну учнів, підведення підсумків занять і заповнення документів, і здійснюється на навчальних полігонах (маневрових майданчиках з твердим покриттям), вулицях, дорогах.

Навчання водінню здійснюється індивідуально з кожним учнем (слухачем).

Протягом дня з одним учнем (слухачем) дозволяється відпрацьовувати вправи на навчальному транспортному засобі не більше двох годин. При наявності комп'ютерних (телевізійних) автотренажерів практичне водіння може бути зменшене на 20%.

На закритому майданчику навчання водінню може проводитись з першого дня теоретичного навчання. Норми ПММ вираховуються згідно нормативів з корегуючими коефіцієнтами на навчальну їзду,на кондиціонер,опалення салону,зимовий період,рух заднім ходом тощо.При русі в населених пунктах та поза ними учень / слухач / повинен проїзжати не менше 20 км. за годину на мало завантажених вулицях / дорогах /.Дозволяється знаходження в автомобілі / автобусі / дублерів під час руху.

Після завершення навчання кожний учень (слухач) повинен уміти самостійно виконувати всі роботи, передбачені освітньо-кваліфікаційною характеристикою, технологічними умовами і нормами, встановленими у галузі автомобільного транспорту. В разі пропуску окремих занять з поважних причин, але не більше 20 відсотків загального часу, відведеного на вивчення теоретичних предметів програмою, учню (слухачеві) можна рекомендувати відпрацювати теми пропущених занять за модульною системою, та скласти залік за цими темами викладачу. Викладач, прийнявши названий залік, зобов'язаний зробити про це відповідний запис в журналі модульного навчання.Рішення про визнання поважними причинами пропусків занять приймає керівник (заступник) навчального закладу.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників визначаються 12-ти бальною системою оцінювання навчальних досягнень учнів (слухачів). Присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня „Кваліфікований робітник " можливе за умови отримання учнем (слухачем) не менше семи балів за критеріями кваліфікаційної атестації.

Особі, яка опанувала курс професійно-технічного навчання і успішно пройшла кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень „Кваліфікований робітник" з набутої професії відповідної категорії та видається свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Випускнику професійно-технічного навчального закладу другого та третього атестаційних

рівнів, якому присвоєно освітньо-кваліфікаційний рівень „Кваліфікований робітник”, видається диплом, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Вищезазначені свідоцтво і диплом є дійсними для роботи за набутою професією за умови отримання на їх підставі посвідчення водія на право керування автотранспортними засобами визначеної категорії. Обмеження по допуску до керування механічними транспортними засобами: медичні.

Навчальна група не пізніше 2 неділь (14 днів) з початку навчання повинна бути зареєстрованою в РЕП ДАІ ,що обслуговує навчальний заклад.

Порядок навчання за модульною системою проводиться відповідно до наказу Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерство освіти України від 08.07.99 р. № 113/247 «Про затвердження Положення про організацію професійного навчання безробітних за модульною системою».

Тимчасово(протягом року з дня затвердження Державних стандартів професійно-технічної освіти навчання водіїв автотранспортних засобів)при недостатній кількості програм і комп’ютерів дозволяється використовувати для навчання макети з розрізами,стенди і плакати тощо.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** **8322** Водій автотранспортних засобів категорії «В».

2 **Спеціалізація*:***

водіння автотранспортних засобів категорії "В".

3.**Кваліфікаційні вимоги:**

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила перевезення вантажів (в т.ч. небезпечних, негабаритних), порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії В та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

керувати автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії В за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп повною масою до 750 кг. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб під навантаження та розвантаження або до місця посадки і висадки пасажирів. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів у кузові автотранспортного засобу малої вантажопідйомності, а також порядок розміщення пасажирів в легкових автомобілях. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Загальнопрофесійні вимоги:

Повинен:

а)раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;

б)додержуватись норм технологічного процесу;

в) не допускати браку в роботі;

г) знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, додержуватися норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;

д) використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо);

4. Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти:

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні

на категорію „В” – повна загальна середня або базова освіта. Без вимог до стажу роботи.

5.Сфера професійного використання випускника

Автомобільні перевезення

6.Специфічні вимоги

Вік: після закінчення терміну навчання – більше 17 років, з віковим обмеженням використання посвідчення водія з 18 років.

-*Стать-чоловіча, жіноча*

-*Медичні обмеження*

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.

Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація - Водіння автотранспортних засобів категорії «В», дозволена максимальна маса яких не перевищує 3500кг (7700 фунтів) .

Загальний фонд навчального часу – 238 годин

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	**10**	
1.1	Основи законодавства України .	**10**	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	**174**	28
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	**12**	
2.2	Будова легкового автомобіля категорії В	**18**	
2.3	Правила дорожнього руху..	**100**	**28**
2.4	Основи безпеки дорожнього руху,та перша медична допомога при ДТП	**38**	4
2.5	Професійна етика та культура водіння .	**6**	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	**40**	
3.1	Водіння автомобіля категорії В	**40**	
4.	**Консультації.**	**6**	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація.**	**8**	
	Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3).	**198**	**32**

Перелік кабінетів, майданчиків для підготовки кваліфікованих робітників за професією «Водій автотранспортних засобів» категорії «В»
Кабінети:
1. Будови й експлуатації автомобіля.
2. Охорони праці.
3. Правил дорожнього руху.
4. Безпеки дорожнього руху.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
Будови, експлуатації автомобіля та охорони праці,
Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху.

Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння, загальною площею не менше 200 кв.м на один учбовий автомобіль.

Загально-професійна підготовка.

Основи законодавства України.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення пасажирів та багажу.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	2	
Всього:		10	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення пасажирів та багажу.

Правила перевезення пасажирів та багажу автомобільним транспортом.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль, як джерело забруднення навколишнього середовища.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Правові та організаційні основи охорони праці.	**1**	
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	**4**	
3.	Охорона навколишнього середовища.	**3**	
4.	Основи пожежної безпеки.	**1**	
5.	Основи електробезпеки.	**2**	
6.	Основи гігієни праці та виробничої санітарії.	**1**	
Всього годин:		**12**	

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці

Зміст поняття "Охорона праці", соціально-економічне значення охорони праці.

Закон України «Про охорону праці», Кодекс законів України про працю, Закон України «Про охорону здоров'я населення», Закон України «Про пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Відповідальність за порушення законодавства про працю, правил та інструкцій з охорони праці.

Інструктування з безпеки праці.

Алкоголізм і безпека праці.

Основні причини травматизму і професійних захворювань на виробництві.

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і професійних отруєнь.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні й експлуатації автотранспортних засобів.

. Вимоги безпеки праці при обслуговуванні й експлуатації автотранспорту, при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та роботи на лінії.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автотранспортних засобів, механізмів та устаткування. Світлова і звукова сигналізація. Попереджувальні написи. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснащення, спецінструменти.

Обов'язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автотранспортних засобів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Тема 4. Основи пожежної безпеки

Характерні причини виникнення пожеж.

Організаційні та технічні протипожежні заходи. Пожежна сигналізація. . Організація пожежної охорони в галузі. Пожежонебезпечні роботи та матеріали у галузі автомобільного транспорту.

Вогнегасильні речовини та матеріали. Пожежна техніка для захисту об'єктів. Особливості гасіння пожеж в автомобілі та на об'єктах даної галузі.

Тема 5. Основи електробезпеки.

Особливості ураження електричним струмом. Вплив електричного струму на організм людини. Можливі враження електричним струмом при роботі автомобільного транспорту. Механізми та вузли автомобіля, небезпечні враження електричним струмом.

Безпечні прийоми роботи.

Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму.

Класифікація виробничих приміщень відносно небезпеки враження працюючим електричним струмом.

Колективні та індивідуальні засоби захисту від ураження електричним струмом. Робота з переносними електросвітильниками та електроінструментом.

Захист від статичної електрики.

Тема 6. Основи гігієни праці, та виробничої санітарії.

Поняття про виробничу санітарію, як систему організаційних, гігієнічних та санітарно-технічних заходів.

Фізіологія праці. Основні гігієнічні особливості праці за даною професією.

Вимоги до опалення, вентиляції та кондиціювання повітря виробничих, навчальних та побутових приміщень. Правила експлуатації систем опалення та вентиляції.

Види освітлення. Природне освітлення. Штучне освітлення. Правила експлуатації освітлення.

Санітарно-побутове забезпечення працюючих.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова легкового автомобіля категорії «В» .

№ з/п	Тема	Кількість годин (всього):	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова легкового автомобіля.	**1**	
2.	Двигун, газобалонне устаткування і його ТО.	**8**	
3.	Електрообладнання.	**4**	
4.	Трансмісія.	**2**	
5.	Підвіска, механізми керування.	**2**	
6.	Додаткове обладнання.	**1**	
Всього годин:		**18**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова легкового автомобіля.

Загальна будова легкових автомобілів. Склад і призначення основних його груп і механізмів, класифікація автомобілів.

Тема 2. Двигун та газобалонні установки.

Загальна будова, основні механізми і системи двигуна. Будова газобалонних установок та їх ТО.Електродвигуни.

Тема 3. Електрообладнання.

Джерела електричної енергії в автомобілі. Їх призначення, загальна будова. Основні несправності, та методи їх усунення. Обслуговування акумуляторної батареї. Система пуску двигуна. Контрольно-вимірювальні прилади, освітлення та сигналізація. ТО приладів електрообладнання.

Тема 4. Трансмісія.

Призначення, схема та загальна будова трансмісії, карданні передачі та ведучі мости, основні несправності трансмісії та методи їх усунення. Технічне обслуговування трансмісії.

Тема 5. Підвіска, механізми керування.

Залежна і незалежна підвіски, загальна будова та принцип дії. Пневматичні шини, маркування шин. Порядок монтажу та демонтажу шин. Будова та принцип дії рульового керування. Типи гальмових систем, їх будова і принцип дії, регулювання, технічне обслуговування.

Тема 6. Додаткове обладнання легкового автомобіля.

Оснащення робочого місця водія та салону легкового автомобіля. Основні несправності додаткового обладнання та методи їх усунення. Автопричепи максимальною масою до 750кг, їх класифікація, будова та характеристика, що експлуатується з легковими автомобілями.

Основи технічного обслуговування автопричепів. Перевезення вантажів за допомогою автопричепа. Правила безпеки під час перевезення багажу.

.

Типова навчальна програма з предмета
«Правила дорожнього руху».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього:	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	4	
2	Дорожні знаки.	16	
3	Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.	2	
4	Регулювання дорожнього руху.	6	
5	Порядок руху зупинки та стоянки транспортних засобів.	10	
6	Проїзд перехресть.	6	
7	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	4	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-7.	4	4
8	Особливі умови руху.	6	
9	Перевезення людей та вантажів.	6	
10	Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.	6	
11	Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.	4	
	Лабораторно-практична робота за темами 1-11.	24	24
12	Підсумкові заняття.	2	
Всього годин:		100	28

Тема 1. Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Закон України «Про дорожній рух». Загальні положення, терміни, визначення.

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху. Обов'язки учасників дорожнього руху та осіб, уповноважених керувати дорожнім рухом. Порядок ведення обмежень у дорожньому русі, інструкцій та інших нормативних актів. Вікові обмеження водіїв механічних транспортних засобів.

Терміни та визначення, що містять Правила дорожнього руху. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів перед виїздом на лінію та в дорозі. Документи, які водій механічного транспортного засобу повинен мати при собі та пред'являти за вимогою на перевірку працівникам ДАІ. Обставини, при яких забороняється керувати іншим особам керування транспортним засобом. Обов'язки водіїв, причетних до дорожньо-транспортних пригод.

Права і обов'язки водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблисковими маячками і (або) спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов'язки інших водіїв щодо забезпечення безпеки руху спеціальних транспортних засобів.

Обов'язки та права пішоходів і пасажирів щодо забезпечення безпеки руху і особистого життя. Правила поведінки для пішоходів і пасажирів.

Технічний стан і обладнання вказаних транспортних засобів. Випадки, коли рух указаних транспортних засобів і прогін тварин забороняється. Небезпечні наслідки порушення вимог до руху велосипеда, гужового транспорту і прогону тварин.

Розміщення транспортних засобів на проїжджій частині.

Тема 2. Дорожні знаки.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху, їх

класифікація. Вимоги стандартів щодо установлення дорожніх знаків. Дублюючі, сезонні та тимчасові знаки.

Попереджувальні знаки. Призначення знаків. Загальна ознака попередження. Правила встановлення знаків. Назва та призначення кожного знака. Дії водія, який наближається до небезпечної ділянки дороги, позначеної відповідним попереджувальним знаком. Таблички, що застосовуються чи можуть застосовуватися із попереджувальними знаками.

Знаки пріоритету. Призначення, назва кожного знака, місце встановлення, зона дії. Таблички, що застосовуються, або можуть застосовуватися зі знаками пріоритету. Дії водіїв відповідно до вимог знаків пріоритету. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Заборонні знаки. Призначення. Загальна ознака заборони. Назва, призначення, місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог заборонних знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Зона дії заборонних знаків.

Наказові знаки. Призначення. Загальна ознака наказових знаків. Назва, призначення та місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог наказових знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Інформаційно-вказівні знаки. Призначення. Загальні ознаки інформаційно-вказівних знаків. Назва кожного знака, місце встановлення. Дії водіїв згідно з вимогами кожного знака, який вводить відповідні режими та порядок руху.

Знаки сервісу. Призначення. Назва, місце встановлення кожного знака. Таблички, що застосовуються з дорожніми знаками.

Тема 3. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.

Дорожня розмітка та її значення в загальній системі організації дорожнього руху. Класифікація розмітки.

Горизонтальна розмітка. Призначення горизонтальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Написи та інші позначення на проїзній частині. Дії водіїв відповідно до вимог горизонтальної розмітки.

Вертикальна розмітка. Призначення вертикальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Дії водіїв відповідно до вимог розмітки.

Дорожнє обладнання. Огородження. Світлове сигнальне обладнання. Попереджувальні світлові прилади та інше обладнання.

Тема 4. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів світлофорів та регулювальника.

Засоби регулювання дорожнього руху. Значення сигналів світлофора. Обов'язок учасників руху діяти відповідно до сигналів світлофорів.

Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв, а також інших маршрутних транспортних засобів, котрі рухаються по відокремленій смузі. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Регулювання руху за допомогою сигналів регулювальника. Значення сигналів регулювальника для учасників дорожнього руху. Обов'язки учасників руху діяти відповідно сигналів регулювальника.

Тема 5. Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали. Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі сигналів світловими покажчиками або рукою. Випадки, під час яких дозволяється подавання звукових сигналів і сигналів світлом фар. Використання попереджувальних сигналів під час обгону. Включення ближнього світла фар у денний час. Позначення транспортного засобу ближнім світлом фар або протитуманними фарами. Випадки, коли увімкнення аварійної світлової сигналізації обов'язкове. Небезпечні наслідки порушення правил подавання попереджувальних сигналів.

Початок руху, зміна напрямку руху. Обов'язки водіїв перед початком руху, перестроюванням та іншими змінами напрямку руху. Порядок виконання поворотів і розворотів

на перехресті. Розворот поза перехрестям. Правила використання смуг гальмування та розгону. Випадки, в яких забороняється розворот. Обов'язки водіїв у випадках, коли траєкторія руху транспортних засобів перетинається, а черговість руху не установлена. Порядок руху заднім ходом.

Небезпечні наслідки порушення правил початку руху і зміни напрямку.

Розташування транспортних засобів на проїзній частині. Визначення кількості смуг для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортних засобів на проїзній частині залежно від кількості смуг для руху, виду транспортного засобу, швидкості руху. Випадки, коли дозволяється рух трамвайними коліями. Повороти на дорогах і рух на дорогах з реверсивним рухом. Рух тротуарами і пішохідними доріжками. Небезпечні наслідки порушення правил розташування транспортних засобів на проїзній частині.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Фактори і обставини, залежно від яких водій вирішує, з якою швидкістю має рухатись транспортний засіб, забезпечуючи безпеку руху. Обмеження швидкості руху і умови її збільшення на окремих ділянках: у населених пунктах, поза населеними пунктами, у житлових зонах і пішохідних зонах, на автомагістралях. Обмеження максимальної швидкості руху: автобусів, за винятком мікроавтобусів, легкових автомобілів, мотоциклів та мопедів; транспортних засобів, якими керують водії зі стажем до 2 років; вантажних автомобілів, що перевозять людей у кузові; під час буксирування механічних транспортних засобів і причепів автомобілями і тракторами.

Розпізнавальні знаки обмеження швидкості руху. Умови, під час яких швидкість руху транспортних засобів на окремих ділянках може бути збільшена. Обмеження швидкості руху. Безпечна дистанція та інтервал між транспортними засобами, що рухаються. Вимоги до водіїв тихохідних та великовантажних транспортних засобів. Вимоги до водіїв у разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Небезпечні наслідки перевищення швидкості руху та недотримання безпечної дистанції й інтервалу.

Обгін і зустрічний роз'їзд. Обов'язки водія перед початком обгону. Дії водія під час обгону. Умови, під час виконання яких дозволяється обгін. Порядок обгону. Місця, де обгін забороняється. Зустрічний роз'їзд, правила виконання. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках дороги. Небезпечні наслідки порушення правил зустрічного роз'їзду і обгону.

Вимоги до водіїв, транспортні засоби яких рухаються з малою швидкістю, а обгін їх неможливий.

Зупинка і стоянка. Загальні правила виконання зупинки і стоянки у населених пунктах і поза населеними пунктами, та їх способи. Порядок зупинки та стоянки. Умови, під час яких водій може залишити транспортний засіб на зупинці і стоянці. Стоянка біля тротуару і на тротуарах. Способи постановки транспортного засобу на стоянку. Довготривала стоянка поза населеним пунктом. Місця, де заборонені зупинка та стоянка. Місця, де заборонена стоянка. Вимушена стоянка і вимоги до водія під час вимушеної зупинки і стоянки.

Небезпечні наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Тема 6. Проїзд перехресть

Види й ознаки перехресть. Загальні правила руху на перехресті і переходу проїзної частини пішоходами. Перевага трамваю. Випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя.

Регульовані перехрестя. Порядок і черговість руху на регульованих перехрестях. Перевага трамваю. Правила проїзду перехресть, де діють світлофори з додатковими секціями.

Нерегульовані перехрестя. Правила проїзду перехресть, створених рівнозначними і нерівнозначними дорогами. Черговість проїзду, якщо головна дорога змінює напрямок на перехресті. Випадки проїзду перехресть, коли водій не може визначити головну дорогу, а знаків пріоритету немає.

Небезпечні наслідки порушень правил проїзду перехресть.

Тема 7. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.

Пішохідні переходи та зупинки транспортних засобів загального користування. Проїзд пішохідних переходів. Зупинки маршрутних транспортних засобів. Види пішохідних переходів

і зупинок маршрутного транспорту. Порядок руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів. Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги до дій водія, який наближається до транспортного засобу з розпізнавальним знаком «ДІТИ», що зупинився з увімкнутою аварійною сигналізацією.

Небезпечні наслідки порушення правил руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів.

Рух через залізничні переїзди. Різновиди залізничних переїздів. Вимоги правил безпеки і порядок руху транспортних засобів через залізничний переїзд. Правила зупинки перед залізничним переїздом. Випадки, коли забороняється рухатися через залізничний переїзд. Визначення кількості смуг для руху через залізничний переїзд.

Дії водія під час вимушеної зупинки на переїзді. Порядок руху через залізничний переїзд сільськогосподарських, дорожніх, будівельних та інших машин і механізмів. Небезпечні наслідки порушення правил руху через залізничний переїзд.

Лабораторно-практичні роботи.

Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху. Формування вміння керуватися знаками і дорожньою розміткою, сигналами світлофора та регулювальника.

Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмованих навчальних матеріалів. Формування навичок правильної орієнтації, оцінки ситуації та прогнозування її розвитку. Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху.

Виконання комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 8. Особливі умови руху.

Рух по автомагістралях. Рух по автомагістралях. Автомагістралі, їх основні ознаки. Транспортні розв'язки на автомагістралях. Вимоги правил дорожнього руху щодо руху на автомагістралях. Заборони, які діють на автомагістралях. Обов'язки водія під час вимушеної зупинки на проїзній частині автомагістралі або на узбіччі.

Рух у житловій зоні. Переваги пішоходів під час руху в житловій зоні. Особливості вимог правил до водіїв під час користування дорогами в житловій зоні.

Пріоритет транспортних засобів загального користування. Перетин трамвайних шляхів поза перехрестям. Правила поведінки водія під час початку руху транспорту загального користування від зупинки.

Рух гірськими дорогами і крутими спусками. Вимоги правил щодо руху на гірських дорогах і крутих спусках.

Небезпечні наслідки порушення вимог правил руху у житловій зоні по автомагістралях, гірськими дорогами і крутими спусками.

Користування зовнішніми світловими приладами. Особливості руху транспортних засобів у темну пору доби або в інших умовах недостатньої видимості, а також у тунелях.

Правила користування ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями. Дії водія при осліпленні. Дії водія під час вимушеної зупинки і стоянки на неосвітлених ділянках доріг у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості. Правила користування протитуманними фарами і ліхтарями, фарою-прожектором і фарою-шукачем, розпізнавальним знаком автопоїзда.

Небезпечні наслідки порушення правил користування зовнішніми світловими приладами.

Рух транспортних засобів у колонах. Загальні вимоги до організації руху транспортних засобів у колоні. Позначення транспортних засобів, що рухаються у колоні. Розташування транспортних засобів колони на проїзній частині. Швидкість руху колони. Вимоги до водіїв транспортних засобів колони та іншого транспорту.

Правила руху колони у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості.

Буксирування транспортних засобів. Способи буксирування транспортних засобів. Умови і порядок буксирування механічних транспортних засобів на гнучкому і жорстокому зчепленні та методом часткового навантаження. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення людей під час буксирування транспортних засобів.

Навчальна їзда. Умови, під час яких дозволяється навчальна їзда. Початкове навчання

керуванню транспортними засобами. Вимоги до учня,майстра (інструктора) або особи, яка навчає керуванню транспортними засобами. Обладнання механічного транспортного засобу, на якому проводяться навчання. Навчальна їзда на дорогах. Небезпечні наслідки порушення вимог правил буксируванн і навчальної їзди .

Тема 9. Перевезення людей та багажу.

Нормативні вимоги щодо кількості перевезення людей на легкових транспортних засобах. Обов'язки водія перед початком руху. Швидкість руху під час перевезення людей. Випадки, коли перевезення людей забороняється. Додаткові правила до перевезення дітей.

Правила навантаження, розміщення та закріплення багажу на легковому транспортному засобі. Умови перевезення багажу. Випадки, які вимагають погодження з ДАІ щодо перевезення вантажів. Позначення вантажу, що перевозиться. Обладнання транспортних засобів. Небезпечні наслідки порушення правил перевезення вантажу. Правила перевезення вантажу за допомогою причепа.

Тема 10. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Загальні вимоги до технічного стану транспортних засобів. Вимоги щодо технічного стану за Правилами дорожнього руху. Умови, під час яких експлуатація транспортних засобів забороняється. Вимоги до технічного стану гальмової системи, рульового керування, зовнішніх світлових приладів, коліс і шин, двигуна, інших елементів конструкції транспортних засобів.

Правила, що визначають наслідки порушення вимог до технічного стану.

Місце знаходження у транспортних засобах медичної аптечки, вогнегасника, знака аварійної зупинки.

Несправності, при яких водій повинен вжити заходів до їх усунення, а якщо це зробити неможливо — рухатися до місця стоянки або ремонту. Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги Правил, що стосуються питань організації дорожнього руху, які вимагають узгодження з Державтоінспекцією.

Тема 11. Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.

Реєстрація (перереєстрація) транспортних засобів і причепів у Державтоінспекції.

Номерні знаки і написи, які є обов'язковими для механічних транспортних засобів. Вимоги щодо обладнання транспортних засобів номерними та розпізнавальними знаками, попереджувальними засобами.

Вимоги до стану номерних і розпізнавальних знаків транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.

2. Виконання комплексних завдань з програмного навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Основи безпечного керування автомобілем.	10	
2	Безпека дорожнього руху.	12	
3	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	16	4
Всього годин:		**38**	**4**

Тема 1. Основи безпечного керування автомобілем .

Органи керування автомобілем та користування ним.

Робоче місце водія. Основні органи керування, їх розміщення. Правильна посадка водія в автомобілі, регулювання сидіння, ременів безпеки, дзеркал заднього виду. Положення рук на рульовому колесі і ніг на педалях.

Запуск, прогрівання і зупинка двигуна. Огляд і оцінка дорожніх обставин перед початком руху. Користування попереджувальними сигналами.

Послідовність дій органами керування на початку руху, при збільшенні швидкості, гальмуванні. Переключення передач у висхідному і низхідному порядку і включення заднього ходу.

Прийоми керування рульовим колесом під час зміни напрямку руху двома руками, по черзі правою і лівою з перехопленням. Аналіз типових помилок водія під час зміни напрямку руху. Прийоми керування гальмовою системою. Службове й екстрене гальмування. Способи гальмування: повільне, різке, переривисте, ступінчасте.

Водіння автомобіля в прямому напрямку, його розміщення на проїзній частині. Зупинка на узбіччі дороги, біля стоп-лінії, дорожнього знака. Розворот.

Керування автомобілем в обмежених проїздах.

Поняття про динамічні габарити автомобіля. Початок руху з місця, зупинка і стоянка. Повороти праворуч, ліворуч і розвороти в обмежених проїздах. Рух через габаритні ворота, розвороти з використанням заднього ходу, рух заднім ходом, маневрування під час виконання зупинки і стоянки.

Дії водія під час відпрацювання техніки подолання косогору, пагорба.

Виконання правил під час проїзду регульованого і нерегульованого залізничного переїзду.

Керування автомобілем у транспортному потоці.

Розміщення автомобіля на проїзній частині: визначення кількості смуг руху, вибір смуги руху, особливості руху автомобіля по різним смугам. Вибір і витримування безпечної швидкості руху. Рух за автомобілем-лідером. Вибір безпечної дистанції та інтервалу між транспортними засобами. Вибір швидкості руху у потоці.

Керування транспортними засобами у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів (автобусів, тролейбусів, трамваїв), при зустрічному роз'їзді, випередженні та обгоні.

Особливості проїзду через мости, естакади, шляхопроводи, транспортні розв'язки і під ними, в тунелях, через залізничні переїзди (регульовані і нерегульовані).

Оцінка і прогнозування дорожньо-транспортних ситуацій. Аналіз типових дорожньо-транспортних пригод.

Керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах.

Проїзд перехресть.

Послідовність огляду доріг під час наближення до перехресть (включаючи і засоби регулювання руху). Керування транспортними засобами під час руху через регульовані перехрестя. Зона найбільшої безпеки. Вибір оптимальної траєкторії і швидкості під час проїзду перехресть у прямому напрямку і з поворотом.

Проїзд пішохідних переходів.

Послідовність огляду доріг під час наближення до пішохідних переходів. Керування транспортними засобами під час руху через пішохідні переходи, повз місця великого скупчення пішоходів.

Особливості поведінки дітей, їх нездатність до правильної оцінки дорожніх ситуацій, раптовість прийняття нелогічних рішень. Керування транспортними засобами в місцях можливого виходу на дорогу дітей (школи, дитячі майданчики, тощо).

Керування автомобілем за складних дорожніх умов.

Керування автомобілем в умовах бездоріжжя, на польових, лісових, колійних дорогах. Рух через канави, водні перешкоди. Керування автомобілем на дорогах із зниженим коефіцієнтом зчеплення на початку руху, на поворотах, під час гальмування, виїзду на мокре чи засніжене узбіччя. Занесення. Причини, за яких виникають занесення. Дії водія під час заносу автомобіля.

Дії водія під час відмови робочого гальма, розриву шин під час руху автомобіля, відриву поздовжньої або поперечної рульових тяг привода рульового керування, відрив колеса від гальмового барабана, під час відмови гідропідсилювача руля.

Дії водія під час загорання автомобіля, звалювання автомобіля у воду, улучення блискавки в автомобіль.

Вибір передачі під час руху на крутих підйомах і спусках без переключення передач на важкопрохідних ділянках доріг.

Дії водія під час виведення автомобіля, що забуксував, використовуючи підручний матеріал, протибуксувальні засоби, самовитягач.

Керування автомобілем за особливих умов.

Буксирування механічних транспортних засобів.

Водіння автомобіля в умовах бездоріжжя і гірськими дорогами. Рух дорогами різного виду. Правила і прийоми подолання різноманітних перешкод.

Рух в автомобільній колоні.

Керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Причини, що викликають труднощі під час керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Керування автомобілем під час руху на міських і заміських дорогах у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, користування світловими приладами. Керування автомобілем під час туману, снігопаду, рушання після навмисної і вимушеної зупинок або стоянок. Дії водія під час осліплення. Запобігання осліпленню.

Особливості керування легкового автомобіля з автопричепом дозволеною максимальною масою до 750 **кг.**

Залежність розподілу вантажу для керованості автомобіля. Керованість автомобіля з автопричепом. Причина занесення автомобіля з автопричепом і виведення його із занесення.

Прохідність автомобіля з автопричепом. Вплив вантажу на положення центру ваги автомобіля і його стійкість. Вибір раціональних прийомів керування автомобіля з автопричепом (повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) залежно від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Удосконалення майстерності водіння.

Розгляд рекомендацій щодо удосконалення водіння автомобіля.

Тема 2. Безпека дорожнього руху.

Експлуатаційні властивості автомобіля та його керованість.

Поняття про конструктивну безпеку автомобіля.

Швидкість і прискорення. Сили тяги.

Керованість автомобіля. Вплив конструкції та технічного стану шин на керованість автомобіля.

Особливості керування автомобілем з передніми ведучими колесами.

Пасивна безпека автомобіля. Ремені безпеки.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автомобіля.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг, та їх

характеристика.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктів, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автомобіля.

Особливості руху в тумані й на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Дорожньо-транспортні пригоди.

Класифікація дорожньо-транспортних пригод та їх причини. Поняття про дорожньо-транспортну ситуацію та дорожньо-транспортну пригоду.

Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами, в сільській місцевості.

Умови, які сприяють виникненню дорожньо-транспортних пригод. Стан транспортних засобів і стан дороги наявність регулювання дорожнього руху, та інші умови.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Причини дорожньо-транспортних пригод залежно від пори року, днів тижня, часу доби, категорії доріг, видів транспортних засобів та інших факторів.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху Загальні положення.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Основи анатомії та фізіології людини.

Організм людини. Органи дихання, серцево-судинна система, їх функції. Характеристика судин. Розміщення основних кровоносних судин, місця для притиснення артерій.

Пульс, його характеристика. Опорно-руховий апарат. М'язи і зв'язки.

Центральна нервова система.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Сонячний і тепловий удари, їх ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при нещасних випадках або дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки теплові та хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Надання першої допомоги при теплових і сонячних ударах, опіках, отруєннях газами, замерзанні, обмороженні та потопленні.

Перша допомога при отруєнні чадним газом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби для перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування

потерпілого різними видами транспортних засобів.

Дія алкоголю та наркотиків на працездатність водія.

Небезпечні наслідки вживання алкоголю, наркотиків і ліків, що негативно впливають на стан людини і зниження швидкості реакції, послаблення уваги, погіршання зорового відчуття, сонливість, невідворотні зміни в організмі.

Лабораторно-практичні роботи

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.

2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.

3. Напрацювання навичок надання першої допомоги.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	2	
2	Професійна етика.	2	
3	Культурна поведінка на вулицях та дорогах.	2	
Всього годин:		**6**	

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху, як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах, та ставлення

до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб, літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення пасажирів та багажу.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах.

Професійно-практична підготовка.
«Водіння автомобіля категорії «В».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Початкові вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.	2
2	Водіння на маневровому майданчику .	6
	Перша контрольна перевірка.	20 хв.
3	Водіння по дорогах з малою інтенсивність руху.	8
4	Водіння по дорогах з високою інтенсивністю руху.	8(2)
	Друга контрольна перевірка.	15 хв.
5	Водіння за особливих умов.	8
6	Удосконалення техніки керування.	7(2)
Кваліфікаційна пробна робота.		**25 хв.**
Всього годин:		**40**

Примітка: у дужках вказана кількість годин водіння автомобіля у темну пору доби.

Тема 1. Початкові вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.

Посадка на робочому місці водія. Ознайомлення з органами керування, контрольно-вимірювальними приладами і сигналізації автомобіля та правила користування ними. Прийоми дій органами керування і сигналізації.

Відпрацювання прийомів правильної посадки на робочому місці водія, правильного положення рук на рульовому колесі та ніг на педалях. Регулювання сидіння, дзеркал заднього виду, припасування ременя безпеки.

Запуск двигуна. Спостереження за контрольне-вимірювальними приладами.

Прийоми дії та взаємодії органами керування, сигналізації при імітації початку руху, руху по прямій, направо і наліво, перед зупинкою.

Прийоми керування автомобілем.

Рушання автомобіля з місця, рух по прямій з переключанням передач у висхідному та низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти направо і наліво, гальмування, зупинка.

Розвиток навичок керування: положення рук на рульовому колесі, рулювання направо і наліво двома руками в тому числі і з «перехватом», навперемінно правою та лівою рукою, збільшуючи інтенсивність поворотів рульового колеса.

Відпрацювання навичок взаємодії органами керування перед початком руху, під час водіння на різних передачах з розворотами, поворотами, повільного і термінового гальмування, під час зупинки. Рух заднім ходом. Розвороти в необмеженому й обмеженому проїзді. Зупинка і стоянка.

Тема 2. Водіння на маневровому майданчику.

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд автомобіля.

Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів Тренування у рушенні з місця, рух по прямій, повороти праворуч і ліворуч. Прийоми плавного гальмування.

Рух з невеликою швидкістю.

Рух з переключанням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка.

Рух заднім ходом по прямій з поворотом, розворот без застосування та із застосуванням заднього ходу.

Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з переключанням передач. Розгін. Переключання передач у висхідному і низхідному порядку. Послідовний перехід на нижчу передачу. Перехід на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних способів гальмування

(повільне, термінове, переривчасте).

Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух між перешкодами з поворотами праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою через заднє вікно, бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду. Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч у необмежених і обмежених проїздах. Рух заднім ходом впродовж стіни, зупинка. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом на підйом.

Маневрування в обмежених проїздах. Зупинка автомобіля переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома автомобілями на стоянці, на узбіччі, перед стоп-лінією, біля вибраного орієнтира.

Перша контрольна перевірка .

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання з місця, розгін і переключання передач у висхідному; низхідному порядку, дотримання послідовності, зупинка;

рух по прямій, зупинка на заданому місці, маневрування в обмеженому проїзді, повороти, розвороти, зупинка й рушання з місця на підйомі;

маневрування заднім ходом, заїзд у* бокс*;

проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, залізничних переїздів;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Тема 3. Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху.

Рух по прямій, прямування за транспортом з дотриманням необхідної дистанції та швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху.

Проїзд перехрестя прямо, з поворотом праворуч, ліворуч. Рух дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом, без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Прийоми маневрування на АЗС.

Водіння автомобіля на дорогах у населених пунктах. Рух у транспортному потоці. Перестроювання в рядах під час руху вулицями з багаторядним рухом. Обгін і об'їзд з дотриманням безпечних інтервалів і дистанцій. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної дороги. Зустрічний роз'їзд вузькими вулицями. Проїзд Т-, V-, Х- подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч; ліворуч. Проїзд майданів. Водіння вулицями з трамвайним рухом з поворотом праворуч, ліворуч і розворотом.

Тема 4. Водіння на дорогах з високою інтенсивністю руху.

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну дорогу. Виїзд з другорядної дороги на головну. Рух по естакадах. Рух на закруглених ділянках доріг, віражах на підйомах і спусках, на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд у місцях звуження дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у населених пунктах.

Водіння вантажного автомобіля на дорогах у населених пунктах. Виїзд на дорогу. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання у рядах, обгін транспортних засобів. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування. Рух дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на дорогах, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих, нерегульованих перехресть. Проїзд перехрестя у транспортному потоці, повороти і розвороти на перехресті.

Відпрацювання вправ на легковому автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою не більше 750 кг.

Друга контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання від тротуару (узбіччя);

розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої;

рух з різною швидкістю, зупинка;

керування у транспортному потоці з малою та великою інтенсивністю руху;
об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;
маневрування в обмеженому проїзді;
зупинка і рушання з місця на підйомах;
проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 5. Водіння за особливих умов .

Водіння автомобіля по бездоріжжю. Виїзд на ґрунтову дорогу. Проїзд населених пунктів. Рух по об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках. Проїзд по дерев'яних мостах, лісних, колійних та інших дорогах. Рух на снігових дорогах, через льодові переправи (якщо дозволяють конкретні умови), мокрій траві.

Буксирування автомобіля. Зчіплювання автомобілів жорсткою та гнучкою зчіпкою з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності зчеплення. Буксирування автомобіля на зчіпці по прямій, на поворотах, підйомах (спусках). Зупинка біля тротуару (на узбіччі). В'їзд у ворота, відчеплення.

Тема 6. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення техніки керування автомобілем.

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Удосконалення навичок керування автомобілем на дорогах.

Рух і маневрування в інтенсивному транспортному потоці. Взаємодії з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху.

Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка, рушання з місця зупинки.

Тренування в умінні керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння автомобіля: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки: розгін та прийоми термінового гальмування і маневрування на слизькому покрові.

Керування під час занесення. Об’їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автомобіля. Відпрацьовування швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування. Вивчення і практичне виконання прав швидкісного керування рульових колесом.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія-(8322)Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії « В».

№ з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
1	Комп'ютери: 1 на	4-х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови легкового автомобіля 1 на	4х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3 на клас.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас.	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автотранспортні засоби категорії «В».	По ліцензійному обсягу.	
18	Причіп загальною масою до 750 кг.	1 на навчальний заклад.	
	Майданчик з твердим покриттям.	1 на навчальний заклад.	

Примітка:

- Кількість транспортних засобів вираховується в залежності від кількості учнів по ліцензійному обсяду і терміну навчання. При зменшенні кількості автомобілів відповідно збільшується термін навчання в днях.
-При відсутності необхідної кількості комп'ютерів і програмного забезпечення тимчасово можуть використовуватись: макет двигуна автомобіля з розрізами, окремі вузли, плакати з правил дорожнього руху, плакати з основ безпеки дорожнього руху, плакати з надання невідкладної допомоги при ДТП тощо.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.

Професія- (8322) **Водій автотранспортних засобів.**

Спеціалізація– **водіння автотранспортних засобів категорії «В».**

Бали	***Знає***	***Уміє***
1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою транспортного засобу, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «В» Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою транспортного засобу, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «В». Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «В» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В» .	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «В» Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «В» При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
6	Учень (слухач) відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В».	З консультативною допомогою майстра (інструктора) Слухач виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «В». При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В»; правилами перевезення пасажирів, особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «В» . Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).
8	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В» , особливості будови та керування автотранспортними засобами. Базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «В». Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє мототранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння.

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування. Керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «В». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В» та правила їх технічної експлуатації; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «В» . Керує автотранспортними засобами, які відносяться до категорії «В” за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи, які не потребують спеціальних стендів та пристроїв(таке і в подальшому). Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «В» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування транспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «В» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «В» за різних дорожніх умов. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів

- 7 і 8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія – Водій автотранспортних засобів

Код – 8322.

Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії «ВЕ».

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** **–(8322)** Водій автотранспортних засобів.

2. **Спеціалізація:**

водіння автотранспортних засобів категорії "ВЕ".

3. **Освітньок-валіфікаційні вимоги:**

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила перевезення вантажів (в т.ч. небезпечних, великовагових, негабаритних), порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем составів транспортних засобів категорії ВЕ та правила їх технічної експлуатації; особливості керування составами транспортних засобів; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації составів транспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування составів транспортних засобів та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання составів транспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації составів транспортних засобів, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керувати составами транспортних засобів з тягачем категорії В,з причіпом дозволеною масою більше 750 кг, за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, що встановлене на них. Перевіряє технічний стан состава перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання состава транспортних засобів відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Подає состав для навантаження та розвантаження. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів (у тому числі – небезпечних, великовагових, негабаритних) у кузовах состава транспортних засобів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи состава на лінії та не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи,що не потребують спеціальних стендів і пристроів. Керує составами транспортних засобів, що обладнані спеціальними звуковими і світловими сигналами,які дають право на перевагу під час пересування на дорогах. Заправляє тягач паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

Загальнопрофесійні вимоги:

Повинен:

- раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватись норм технологічного процесу;
- не допускати браку в роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, додержувати норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо)

4. Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти:

5.Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні

на категорію „ВЕ” – повна загальна середня або базова освіта. Стаж роботи водієм категорії «В»- один рік.

6. **Сфера професійного використання випускника**

Автомобільні перевезення

7. **Специфічні вимоги**

Вік: після закінчення терміну навчання – не менше 19 років.

Стать: чоловіча, жіноча;

Медичні обмеження.

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.

Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація - Водіння автотранспортних засобів категорії «ВЕ» дозволена максимальна маса тягача не перевищує 3500кг (7700 фунтів) з причепом дозволена максимальна маса якого перевищує 750 кг (1650 фунтів).

Загальний фонд навчального часу – 97 годин

№ з/п	Навчальний предмет.	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	**10**	
1.1	Основи законодавства України.	10	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	**62**	8
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	8	
2.2	Будова й експлуатація легкового автомобіля та причепа.	10	
2.3	Правила дорожнього руху.	24	4
2.4	Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП.	14	4
2.5	Професійна етика та культура водіння.	6	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	**15**	
3.1	Водіння автомобіля з причепом.	15	
4.	**Консультації.**	**2**	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація.**	**8**	
Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3).		**82**	**8**

Перелік кабінетів, майданчиків для підготовки кваліфікованих робітників за професією «Водій автотранспортних засобів» категорії «ВЕ»
Кабінети:
1. Будови й експлуатації автомобіля.
2. Охорони праці
3. Правила дорожнього руху
4. Безпеки водіння

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
Будови, експлуатації автомобіля та охорони праці,
Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху.
Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння, загальною площею не менше 240 кв.м на один автомобіль.

Загально-професійна підготовка.
Основи законодавства.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення пасажирів та багажу.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	4	
Всього:		12	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення пасажирів та багажу.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом.Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль як джерело забруднення навколишнього середовища.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху,ii відмінність від інших видів відповідальності.Поняття і види адміністративних порушень.Органи,які накладують адміністративні стягнення,порядок їх виконання.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоретична підготовка.
Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Правові та організаційні основи охорони праці.	1	
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	1	
3.	Охорона навколишнього середовища.	1	
4.	Основи пожежної безпеки.	1	
5.	Основи електробезпеки.	2	
6.	Основи гігієни праці та виробничої санітарії.	2	
Всього годин:		**8**	

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Зміст поняття "Охорона праці", соціально-економічне значення охорони праці.

Закон України «Про охорону праці», Кодекс законів України про працю, Закон України «Про охорону здоров'я населення», Закон України «Про пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Відповідальність за порушення законодавства про працю, правил та інструкцій з охорони праці.

Інструктування з безпеки праці.

Алкоголізм і безпека праці.

Основні причини травматизму і професійних захворювань на виробництві.

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і професійних отруєнь.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні й експлуатації автотранспортних засобів

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні й експлуатації автотранспорту, при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та роботи на лінії.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автотранспортних засобів, механізмів та устаткування. Світлова і звукова сигналізація. Попереджувальній напис. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснащення, спецінструменти.

Обов'язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автотранспортних засобів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Тема 4. Основи пожежної безпеки.

Характерні причини виникнення пожеж.

Організаційні та технічні протипожежні заходи. Пожежна сигналізація. Організація пожежної охорони в галузі. Пожежонебезпечні роботи та матеріали у галузі автомобільного транспорту.

Вогнегасильні речовини та матеріали. Пожежна техніка для захисту об'єктів. Особливості гасіння пожеж в автомобілі та на об'єктах даної галузі.

Тема 5. Основи електробезпеки.

Особливості ураження електричним струмом. Вплив електричного струму на організм людини. Можливі враження електричним струмом при роботі автомобільного транспорту. Механізми та вузли автомобіля, небезпечні з точки зору враження електричним струмом.

Безпечні прийоми роботи.

Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму.

Класифікація виробничих приміщень відносно небезпеки враження працюючи електричним струмом.

Колективні та індивідуальні засоби захисту від ураження електричним струмом. Робота з переносними електросвітильниками.

Захист від статичної електрики.

Тема 6. Основи гігієни праці, та виробничої санітарії.

Поняття про виробничу санітарію як систему організаційних, гігієнічних та санітарно-технічних заходів.

Фізіологія праці. Основні гігієнічні особливості праці за даною професією.

Вимоги до опалення, вентиляції та кондиціювання повітря виробничих, навчальних та побутових приміщень. Правила експлуатації систем опалення та вентиляції.

Види освітлення. Природне освітлення. Штучне освітлення. Правила експлуатації освітлення.

Санітарно-побутове забезпечення працюючих.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова легкового автомобіля та причепа категорії .

№ з/п	Тема	Кількість годин (всього)	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова легкового автомобіля та причепа	2	
2.	Двигун, газобалонне устаткування і його ТО	4	
3.	Електрообладнання	1	
4.	Трансмісія	1	
5.	Підвіска, механізми керування	1	
6.	Додаткове обладнання	1	
Всього годин:		**10**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова легкового автомобіля та причепа.
Загальна будова легкових автомобілів. Склад і призначення основних його груп і механізмів, класифікація автомобілів та причепів.
Тема 2. Двигун та газобалонні установки.
Загальна будова, основні механізми і системи двигуна. Будова газобалонних установок та їх ТО.
Тема 3. Електрообладнання.
Джерела електричної енергії в автомобілі. Їх призначення, загальна будова. Основні несправності, та методи їх усунення. Обслуговування акумуляторної батареї. Система пуску двигуна. Контрольно-вимірювальні прилади, освітлення та сигналізація. ТО приладів електрообладнання.
Тема 4. Трансмісія.
Призначення, схема та загальна будова трансмісії, карданні передачі та ведучі мости, основні несправності трансмісії та методи їх усунення. Технічне обслуговування трансмісії.
Тема 5. Підвіска, механізми керування.
Залежна і незалежна підвіски, загальна будова та принцип дії. Пневматичні шини, маркування шин. Порядок монтажу та демонтажу шин. Будова та принцип дії рульового керування. Типи гальмових систем, їх будова і принцип дії, регулювання, технічне обслуговування.
Тема 6. Додаткове обладнання легкового автомобіля.
Оснащення робочого місця водія та салону легкового автомобіля. Основні несправності додаткового обладнання та методи їх усунення. Автопричепи максимальною масою більше 750кг,що експлуатуються з легковими автомобілями, їх класифікація, будова та характеристика. Основи технічного обслуговування автопричепів. Перевезення вантажів за допомогою автопричепа. Правила безпеки під час перевезення вантажу.

Типова навчальна програма з предмета
«Правила дорожнього руху».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	1	
2	Дорожні знаки.	2	
3	Дорожня розмітка і дорожнє обладнання .	1	
4	Регулювання дорожнього руху.	2	
5	Порядок руху зупинки та стоянки транспортних засобів.	2	
6	Проїзд перехресть.	2	
7	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	1	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-7.	1	1
8	Особливі умови руху.	1	
9	Перевезення людей та вантажів.	1	
10	Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.	1	
11	Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.	1	
	Лабораторно-практична робота за темами 1-11.	7	7
12	Підсумкові заняття.	1	
	Всього годин:	**24**	**8**

Тема 1. Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Закон України «Про дорожній рух». Загальні положення, терміни, визначення.

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху. Обов'язки учасників дорожнього руху та осіб, уповноважених керувати дорожнім рухом. Порядок введення обмежень у дорожньому русі, інструкцій та інших нормативних актів. Вікові обмеження водіїв механічних транспортних засобів.

Терміни та визначення, що містять Правила дорожнього руху. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів перед виїздом на лінію та в дорозі. Документи, які водій механічного транспортного засобу повинен мати при собі та пред'являти за вимогою на перевірку працівникам ДАІ. Обставини, при яких забороняється керувати іншим особам транспортним засобом. Обов'язки водіїв, причетних до дорожньо-транспортних пригод.

Права і обов'язки водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблисковими маячками і (або) спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов'язки інших водіїв щодо забезпечення безпеки руху спеціальних транспортних засобів.

Обов'язки та права пішоходів і пасажирів щодо забезпечення безпеки руху і особистого життя. Правила поведінки для пішоходів і пасажирів.

Вікові обмеження і вимоги до водіїв велосипедів, гужового транспорту. Технічний стан і обладнання вказаних транспортних засобів. Правила користування велосипедною доріжкою. Випадки, коли рух указаних транспортних засобів і прогін тварин забороняється. Небезпечні

наслідки порушення вимог до руху велосипеда, гужового транспорту і прогону тварин.

Розміщення транспортних засобів на проїжджій частині.

Тема 2. Дорожні знаки.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху, їх класифікація. Вимоги стандартів щодо установлення знаків. Вимоги до встановлення дорожніх знаків. Дублюючі, сезонні та тимчасові знаки.

Попереджувальні знаки. Призначення. Загальна ознака попередження. Правила встановлення знаків. Назва та призначення кожного знака. Дії водія, які наближаються до небезпечної ділянки дороги, позначеної відповідним попереджувальним знаком. Таблички, що застосовуються чи можуть застосовуватися із попереджувальними знаками.

Знаки пріоритету. Призначення, назва кожного знака, місце встановлення, зона дії. Таблички, що застосовуються або можуть застосовуватися зі знаками пріоритету. Дії водіїв відповідно до вимог знаків пріоритету. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Заборонні знаки. Призначення. Загальна ознака заборони. Назва, призначення, місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог заборонних знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Виключення. Зона дії заборонних знаків.

Наказові знаки. Призначення. Загальна ознака наказових знаків. Назва, призначення та місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог наказових знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком. Виключення.

Інформаційно-вказівні знаки. Призначення. Загальні ознаки інформаційно-вказівних знаків. Назва кожного знака, місце встановлення. Дії водіїв згідно з вимогами кожного знака, який вводить відповідні режими та порядок руху.

Знаки сервісу. Призначення. Назва, місце встановлення кожного знака (таблички). Таблички, що застосовуються з дорожніми знаками.

Тема 3. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.

Дорожня розмітка та її значення в загальній системі організації дорожнього руху. Класифікація розмітки.

Горизонтальна розмітка. Призначення горизонтальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Написи та інші позначення на проїзній частині. Дії водіїв відповідно до вимог горизонтальної розмітки.

Вертикальна розмітка. Призначення вертикальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Дії водіїв відповідно до вимог розмітки.

Дорожнє обладнання. Огородження. Світлове сигнальне обладнання. Попереджувальні світлові прилади та інше обладнання.

Тема 4. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів світлофорів та регулювальника.

Засоби регулювання дорожнього руху. Значення сигналів світлофора. Обов'язок учасників руху діяти відповідно до сигналів світлофорів.

Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв, а також інших маршрутних транспортних засобів, котрі рухаються по відокремленій смузі. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Регулювання руху за допомогою сигналів регулювальника. Значення сигналів регулювальника для учасників дорожнього руху. Обов'язки учасників руху діяти відповідно сигналів регулювальника.

Тема 5. Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали. Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі сигналів світловими покажчиками або рукою. Випадки, під час яких дозволяється подавання звукових сигналів і сигналів світлом фар. Використання попереджувальних сигналів під час обгону. Включення ближнього світла фар у денний час. Позначення транспортного засобу ближнім світлом фар або протитуманними фарами. Випадки, коли увімкнення аварійної

світлової сигналізації обов'язкове. Небезпечні наслідки порушення правил подавання попереджувальних сигналів.

Початок руху, зміна напрямку руху. Обов'язки водіїв перед початком руху, перестроюванням та іншими змінами напрямку руху. Порядок виконання поворотів і розворотів на перехресті. Поворот ліворуч на розворот поза перехрестям. Правила використання смуг гальмування та розгону. Випадки, в яких забороняється розворот. Обов'язки водіїв у випадках, коли траєкторія руху транспортних засобів перетинається, а черговість руху не установлена. Порядок руху заднім ходом.

Небезпечні наслідки порушення правил початку руху і зміни напрямку.

Розташування транспортних засобів на проїзній частині. Визначення кількості смуг для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортних засобів на проїзній частині залежно від кількості смуг для руху, виду транспортного засобу, швидкості руху. Випадки, коли дозволяється рух трамвайними коліями. Повороти на дорогах і рух на дорогах з реверсивним рухом. Рух тротуарами і пішохідними доріжками. Небезпечні наслідки порушення правил розташування транспортних засобів на проїзній частині.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Фактори і обставини, залежно від яких водій вирішує, з якою швидкістю має рухатись транспортний засіб, забезпечуючи безпеку руху. Обмеження швидкості руху і умови її збільшення на окремих ділянках: у населених пунктах, поза населеними пунктами у житлових зонах і пішохідних зонах, на автомагістралях і дорогах для автомобілів. Обмеження максимальної швидкості руху: автобусів, за винятком мікроавтобусів, легкових автомобілів і мотоциклів та мопедів; транспортних засобів, якими керують водії зі стажем до 2 років; вантажних автомобілів, що перевозять людей у кузові; під час буксирування механічних транспортних засобів і причепів вантажними автомобілями і тракторами.

Розпізнавальні знаки обмеження швидкості руху. Умови, під час яких швидкість руху транспортних засобів на окремих ділянках може бути збільшена. Обмеження швидкості руху. Безпечна дистанція та інтервал між транспортними засобами, що рухаються. Вимоги до водіїв тихохідних та великовантажних транспортних засобів. Вимоги до водіїв у разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Небезпечні наслідки перевищення швидкості руху та недотримання безпечної дистанції й інтервалу.

Обгін і зустрічний роз'їзд. Обов'язки водія перед початком обгону. Дії водія під час обгону. Умови, під час виконання яких дозволяється обгін. Порядок обгону. Місця, де обгін забороняється. Зустрічний роз'їзд, правила виконання. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках дороги. Небезпечні наслідки порушення правил зустрічного роз'їзду і обгону.

Вимоги до водіїв, транспортні засоби яких рухаються з малою швидкістю, а обгін їх неможливий.

Зупинка і стоянка. Загальні правила виконання зупинки і стоянки у населених пунктах і поза населеними пунктами та їх способи. Порядок зупинки та стоянки. Умови, під час яких водій може залишити транспортний засіб на зупинці і стоянці. Стоянка біля тротуару і на тротуарах. Способи постановки транспортного засобу на стоянку. Довготривала стоянка поза населеним пунктом. Місця, де заборонені зупинка та стоянка. Місця, де заборонена стоянка. Вимушена стоянка і вимоги до водія під час вимушеної зупинки і стоянки.

Небезпечні наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Тема 6. Проїзд перехресть

Види й ознаки перехресть. Загальні правила руху на перехресті і переходу проїзної частини пішоходами. Перевага трамваю. Випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя.

Регульовані перехрестя. Порядок і черговість руху на регульованих перехрестях. Перевага трамваю. Правила проїзду перехресть, де діють світлофори з додатковими секціями.

Нерегульовані перехрестя. Правила проїзду перехресть, створених рівнозначними і нерівнозначними дорогами. Черговість проїзду, якщо головна дорога змінює напрямок на перехресті. Випадки проїзду перехресть, коли водій не може визначити головну дорогу, а знаків пріоритету немає.

Небезпечні наслідки порушень правил проїзду перехресть.

Тема 7. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.

Пішохідні переходи та зупинки транспортних засобів загального користування. Проїзд пішохідних переходів. Зупинки маршрутних транспортних засобів. Види пішохідних переходів і зупинок маршрутного транспорту. Порядок руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів. Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги до дій водія, який наближається до транспортного засобу з розпізнавальним знаком «ДІТИ», що зупинився з увімкнутою аварійною сигналізацією.

Небезпечні наслідки порушення правил руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів.

Рух через залізничні переїзди. Різновиди залізничних переїздів. Вимоги правил безпеки і порядок руху транспортних засобів через залізничний переїзд. Правила зупинки перед залізничним переїздом. Випадки, коли забороняється рухатися через залізничний переїзд. Визначення кількості смуг для руху через залізничний переїзд.

Дії водія під час вимушеної зупинки на переїзді. Порядок руху через залізничний переїзд сільськогосподарських, дорожніх, будівельних та інших машин і механізмів. Небезпечні наслідки порушення правил руху через залізничний переїзд.

Лабораторно-практичні роботи.

Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху. Формування вміння керуватися знаками і дорожньою розміткою, сигналами світлофора та регулювальника.

Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмованих навчальних матеріалів. Формування навичок правильної орієнтації, оцінки ситуації та прогнозування її розвитку. Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху.

Виконання комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 8. Особливі умови руху.

Рух по автомагістралях. Рух по автомагістралях і дорогах для автомобілів. Автомагістралі і дороги для автомобілів, їх основні ознаки. Транспортні розв'язки на автомагістралях і дорогах для автомобілів. Вимоги правил дорожнього руху щодо руху на автомагістралях і дорогах для автомобілів. Заборони, які діють на автомагістралях. Обов'язки водія під час вимушеної зупинки на проїзній частині автомагістралі або на узбіччі.

Рух у житловій зоні. Переваги пішоходів під час руху в житловій зоні. Особливості вимог правил до водіїв під час користування дорогами в житловій зоні.

Пріоритет транспортних засобів загального користування. Перетин трамвайних шляхів поза перехрестям. Правила поведінки водія під час початку руху транспорту загального користування від зупинки.

Рух гірськими дорогами і крутими спусками. Вимоги правил щодо руху на гірських дорогах і крутих спусках.

Небезпечні наслідки порушення вимог правил руху у житловій зоні по автомагістралях і дорогах для автомобілів, гірськими дорогами і крутими спусками.

Користування зовнішніми світловими приладами. Особливості руху транспортних засобів у темну пору доби або в інших умовах недостатньої видимості, а також у тунелях.

Правила користування ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями. Дії водія при осліпленні. Дії водія під час вимушеної зупинки і стоянки на неосвітлених ділянках доріг. У темну пору доби і в умовах недостатньої видимості. Правила користування протитуманними фарами і ліхтарями, фарою-прожектором і фарою-шукачем, розпізнавальним знаком автопоїзда.

Небезпечні наслідки порушення правил користування зовнішніми світловими приладами.

Рух транспортних засобів у колонах. Загальні вимоги до організації руху транспортних засобів у колоні. Позначення транспортних засобів, що рухаються у колоні. Розташування транспортних засобів колони на проїзній частині. Швидкість руху колони. Вимоги до водіїв транспортних засобів колони та іншого транспорту.

Правила руху колони у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості.

Буксирування транспортних засобів. Способи буксирування транспортних засобів. Умови і порядок буксирування механічних транспортних засобів на гнучкому і жорстокому зчепленні та методом часткового навантаження. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення людей під час буксирування транспортних засобів.

Навчальна їзда. Умови, під час яких дозволяється навчальна їзда. Початкове навчання керуванню транспортними засобами. Вимоги до учня, інструктора або особи, яка навчає керуванню транспортними засобами. Обладнання механічного транспортного засобу, на якому проводяться навчання. Навчальна їзда на дорогах. Небезпечні наслідки порушення вимог правил буксирування і навчальної їзди.

Тема 9. Перевезення людей та вантажів .

Нормативні вимоги, щодо кількості перевезення людей на легкових транспортних засобах. Обов'язки водія перед початком руху. Швидкість руху під час перевезення людей. Випадки, коли перевезення людей забороняється. Додаткові правила до перевезення дітей.

Правила навантаження, розміщення та закріплення вантажу на легковому транспортному засобі. Умови перевезення вантажу. Випадки, які вимагають погодження з ДАІ щодо перевезення вантажів. Позначення вантажу, що перевозиться. Обладнання транспортних засобів. Небезпечні наслідки порушення правил перевезення вантажу. Правила перевезення вантажу за допомогою причепа.

Тема 10. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Загальні вимоги до технічного стану транспортних засобів. Вимоги щодо технічного стану за Правилами дорожнього руху. Умови, під час яких експлуатація транспортних засобів забороняється. Вимоги до технічного стану гальмової системи, рульового керування, зовнішніх світлових приладів, коліс і шин, двигуна, інших елементів конструкції транспортних засобів.

Правила, що визначають наслідки порушення вимог до технічного стану.

Місце знаходження у транспортних засобах медичної аптечки, вогнегасника, знака аварійної зупинки.

Несправності, при яких водій повинен вжити заходів до їх усунення, а якщо це зробити неможливо — рухатися до місця стоянки або ремонту. Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги Правил, що стосуються питань організації дорожнього руху, які вимагають узгодження з Державтоінспекцією.

Тема 11. Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення .

Реєстрація (перереєстрація) транспортних засобів і причепів у Державтоінспекції.

Номерні знаки і написи, які є обов'язковими для механічних транспортних засобів. Вимоги щодо обладнання транспортних засобів номерними та розпізнавальними знаками, попереджувальними засобами.

Вимоги до стану номерних і розпізнавальних знаків транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи .

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.
2. Виконання комплексних завдань з програмного навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомого при ДТП».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Основи безпечного керування автомобілем.	4	
2	Безпека дорожнього руху.	4	
3	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	6	4
Всього годин:		**14**	**4**

Тема 1. Основи безпечного керування автомобілем.
Органи керування автомобілем та користування ними.

Робоче місце водія. Основні органи керування, їх розміщення. Правильна посадка водія в автомобілі, регулювання сидіння, ременів безпеки, дзеркал заднього виду. Положення рук на рульовому колесі і ніг на педалях.

Запуск, прогрівання і зупинка двигуна. Огляд і оцінка дорожніх обставин перед початком руху. Користування попереджувальними сигналами.

Послідовність дій органами керування на початку руху, при збільшенні швидкості, гальмуванні. Переключення передач у висхідному і низхідному порядку і включення заднього ходу.

Прийоми керування рульовим колесом під час зміни напрямку руху двома руками, по черзі правою і лівою з перехопленням. Техніка керування однією рукою. Аналіз типових помилок водія під час зміни напрямку руху. Прийоми керування гальмовою системою. Службове й екстрене гальмування. Способи гальмування: повільне, різке, переривисте, ступінчасте.

Водіння автомобіля в прямому напрямку, його розміщення на проїзній частині. Зупинка на узбіччі дороги, біля стоп-лінії, дорожнього знака. Розворот.

Керування автомобілем в обмежених проїздах.

Поняття про динамічні габарити автомобіля. Початок руху з місця, зупинка і стоянка. Повороти праворуч, ліворуч і розвороти в обмежених проїздах. Рух через габаритні ворота, розвороти з використанням заднього ходу, рух заднім ходом, маневрування під час виконання зупинки і стоянки.

Дії водія під час відпрацювання техніки подолання косогору, пагорба, установлення автомобіля на естакаду; залізничну платформу.

Виконання правил під час проїзду регульованого і нерегульованого залізничного переїзду.

Керування автомобілем у транспортному потоці.

Розміщення автомобіля на проїзній частині: визначення кількості смуг руху, вибір смуги руху, особливості руху автомобіля по різним смугам. Вибір і витримування безпечної швидкості руху. Рух за автомобілем-лідером. Вибір безпечної дистанції та інтервалу між транспортними засобами. Вибір швидкості руху у потоці.

Керування транспортними засобами у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів (автобусів, тролейбусів, трамваїв), при зустрічному роз'їзді, випередженні та обгоні.

Особливості проїзду через мости, естакади, шляхопроводи, транспортні розв'язки і під ними, в тунелях, через залізничні переїзди (регульовані і нерегульовані).

Оцінка і прогнозування дорожньо-транспортних ситуацій. Аналіз типових дорожньо-транспортних пригод.

Керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах.

Проїзд перехресть.

Послідовність огляду доріг під час наближення до перехресть (включаючи і засоби регулювання руху). Керування транспортними засобами під час руху через регульовані перехрестя. Зона найбільшої безпеки. Вибір оптимальної траєкторії і швидкості під час проїзду перехресть у прямому напрямку і з поворотом.

Проїзд пішохідних переходів.

Послідовність огляду доріг під час наближення до пішохідних переходів. Керування транспортними засобами під час руху через пішохідні переходи, повз місця великого скупчення пішоходів.

Особливості поведінки дітей, їх нездатність до правильної оцінки дорожніх ситуацій, раптовість прийняття нелогічних рішень. Керування транспортними засобами в місцях можливого виходу на дорогу дітей (школи, дитячі майданчики, тощо).

Керування автомобілем за складних дорожніх умов.

Керування автомобілем в умовах бездоріжжя, на польових, лісових, колійних дорогах. Рух через канави, водні перешкоди. Керування автомобілем на дорогах із зниженим коефіцієнтом зчеплення на початку руху, на поворотах, під час гальмування, виїзду на мокре чи засніжене узбіччя. Занесення. Причини, за яких виникають занесення. Дії водія під час заносу автомобіля.

Дії водія під час відмови робочого гальма, розриву шин під час руху автомобіля, відриву поздовжньої або поперечної рульових тяг привода рульового керування, відрив колеса від гальмового барабана, під час відмови гідропідсилювача руля.

Дії водія під час загорання автомобіля, звалювання автомобіля у воду, улучення блискавки в автомобіль.

Вибір передачі під час руху на крутих підйомах і спусках без переключення передач на важкопрохідних ділянках доріг.

Дії водія під час виведення автомобіля, що забуксував, використовуючи підручний матеріал, протибуксувальні засоби, самовитягач.

Керування автомобілем за особливих умов.

Буксирування механічних транспортних засобів.

Водіння автомобіля в умовах бездоріжжя і гірськими дорогами. Рух дорогами різного виду. Правила і прийоми подолання різноманітних перешкод.

Рух в автомобільній колоні.

Керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Причини, що викликають труднощі під час керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Керування автомобілем під час руху на міських і заміських дорогах у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, користування світловими приладами. Керування автомобілем під час туману, снігопаду, рушання після навмисної і вимушеної зупинок або стоянок. Дія водія під час осліплення. Запобігання осліпленню.

Особливості керування вантажного автомобіля з автопричепом дозволеною максимальною масою більше 750 **кг.**

Залежність розподілу вантажу для керованості автомобіля. Керованість автомобіля з автопричепом. Причина занесення автомобіля з автопричепом і виведення його із занесення.

Проходимість автомобіля з автопричепом. Вплив вантажу на положення центру ваги автомобіля і його стійкість. Вибір раціональних прийомів керування автомобіля з автопричепом (повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) залежно від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Удосконалення майстерності водіння.

Розгляд рекомендацій щодо удосконалення водіння автомобіля.

Тема 2. Безпека дорожнього руху.

Експлуатаційні властивості автомобіля та його керованість.

Поняття про конструктивну безпеку автомобіля.

Швидкість і прискорення. Сили тяги.

Керованість автомобіля. Вплив конструкції та технічного стану шин на керованість автомобіля.

Особливості керування автомобілем з передніми ведучими колесами.

Пасивна безпека автомобіля. Ремені безпеки.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автомобіля.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг, та їх характеристика.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктів, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автомобіля.

Особливості руху в тумані й на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Дорожньо-транспортні пригоди.

Класифікація дорожньо-транспортних пригод та їх причини. Поняття про дорожньо-транспортну ситуацію та дорожньо-транспортну пригоду.

Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами, в сільській місцевості.

Умови, які сприяють виникненню дорожньо-транспортних пригод. Стан транспортних засобів і стан дороги наявність регулювання дорожнього руху, та інші умови.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Причини дорожньо-транспортних пригод залежно від пори року, днів тижня, часу доби, категорії доріг, видів транспортних засобів та інших факторів.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. Загальні положення.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Основи анатомії та фізіології людини.

Організм людини. Органи дихання, серцево-судинна система, їх функції. Характеристика судин. Розміщення основних кровоносних судин, місця для притиснення артерій.

Пульс, його характеристика. Опорно-руховий апарат. М'язи і зв'язки.

Центральна нервова система.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Сонячний і тепловий удари, їх ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при нещасних випадках або дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки теплові та хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом. .

Надання першої допомоги при теплових і сонячних ударах, опіках, отруєннях газами, замерзанні, обмороженні та потопленні.

Перша допомога при отруєнні чадним газом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Дія алкоголю та наркотиків на працездатність водія.

Небезпечні наслідки вживання алкоголю, наркотиків і ліків, що негативно впливають на стан людини і зниження швидкості реакції, послаблення уваги, погіршання зорового відчуття, сонливість, невідворотні зміни в організмі.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.
2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.
3. Напрацювання навичок надання першої допомоги.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	2	
2	Професійна етика.	2	
3	Культурна поведінка на вулицях та дорогах.	2	
Всього годин:		**6**	

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху, як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення

до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення вантажів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах.

Професійно-практична підготовка
«Водіння автомобіля з причепом»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Початкові вправи з водіння.	1
2	Водіння на маневровому майданчику	1
	Перша контрольна перевірка	20хв
3	Водіння по дорогах з малою інтенсивність руху	3
4	Водіння по дорогах з високою інтенсивністю рух	4 (2)
	Друга контрольна перевірка	15 хв.
5	Водіння за особливих умов	2
6	Удосконалення техніки керування	3 (2)
Кваліфікаційна пробна робота		**25 хв.**
Всього годин:		**15**

Примітка: у дужках вказана кількість годин водіння автомобіля у темну пору доби.

Тема 1. Початкові вправи з водіння.

Запуск двигуна. Спостереження за контрольне-вимірювальними приладами.

Прийоми керування автомобілем з причепом дозволеною масою більше 750 кг.

Рушання автомобіля з місця, рух по прямій з переключанням передач у висхідному та низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти направо і наліво, гальмування, зупинка.

Розвиток навичок керування: положення рук на рульовому колесі, рулювання направо і наліво двома руками в тому числі і з «перехватом», навперемінно правою та лівою рукою, збільшуючи інтенсивність поворотів рульового колеса.

Відпрацювання навичок взаємодії органами керування перед початком руху, під час водіння на різних передачах з розворотами, поворотами, повільного і термінового гальмування, під час зупинки. Рух заднім ходом. Розвороти в необмеженому й обмеженому проїзді. Зупинка і стоянка.

Тема 2. Водіння на маневровому майданчику

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд автомобіля.

Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів Тренування у рушенні з місця, рух по прямій, повороти праворуч і ліворуч. Прийоми плавного гальмування.

Рух з невеликою швидкістю.

Рух з переключанням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка.

Рух заднім ходом по прямій з поворотом, розворот без застосування та із застосуванням заднього ходу.

Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з переключанням передач. Розгін. Зміна швидкості регулюванням положення дросельної заслінки. Переключання передач у висхідному і низхідному порядку. Послідовний перехід на нижчу передачу. Перехід на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних способів гальмування (повільне, термінове, переривчасте).

Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух між перешкодами з поворотами праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою через заднє вікно, бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду. Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч у необмежених і обмежених проїздах. Рух заднім ходом впродовж стіни, зупинка. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом на підйом.

Маневрування в обмежених проїздах. Постановка автомобіля на стоянку в бокс переднім і

заднім ходом прямо і з поворотом. Проїзд габаритного тунелю прямо і з поворотом, переднім і заднім ходом.

Проїзд «змійкою» переднім ходом. В'їзд до габаритного дворика прямо і з поворотом, маневрування і виїзд із нього переднім ходом. Зупинка автомобіля переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома автомобілями на стоянці, на узбіччі, перед стоп-лінією, біля вибраного орієнтира, знака.

Подолання косогору, що має ухил вліво або вправо; «бугра» із зупинкою та рушанням з місця на підйомі та спуску.

Відпрацювання вправ на легковому автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою більше 750 кг на маневровому майданчику.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання з місця, розгін і переключання передач у висхідному; низхідному порядку, дотримання послідовності, зупинка;

рух по прямій, «вісімкою», зупинка на заданому місці, маневрування в обмеженому проїзді, повороти, розвороти, зупинка й рушання з місця на підйомі;

маневрування заднім ходом, заїзд у бокс;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Тема 3. Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху.

Рух по прямій, прямування за транспортом з дотриманням необхідної дистанції та швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху.

Проїзд перехресть прямо, з поворотом праворуч, ліворуч. Рух дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом, без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Водіння автомобіля на дорогах у населених пунктах. Рух у транспортному потоці. Перестроювання в рядах під час руху вулицями з багаторядним рухом. Обгін і об'їзд з дотриманням безпечних інтервалів і дистанцій. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної дороги. Зустрічний роз'їзд вузькими вулицями. Проїзд Т-, V-, Х- подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч; ліворуч. Проїзд майданів. Водіння вулицями з трамвайним рухом з поворотом праворуч, ліворуч і розворотом.

Тема 4. Водіння на дорогах з високою інтенсивністю руху.

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну дорогу. Виїзд з другорядної дороги на головну. Рух по естакадах. Рух на закруглених ділянках доріг, віражах на підйомах і спусках, на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд у місцях звуження дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у населених пунктах.

Водіння вантажного автомобіля на дорогах у населених пунктах. Виїзд на дорогу. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання у рядах, обгін транспортних засобів. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування. Рух дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на дорогах, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих, нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти і розвороти на перехресті.

Друга контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання від тротуару (узбіччя);

розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої;

рух з різною швидкістю, зупинка;

керування у транспортному потоці з малою та великою інтенсивністю руху;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;
маневрування в обмеженому проїзді;
зупинка і рушання з місця на підйомах;
проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 5. Водіння за особливих умов.

Водіння автомобіля по бездоріжжю. Виїзд на ґрунтову дорогу. Проїзд населених пунктів. Рух по об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках. Проїзд по дерев'яних мостах, лісних, колійних та інших дорогах. Рух на снігових дорогах, через льодові переправи (якщо дозволяють конкретні умови), мокрій траві.

Тема 6. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення техніки керування автомобілем з причепом.

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Удосконалення навичок керування автомобілем на дорогах.

Рух і маневрування в інтенсивному транспортному потоці. Взаємодії з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху.

Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка, рушання з місця зупинки.

Тренування в умінні керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економного водіння автомобіля: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки виниклої перешкоди. Розгін та прийоми термінового гальмування і маневрування на слизькому покриві.

Керування під час занесення. Об’їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автомобіля. Відпрацьовування швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування. Вивчення і практичне виконання вправ швидкісного керування рульовим колесом.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія - (8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії «ВЕ.

№ з/п	Найменування	Кількість на клас (учнів)	Примітка
1	Комп'ютери 1 на	4х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови легкового автомобіля та причепа 1 на	4х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння легкового автомобіля з причепом 1 на	4х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади по психофізіології водія.	Не менше 3 на клас.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см	По 4 на кожну парту (стіл)	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехрест).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автотранспортні засоби категорії «В» .	По ліцензійному обсягу	
18	Причіп загальною масою більше 750 кг.	1 на навчальний заклад	
19	Майданчик з твердим покриттям.	1 на навчальний заклад	

Примітка:

- кількість транспортних засобів вираховується в залежності від кількості учнів по ліцензійному обсяду і терміну навчання. При зменшенні кількості учбових автомобілів відповідно збільшується термін навчання в днях.

При відсутності необхідної кількості комп'ютерів і програмного забезпечення тимчасово, протягом року можуть використовуватись: макет двигуна автомобіля з розрізами, окремі вузли, плакати з правил дорожнього руху, плакати з основ безпеки дорожнього руху, плакати з надання невідкладної допомоги при ДТП.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників

Професія 8322 **Водій автотранспортних засобів.**

Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «ВЕ».**

Бали	***Знає***	***Уміє***
1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою транспортного засобу, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою транспортного засобу, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ» .	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «В» При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
6	Учень (слухач)відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ».	З консультативною допомогою майстра (інструктора)учень(слухач) виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ». При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ» ; правилами перевезення пасажирів, особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» . Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).
8	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ» , особливості будови та керування автотранспортними засобами. Базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ». Виконує вимоги правил дорожнього руху.. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння.

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування. керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ» та правила їх технічної експлуатації; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» . Керує автотранспортними засобами, які відносяться до категорії «ВЕ» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування транспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. . Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «ВЕ» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «ВЕ» за різних дорожніх умов ,при забезпеченні виконання Правил дорожнього руху . Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів

- 7 і 8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.01.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія – Водій автотранспортних засобів.

Код- 8322.

Спеціалізація:
водіння автотранспортних засобів категорії «С1».

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. *Професія* –(8322) Водій автотранспортних засобів.
2.Спеціалізація**:**
водіння автотранспортних засобів категорії “С1”.
3. **Освітньок-валіфікаційні вимоги.**

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила перевезення вантажів (в т.ч. небезпечних, негабаритних), порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керувати автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «С1» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп повною масою до 750 кг. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб під навантаження та розвантаження або до місця посадки і висадки пасажирів. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів у кузові автотранспортного засобу малої вантажопідйомності, а також порядок розміщення пасажирів в легкових автомобілях. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Загальнопрофесійні вимоги:

Повинен:

- раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватись норм технологічного процесу;
- не допускати браку в роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, додержувати норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо).

4. Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-
технічної освіти:
5.Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні.
на категорію „С1” – повна загальна середня або базова освіта. Без вимог до стажу роботи.
6. **Сфера професійного використання випускника.**
Автомобільні вантажні перевезення.
7. **Специфічні вимоги.**
Вік: після закінчення терміну навчання більше 17 років,допуск до керування– не менше 18 років.
Стать: чоловіча, жіноча;
Медичні обмеження.

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.

Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація - Водіння автотранспортних засобів категорії «С1» дозволена максимальна маса яких перевищує 3500кг (7700 фунтів), але не перевищує 7500кг (16500 фунтів) .

Загальний фонд навчального часу – 335 годин.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	**10**	
1.1	Основи законодавства України .	10	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	**247**	32
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	**20**	
2.2	Будова й експлуатація вантажного автомобіля.	**63**	
2.3	Правила дорожнього руху.	**100**	**28**
2.4	Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП.	**48**	**4**
2.5	Професійна етика та культура водіння .	**16**	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	**60**	
3.1	Водіння автомобіля категорії С1.	**60**	
4.	**Консультації.**	**10**	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація.**	**8**	
	Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3).	**275**	**32**

Перелік кабінетів, майданчиків для підготовки кваліфікованих робітників за професією «Водій автотранспортних засобів» категорії «С1»
Кабінети:
1. Будови й експлуатації автомобіля.
2. Охорони праці
3. Правила дорожнього руху
4. Безпеки дорожнього руху.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
-Будови, експлуатації автомобіля та охорони праці,
-Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху
-Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння, загальною площею не менше 240 кв.м на один навчальний автомобіль.

Загально-професійна підготовка.
Основи законодавства України.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення вантажів.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	2	
Всього:		10	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення вантажів.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом. Порядок розміщення вантажу у кузові вантажного автомобіля.Вплив центру ваги на стійкість автомобіля.Документація на вантаж і автомобіль.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль, як джерело забруднення навколишнього середовища.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим законодавством. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоретична підготовка

Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища»

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Правові та організаційні основи охорони праці.	2	
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	5	
3.	Охорона навколишнього середовища.	4	
4.	Основи пожежної безпеки.	3	
5.	Основи електробезпеки.	2	
6.	Основи гігієни праці та виробничої санітарії.	4	
Всього годин:		**20**	

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці

Зміст поняття "Охорона праці", соціально-економічне значення охорони праці.

Закон України «Про охорону праці», Кодекс законів України про працю, Закон України «Про охорону здоров'я населення», Закон України «Про пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Відповідальність за порушення законодавства про працю, правил та інструкцій з охорони праці.

Інструктування з безпеки праці.

Алкоголізм і безпека праці.

Основні причини травматизму і професійних захворювань на виробництві.

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і професійних отруєнь.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні й експлуатації автотранспортних засобів

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні й експлуатації автотранспорту, при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та роботи на лінії.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автотранспортних засобів, механізмів та устаткування. Світлова і звукова сигналізація. Попереджувальні напис. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснащення, спецінструменти.

Обов'язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автотранспортних засобів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення

охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Тема 4. Основи пожежної безпеки

Характерні причини виникнення пожеж.

Організаційні та технічні протипожежні заходи. Пожежна сигналізація. . Організація пожежної охорони в галузі. Пожежонебезпечні роботи та матеріали у галузі автомобільного транспорту.

Вогнегасильні речовини та матеріали. Пожежна техніка для захисту об'єктів. Особливості гасіння пожеж в автомобілі та на об'єктах даної галузі

Тема 5. Основи електробезпеки

Особливості ураження електричним струмом. Вплив електричного струму на організм людини. Можливі враження електричним струмом при роботі автомобільного транспорту. Механізми та вузли автомобіля, небезпечні з точки зору враження електричним струмом.

Безпечні прийоми роботи.

Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму.

Класифікація виробничих приміщень відносно небезпеки враження працюючи електричним струмом.

Колективні та індивідуальні засоби захисту від ураження електричним струмом. Робота з переносними електросвітильниками.

Захист від статичної електрики.

Тема 6. Основи гігієни праці, та виробничої санітарії. Медичні огляди

Поняття про виробничу санітарію як систему організаційних, гігієнічних та санітарно-технічних заходів.

Фізіологія праці. Основні гігієнічні особливості праці за даною професією.

Вимоги до опалення, вентиляції та кондиціювання повітря виробничих, навчальних та побутових приміщень. Правила експлуатації систем опалення та вентиляції.

Види освітлення. Природне освітлення. Штучне освітлення. Правила експлуатації освітлення.

Санітарно-побутове забезпечення працюючих.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова й експлуатація вантажного автомобіля »

№ з/п	Тема	Кількість годин (всього)	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова вантажного автомобіля .	**5**	
2.	Двигун, газобалонне устаткування і його ТО.	**30**	
3.	Електрообладнання.	**6**	
4.	Трансмісія.	**8**	
5.	Підвіска, механізми керування.	**6**	
6.	Додаткове обладнання.	**4**	
7.	Експлуатація автомобілів.	**4**	
Всього годин:		**63**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова вантажного автомобіля.

Загальна будова вантажних автомобілів. Склад і призначення основних його груп і механізмів, класифікація автомобілів та причепів.

Тема 2. Двигун та газобалонні установки.

Загальна будова, основні механізми і системи двигуна. Будова газобалонних установок та їх ТО.Електродвигуни.

Тема 3. Електрообладнання.

Джерела електричної енергії в автомобілі. Їх призначення, загальна будова. Основні несправності, та методи їх усунення. Обслуговування акумуляторної батареї. Система пуску двигуна. Контрольно-вимірювальні прилади, освітлення та сигналізація. ТО приладів електрообладнання.

Тема 4. Трансмісія.

Призначення, схема та загальна будова трансмісії, карданні передачі та ведучі мости, основні несправності трансмісії та методи їх усунення. Технічне обслуговування трансмісії.

Тема 5. Підвіска, механізми керування.

Залежна і незалежна підвіски, загальна будова та принцип дії. Пневматичні шини, маркування шин. Порядок монтажу та демонтажу шин. Будова та принцип дії рульового керування. Типи гальмових систем, їх будова і принцип дії, регулювання, технічне обслуговування.

Тема 6. Додаткове обладнання вантажного автомобіля.

Оснащення робочого місця водія та салону легкового автомобіля. Основні несправності додаткового обладнання та методи їх усунення. Автопричепами максимальною масою до 750кг, їх класифікація, будова та характеристика, що експлуатується з легковими автомобілями.

Основи технічного обслуговування автопричепів. Перевезення вантажів за допомогою автопричепа. Правила безпеки під час перевезення багажу вантажів.

Тема 7. Експлуатація автомобілів.

Види автомобільних підприємств. Класифікація автомобілів. Перевірка технічного стану автомобілів та його укомплектованості. Документація водія. Класифікація вантажів і багажу. Порядок завантаження автомобілів, кріплення вантажів. Норми витрат полива, мастильних матеріалів, експлуатаційних рідин.

.

Типова навчальна програма з предмета
«Правила дорожнього руху».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	4	
2	Дорожні знаки.	8	
3	Дорожня розмітка і дорожнє обладнання .	2	
4	Регулювання дорожнього руху.	6	
5	Порядок руху зупинки та стоянки транспортних засобів.	10	
6	Проїзд перехресть.	10	
7	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	4	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-7.	4	4
8	Особливі умови руху.	10	
9	Перевезення людей та вантажів.	6	
10	Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.	6	
11	Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.	4	
	Лабораторно-практична робота за темами 1-11.	24	24
12	Підсумкові заняття.	2	
Всього годин:		**100**	**28**

Тема 1. Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху

Закон України «Про дорожній рух». Загальні положення, терміни, визначення.

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху. Обов'язки учасників дорожнього руху та осіб, уповноважених керувати дорожнім рухом. Порядок ведення обмежень у дорожньому русі, інструкцій та інших нормативних актів. Вікові обмеження водіїв механічних транспортних засобів.

Терміни та визначення, що містять Правила дорожнього руху. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів перед виїздом на лінію та в дорозі. Документи, які водій механічного транспортного засобу повинен мати при собі та пред'являти за вимогою на перевірку працівникам ДАІ. Обставини, при яких забороняється керувати іншим особам керування транспортним засобом. Обов'язки водіїв, причетних до дорожньо-транспортних пригод.

Права і обов'язки водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблисковими маячками і (або) спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов'язки інших водіїв щодо забезпечення безпеки руху спеціальних транспортних засобів.

Обов'язки та права пішоходів і пасажирів щодо забезпечення безпеки руху і особистого життя. Правила поведінки для пішоходів і пасажирів.

Вікові обмеження і вимоги до водіїв велосипедів, гужового транспорту. Технічний стан і обладнання вказаних транспортних засобів. Правила користування велосипедною доріжкою.

Випадки, коли рух указаних транспортних засобів і прогін тварин забороняється. Небезпечні наслідки порушення вимог до руху велосипеда, гужового транспорту і прогону тварин.

Розміщення транспортних засобів на проїжджій частині.

Тема 2. Дорожні знаки.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху, їх класифікація. Вимоги стандартів щодо установлення знаків. Вимоги до встановлення дорожніх знаків. Дублюючі, сезонні та тимчасові знаки.

Попереджувальні знаки. Призначення. Загальна ознака попередження. Правила встановлення знаків. Назва та призначення кожного знака. Дії водія, які наближаються до небезпечної ділянки дороги, позначеної відповідним попереджувальним знаком. Таблички, що застосовуються чи можуть застосовуватися із попереджувальними знаками.

Знаки пріоритету. Призначення, назва кожного знака, місце встановлення, зона дії. Таблички, що застосовуються або можуть застосовуватися зі знаками пріоритету. Дії водіїв відповідно до вимог знаків пріоритету. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Заборонні знаки. Призначення. Загальна ознака заборони. Назва, призначення, місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог заборонних знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Виключення. Зона дії заборонних знаків.

Наказові знаки. Призначення. Загальна ознака наказових знаків. Назва, призначення та місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог наказових знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком. Виключення.

Інформаційно-вказівні знаки. Призначення. Загальні ознаки інформаційно-вказівних знаків. Назва кожного знака, місце встановлення. Дії водіїв згідно з вимогами кожного знака, який вводить відповідні режими та порядок руху.

Знаки сервісу. Призначення. Назва, місце встановлення кожного знака (таблички). Таблички, що застосовуються з дорожніми знаками.

Тема 3. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.

Дорожня розмітка та її значення в загальній системі організації дорожнього руху. Класифікація розмітки.

Горизонтальна розмітка. Призначення горизонтальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Написи та інші позначення на проїзній частині. Дії водіїв відповідно до вимог горизонтальної розмітки.

Вертикальна розмітка. Призначення вертикальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Дії водіїв відповідно до вимог розмітки.

Дорожнє обладнання. Огородження. Світлове сигнальне обладнання. Попереджувальні світлові прилади та інше обладнання.

Тема 4. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів світлофорів та регулювальника.

Засоби регулювання дорожнього руху. Значення сигналів світлофора. Обов'язок учасників руху діяти відповідно до сигналів світлофорів.

Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв, а також інших маршрутних транспортних засобів, котрі рухаються по відокремленій смузі. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Регулювання руху за допомогою сигналів регулювальника. Значення сигналів регулювальника для учасників дорожнього руху. Обов'язки учасників руху діяти відповідно сигналів регулювальника.

Тема 5. Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали. Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі сигналів світловими покажчиками або рукою. Випадки, під час яких дозволяється подавання звукових сигналів і сигналів світлом фар. Використання попереджувальних сигналів під час обгону. Включення ближнього світла фар у денний час. Позначення транспортного

засобу ближнім світлом фар або протитуманними фарами. Випадки, коли увімкнення аварійної світлової сигналізації обов'язкове. Небезпечні наслідки порушення правил подавання попереджувальних сигналів.

Початок руху, зміна напрямку руху. Обов'язки водіїв перед початком руху, перестроюванням та іншими змінами напрямку руху. Порядок виконання поворотів і розворотів на перехресті. Поворот ліворуч на розворот поза перехрестям. Правила використання смуг гальмування та розгону. Випадки, в яких забороняється розворот. Обов'язки водіїв у випадках, коли траєкторія руху транспортних засобів перетинається, а черговість руху не установлена. Порядок руху заднім ходом.

Небезпечні наслідки порушення правил початку руху і зміни напрямку.

Розташування транспортних засобів на проїзній частині. Визначення кількості смуг для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортних засобів на проїзній частині залежно від кількості смуг для руху, виду транспортного засобу, швидкості руху. Випадки, коли дозволяється рух трамвайними коліями. Повороти на дорогах і рух на дорогах з реверсивним рухом. Рух тротуарами і пішохідними доріжками. Небезпечні наслідки порушення правил розташування транспортних засобів на проїзній частині.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Фактори і обставини, залежно від яких водій вирішує, з якою швидкістю має рухатись транспортний засіб, забезпечуючи безпеку руху. Обмеження швидкості руху і умови її збільшення на окремих ділянках: у населених пунктах, поза населеними пунктами у житлових зонах і пішохідних зонах, на автомагістралях і дорогах для автомобілів. Обмеження максимальної швидкості руху: автобусів, за винятком мікроавтобусів, легкових автомобілів і мотоциклів та мопедів; транспортних засобів, якими керують водії зі стажем до 2 років; вантажних автомобілів, що перевозять людей у кузові; під час буксирування механічних транспортних засобів і причепів вантажними автомобілями і тракторами.

Розпізнавальні знаки обмеження швидкості руху. Умови, під час яких швидкість руху транспортних засобів на окремих ділянках може бути збільшена. Обмеження швидкості руху. Безпечна дистанція та інтервал між транспортними засобами, що рухаються. Вимоги до водіїв тихохідних та великовантажних транспортних засобів. Вимоги до водіїв у разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Небезпечні наслідки перевищення швидкості руху та недотримання безпечної дистанції й інтервалу.

Обгін і зустрічний роз'їзд. Обов'язки водія перед початком обгону. Дії водія під час обгону. Умови, під час виконання яких дозволяється обгін. Порядок обгону. Місця, де обгін забороняється. Зустрічний роз'їзд, правила виконання. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках дороги. Небезпечні наслідки порушення правил зустрічного роз'їзду і обгону.

Вимоги до водіїв, транспортні засоби яких рухаються з малою швидкістю, а обгін їх неможливий.

Зупинка і стоянка. Загальні правила виконання зупинки і стоянки у населених пунктах і поза населеними пунктами та їх способи. Порядок зупинки та стоянки. Умови, під час яких водій може залишити транспортний засіб на зупинці і стоянці. Стоянка біля тротуару і на тротуарах. Способи постановки транспортного засобу на стоянку. Довготривала стоянка поза населеним пунктом. Місця, де заборонені зупинка та стоянка. Місця, де заборонена стоянка. Вимушена стоянка і вимоги до водія під час вимушеної зупинки і стоянки.

Небезпечні наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Тема 6. Проїзд перехресть.

Види й ознаки перехресть. Загальні правила руху на перехресті і переходу проїзної частини пішоходами. Перевага трамваю. Випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя.

Регульовані перехрестя. Порядок і черговість руху на регульованих перехрестях. Перевага трамваю. Правила проїзду перехресть, де діють світлофори з додатковими секціями.

Нерегульовані перехрестя. Правила проїзду перехресть, створених рівнозначними і нерівнозначними дорогами. Черговість проїзду, якщо головна дорога змінює напрямок на перехресті. Випадки проїзду перехресть, коли водій не може визначити головну дорогу, а знаків

пріоритету немає.

Небезпечні наслідки порушень правил проїзду перехресть.

Тема 7. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.

Пішохідні переходи та зупинки транспортних засобів загального користування. Проїзд пішохідних переходів. Зупинки маршрутних транспортних засобів. Види пішохідних переходів і зупинок маршрутного транспорту. Порядок руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів. Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги до дій водія, який наближається до транспортного засобу з розпізнавальним знаком «ДІТИ», що зупинився з увімкнутою аварійною сигналізацією.

Небезпечні наслідки порушення правил руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів.

Рух через залізничні переїзди. Різновиди залізничних переїздів. Вимоги правил безпеки і порядок руху транспортних засобів через залізничний переїзд. Правила зупинки перед залізничним переїздом. Випадки, коли забороняється рухатися через залізничний переїзд. Визначення кількості смуг для руху через залізничний переїзд.

Дії водія під час вимушеної зупинки на переїзді. Порядок руху через залізничний переїзд сільськогосподарських, дорожніх, будівельних та інших машин і механізмів. Небезпечні наслідки порушення правил руху через залізничний переїзд.

Лабораторно-практичні роботи.

Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху. Формування вміння керуватися знаками і дорожньою розміткою, сигналами світлофора та регулювальника.

Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмованих навчальних матеріалів. Формування навичок правильної орієнтації, оцінки ситуації та прогнозування її розвитку. Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху.

Виконання комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 8. Особливі умови руху.

Рух по автомагістралях. Рух по автомагістралях і дорогах для автомобілів. Автомагістралі і дороги для автомобілів, їх основні ознаки. Транспортні розв'язки на автомагістралях і дорогах для автомобілів. Вимоги правил дорожнього руху щодо руху на автомагістралях і дорогах для автомобілів. Заборони, які діють на автомагістралях. Обов'язки водія під час вимушеної зупинки на проїзній частині автомагістралі або на узбіччі.

Рух у житловій зоні. Переваги пішоходів під час руху в житловій зоні. Особливості вимог правил до водіїв під час користування дорогами в житловій зоні.

Пріоритет транспортних засобів загального користування. Перетин трамвайних шляхів поза перехрестям. Правила поведінки водія під час початку руху транспорту загального користування від зупинки.

Рух гірськими дорогами і крутими спусками. Вимоги правил щодо руху на гірських дорогах і крутих спусках.

Небезпечні наслідки порушення вимог правил руху у житловій зоні по автомагістралях , гірськими дорогами і крутими спусками.

Користування зовнішніми світловими приладами. Особливості руху транспортних засобів у темну пору доби або в інших умовах недостатньої видимості, а також у тунелях.

Правила користування ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями. Дії водія при осліпленні. Дії водія під час вимушеної зупинки і стоянки на неосвітлених ділянках доріг. У темну пору доби і в умовах недостатньої видимості. Правила користування протитуманними фарами і ліхтарями, фарою-прожектором і фарою-шукачем, розпізнавальним знаком автопоїзда.

Небезпечні наслідки порушення правил користування зовнішніми світловими приладами.

Рух транспортних засобів у колонах. Загальні вимоги до організації руху транспортних засобів у колоні. Позначення транспортних засобів, що рухаються у колоні. Розташування транспортних засобів колони на проїзній частині. Швидкість руху колони. Вимоги до водіїв

транспортних засобів колони та іншого транспорту.

Правила руху колони у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості.

Буксирування транспортних засобів. Способи буксирування транспортних засобів. Умови і порядок буксирування механічних транспортних засобів на гнучкому і жорстокому зчепленні та методом часткового навантаження. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення людей під час буксирування транспортних засобів.

Навчальна їзда. Умови, під час яких дозволяється навчальна їзда. Початкове навчання керуванню транспортними засобами. Вимоги до учня, інструктора або особи, яка навчає керуванню транспортними засобами. Обладнання механічного транспортного засобу, на якому проводяться навчання. Навчальна їзда на дорогах. Небезпечні наслідки порушення вимог правил буксирування і навчальної їзди.

Тема 9. Перевезення людей та вантажів

Нормативні вимоги, щодо кількості перевезення людей на легкових транспортних засобах. Обов'язки водія перед початком руху. Швидкість руху під час перевезення людей. Випадки, коли перевезення людей забороняється. Додаткові правила до перевезення дітей.

Правила навантаження, розміщення та закріплення вантажу на легковому транспортному засобі. Умови перевезення вантажу. Випадки, які вимагають погодження з ДАІ щодо перевезення вантажів. Позначення вантажу, що перевозиться. Обладнання транспортних засобів. Небезпечні наслідки порушення правил перевезення вантажу. Правила перевезення вантажу за допомогою причепа.

Тема 10. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Загальні вимоги до технічного стану транспортних засобів. Вимоги щодо технічного стану за Правилами дорожнього руху. Умови, під час яких експлуатація транспортних засобів забороняється. Вимоги до технічного стану гальмової системи, рульового керування, зовнішніх світлових приладів, коліс і шин, двигуна, інших елементів конструкції транспортних засобів.

Правила, що визначають наслідки порушення вимог до технічного стану.

Місце знаходження у транспортних засобах медичної аптечки, вогнегасника, знака аварійної зупинки.

Несправності, при яких водій повинен вжити заходів до їх усунення, а якщо це зробити неможливо — рухатися до місця стоянки або ремонту. Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги Правил, що стосуються питань організації дорожнього руху, які вимагають узгодження з Державтоінспекцією.

Тема 11. Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.

Реєстрація (перереєстрація)механічних транспортних засобів і причепів у Державтоінспекції.

Номерні знаки і написи, які є обов'язковими для механічних транспортних засобів. Вимоги щодо обладнання транспортних засобів номерними та розпізнавальними знаками, попереджувальними засобами.

Вимоги до стану номерних і розпізнавальних знаків транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.

2. Виконання комплексних завдань з програмного навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Основи безпечного керування автомобілем.	18	
2	Безпека дорожнього руху.	14	
3	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	16	4
Всього годин:		48	4

Тема 1. Основи безпечного керування автомобілем.

Органи керування автомобілем та користування ним.

Робоче місце водія. Основні органи керування, їх розміщення. Правильна посадка водія в автомобілі, регулювання сидіння, ременів безпеки, дзеркал заднього виду. Положення рук на рульовому колесі і ніг на педалях.

Запуск, прогрівання і зупинка двигуна. Огляд і оцінка дорожніх обставин перед початком руху. Користування попереджувальними сигналами.

Послідовність дій органами керування на початку руху, при збільшенні швидкості, гальмуванні. Переключення передач у висхідному і низхідному порядку і включення заднього ходу.

Прийоми керування рульовим колесом під час зміни напрямку руху двома руками, по черзі правою і лівою з перехопленням. Техніка керування однією рукою. Аналіз типових помилок водія під час зміни напрямку руху. Прийоми керування гальмовою системою. Службове й екстрене гальмування. Способи гальмування: повільне, різке, переривисте, ступінчасте.

Водіння автомобіля в прямому напрямку, його розміщення на проїзній частині. Зупинка на узбіччі дороги, біля стоп-лінії, дорожнього знака. Розворот.

Керування автомобілем в обмежених проїздах.

Поняття про динамічні габарити автомобіля. Початок руху з місця, зупинка і стоянка. Повороти праворуч, ліворуч і розвороти в обмежених проїздах. Рух через габаритні ворота, розвороти з використанням заднього ходу, рух заднім ходом, маневрування під час виконання зупинки і стоянки.

Дії водія під час відпрацювання техніки подолання косогору, пагорба, установлення автомобіля на естакаду; залізничну платформу.

Виконання правил під час проїзду регульованого і нерегульованого залізничного переїзду.

Керування автомобілем у транспортному потоці.

Розміщення автомобіля на проїзній частині: визначення кількості смуг руху, вибір смуги руху, особливості руху автомобіля по різним смугам. Вибір і витримування безпечної швидкості руху. Рух за автомобілем-лідером. Вибір безпечної дистанції та інтервалу між транспортними засобами. Вибір швидкості руху у потоці.

Керування транспортними засобами у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів (автобусів, тролейбусів, трамваїв), при зустрічному роз'їзді, випередженні та обгоні.

Особливості проїзду через мости, естакади, шляхопроводи, транспортні розв'язки і під ними, в тунелях, через залізничні переїзди (регульовані і нерегульовані).

Оцінка і прогнозування дорожньо-транспортних ситуацій. Аналіз типових дорожньо-транспортних пригод.

Керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах.

Проїзд перехресть.

Послідовність огляду доріг під час наближення до перехресть (включаючи і засоби

регулювання руху). Керування транспортними засобами під час руху через регульовані перехрестя. Зона найбільшої безпеки. Вибір оптимальної траєкторії і швидкості під час проїзду перехресть у прямому напрямку і з поворотом.

Проїзд пішохідних переходів.

Послідовність огляду доріг під час наближення до пішохідних переходів. Керування транспортними засобами під час руху через пішохідні переходи, повз місця великого скупчення пішоходів.

Особливості поведінки дітей, їх нездатність до правильної оцінки дорожніх ситуацій, раптовість прийняття нелогічних рішень. Керування транспортними засобами в місцях можливого виходу на дорогу дітей (школи, дитячі майданчики, тощо).

Керування автомобілем за складних дорожніх умов.

Керування автомобілем в умовах бездоріжжя, на польових, лісових, колійних дорогах. Рух через канави, водні перешкоди. Керування автомобілем на дорогах із зниженим коефіцієнтом зчеплення на початку руху, на поворотах, під час гальмування, виїзду на мокре чи засніжене узбіччя. Занесення. Причини, за яких виникають занесення. Дії водія під час заносу автомобіля.

Дії водія під час відмови робочого гальма, розриву шин під час руху автомобіля, відриву поздовжньої або поперечної рульових тяг привода рульового керування, відрив колеса від гальмового барабана, під час відмови гідропідсилювача руля.

Дії водія під час загорання автомобіля, звалювання автомобіля у воду, улучення блискавки в автомобіль.

Вибір передачі під час руху на крутих підйомах і спусках без переключення передач на важкопрохідних ділянках доріг.

Дії водія під час виведення автомобіля, що забуксував, використовуючи підручний матеріал, протибуксувальні засоби, самовитягач.

Керування автомобілем за особливих умов.

Буксирування механічних транспортних засобів.

Водіння автомобіля в умовах бездоріжжя і гірськими дорогами. Рух дорогами різного виду. Правила і прийоми подолання різноманітних перешкод.

Рух в автомобільній колоні.

Керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Причини, що викликають труднощі під час керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Керування автомобілем під час руху на міських і заміських дорогах у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, користування світловими приладами. Керування автомобілем під час туману, снігопаду, рушання після навмисної і вимушеної зупинок або стоянок. Дія водія під час осліплення. Запобігання осліпленню.

Особливості керування вантажного автомобіля з автопричепом дозволеною максимальною масою до 750 **кг.**

Залежність розподілу вантажу для керованості автомобіля. Керованість автомобіля з автопричепом. Причина занесення автомобіля з автопричепом і виведення його із занесення.

Прохідність автомобіля з автопричепом. Вплив вантажу на положення центрувати автомобіля і його стійкість. Вибір раціональних прийомів керування автомобіля з автопричепом (повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) залежно від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Удосконалення майстерності водіння.

Розгляд рекомендацій щодо удосконалення водіння автомобіля.

Тема 2. Безпека дорожнього руху

Експлуатаційні властивості автомобіля та його керованість.

Поняття про конструктивну безпеку автомобіля.

Швидкість і прискорення. Сили тяги.

Керованість автомобіля. Вплив конструкції та технічного стану шин на керованість автомобіля.

Особливості керування автомобілем з передніми ведучими колесами.

Пасивна безпека автомобіля. Ремені безпеки.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автомобіля.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг, та їх характеристика.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктів, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автомобіля.

Особливості руху в тумані й на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Дорожньо-транспортні пригоди.

Класифікація дорожньо-транспортних пригод та їх причини. Поняття про дорожньо-транспортну ситуацію та дорожньо-транспортну пригоду.

Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами, в сільській місцевості.

Умови, які сприяють виникненню дорожньо-транспортних пригод. Стан транспортних засобів і стан дороги наявність регулювання дорожнього руху, та інші умови.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Причини дорожньо-транспортних пригод залежно від пори року, днів тижня, часу доби, категорії доріг, видів транспортних засобів та інших факторів.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. Загальні положення.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Основи анатомії та фізіології людини.

Організм людини. Органи дихання, серцево-судинна система, їх функції. Характеристика судин. Розміщення основних кровоносних судин, місця для притиснення артерій.

Пульс, його характеристика. Опорно-руховий апарат. М'язи і зв'язки.

Центральна нервова система.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Сонячний і тепловий удари, їх ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при нещасних випадках або дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки теплові та хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом. .

Надання першої допомоги при теплових і сонячних ударах, опіках, отруєннях газами, замерзанні, обмороженні та потопленні.

Перша допомога при отруєнні чадним газом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Дія алкоголю та наркотиків на працездатність водія.

Небезпечні наслідки вживання алкоголю, наркотиків і ліків, що негативно впливають на стан людини і зниження швидкості реакції, послаблення уваги, погіршання зорового відчуття, сонливість, невідворотні зміни в організмі.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.

2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.

3. Напрацювання навичок надання першої допомоги.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	4	
2	Професійна етика.	6	
3	Культура поведінки на вулицях та дорогах.	6	
Всього годин:		**16**	

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення

до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення вантажів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах.

Професійно-практична підготовка
«Водіння автомобіля категорії «С1».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Початкові вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.	2
2	Водіння на маневровому майданчику .	5
	Перша контрольна перевірка.	20 хв
3	Водіння по дорогах з малою інтенсивність руху.	6
4	Водіння по дорогах з високою інтенсивністю рух.	18(2)
	Друга контрольна перевірка.	15 хв
5	Водіння за особливих умов.	8
6	Удосконалення техніки керування.	20(2)
Кваліфікаційна пробна робота.		**25 хв**
Всього годин:		**60(4)**

Примітка: у дужках вказана кількість годин водіння автомобіля у темну пору доби.

Тема 1. Початкові вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.

Посадка на робочому місці водія. Ознайомлення з органами керування, контрольно-вимірювальними приладами і сигналізації автомобіля та правила користування ними. Прийоми дій органами керування і сигналізації.

Відпрацювання прийомів правильної посадки на робочому місці водія, правильного положення рук на рульовому колесі та ніг на педалях. Регулювання сидіння, дзеркал заднього виду, припасування ременя безпеки.

Запуск двигуна. Спостереження за контрольно-вимірювальними приладами.

Прийоми дії та взаємодії органами керування, сигналізації при імітації початку руху, руху по прямій, направо і наліво, перед зупинкою.

Прийоми керування автомобілем.

Рушання автомобіля з місця, рух по прямій з переключанням передач у висхідному та низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти направо і наліво, гальмування, зупинка.

Розвиток навичок керування: положення рук на рульовому колесі, рулювання направо і наліво двома руками в тому числі і з «перехватом», навперемінно правою та лівою рукою, збільшуючи інтенсивність поворотів рульового колеса.

Відпрацювання навичок взаємодії органами керування перед початком руху, під час водіння на різних передачах з розворотами, поворотами, повільного і термінового гальмування, під час зупинки. Рух заднім ходом. Розвороти в необмеженому й обмеженому проїзді. Зупинка і стоянка.

Тема 2. Водіння на маневровому майданчику.

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд автомобіля.

Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів Тренування у рушенні з місця, рух по прямій, повороти праворуч і ліворуч. Прийоми плавного гальмування.

Рух з невеликою швидкістю.

Рух з переключанням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка.

Рух заднім ходом по прямій з поворотом, розворот без застосування та із застосуванням заднього ходу.

Рух з різною швидкістю. Переключання передач у висхідному і низхідному порядку. Послідовний перехід на нижчу передачу. Перехід на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних способів гальмування (повільне, термінове, переривчасте).

Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою через заднє вікно, бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду. Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч у необмежених і обмежених проїздах. Рух заднім ходом на підйом.

Маневрування в обмежених проїздах.

Зупинка автомобіля переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома автомобілями на стоянці, на узбіччі, перед стоп-лінією, біля вибраного орієнтира, знака.

Подолання перешкод переднім і заднім ходом: колії, колійного моста, вибоїни, горба (пагорба) із зупинкою у впадині навперемінно переднім і задніми колесами на спуску; сідловини із зупинкою у впадині навперемінно передніми і задніми колесами без гальмування; виїзд на «клин» передніми колесами автомобіля із зупинкою на вершині й утримання 2—3 секунди.

Подолання косогору, що має ухил вліво або вправо; «бугра» із зупинкою та рушанням з місця на підйомі та спуску.

Відпрацювання вправ на вантажному автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою не більше 750 кг на маневровому майданчику.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання з місця, розгін і переключання передач у висхідному; низхідному порядку, дотримання послідовності, зупинка;

рух по прямій, зупинка на заданому місці, маневрування в обмеженому проїзді, повороти, розвороти, зупинка й рушання з місця на підйомі;

маневрування заднім ходом, заїзд у бокс;

проїзд регульованих і нерегульованих перехресть, залізничних переїздів;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Тема 3. Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху .

Рух по прямій, прямування за транспортом з дотриманням необхідної дистанції та швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху.

Проїзд перехресть прямо, з поворотом праворуч, ліворуч. Рух дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом, без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Прийоми маневрування на АЗС.

Водіння автомобіля на дорогах у населених пунктах. Рух у транспортному потоці. Перестроювання в рядах під час руху вулицями з багаторядним рухом. Обгін і об'їзд з дотриманням безпечних інтервалів і дистанцій. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної дороги. Зустрічний роз'їзд вузькими вулицями. Проїзд Т-, V-, Х- подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч; ліворуч. Проїзд майданів. Водіння вулицями з трамвайним рухом з поворотом праворуч, ліворуч і розворотом.

Тема 4. Водіння на дорогах з високою інтенсивністю руху.

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну дорогу. Виїзд з другорядної дороги на головну. Рух по естакадах. Рух на закруглених ділянках доріг, віражах на підйомах і спусках, на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд у місцях звуження дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у населених пунктах.

Водіння вантажного автомобіля на дорогах у населених пунктах. Виїзд на дорогу. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання у рядах, обгін транспортних засобів. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування. Рух дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на дорогах, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих, нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти і розвороти

на перехресті.

Відпрацювання вправ на вантажному автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою не більше 750 кг.

Друга контрольна перевірка

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання від тротуару (узбіччя);

розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої;

рух з різною швидкістю, зупинка;

керування у транспортному потоці з малою та великою інтенсивністю руху;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;

маневрування в обмеженому проїзді;

зупинка і рушання з місця на підйомах;

проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 5. Водіння за особливих умов.

Водіння автомобіля по бездоріжжю. Виїзд на ґрунтову дорогу. Проїзд населених пунктів. Рух по об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках. Проїзд по дерев'яних мостах, лісних, колійних та інших дорогах. Рух на снігових дорогах, через льодові переправи (якщо дозволяють конкретні умови), мокрій траві.

Буксирування автомобіля. Зчіплювання автомобілів жорсткою та гнучкою зчіпкою з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності зчеплення. Буксирування автомобіля на зчіпці по прямій, на поворотах, підйомах (спусках). Зупинка біля тротуару (на узбіччі). В'їзд у ворота, відчеплення.

Тема 6. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення техніки керування автомобілем.

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Удосконалення навичок керування автомобілем на дорогах.

Рух і маневрування в інтенсивному транспортному потоці. Взаємодії з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху.

Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка, рушання з місця зупинки.

Тренування в умінні керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння автомобіля: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки: розгін та прийоми термінового гальмування і маневрування на слизькому покриві.

Керування під час занесення. Об'їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автомобіля. Відпрацьовування швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування. Вивчення і практичне виконання прав швидкісного керування рульових колесом.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія-(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «С1».

№ з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
1	Комп'ютери 1 на	4х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови вантажного автомобіля 1 на	4х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3 на клас.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас.	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автотранспортні засоби категорії «С1»	По ліцензійному обсягу	
18	Причіп загальною дозволеною масою не більше 750 кг.	1 на навчальний заклад.	
	Майданчик з твердим покриттям щонайменше.	1 на навчальний заклад.	

Примітка:

- кількість транспортних засобів вираховується в залежності від кількості учнів по ліцензійному обсяду і терміну навчання. При зменшенні кількості учбових автомобілів відповідно збільшується термін навчання в днях.

-При відсутності необхідної кількості комп'ютерів і програмного забезпечення тимчасово,протягом одного року з дня затвердження держстандарту, можуть використовуватись: макет двигуна автомобіля з розрізами, окремі вузли, плакати з правил дорожнього руху, плакати з основ безпеки дорожнього руху, плакати з надання невідкладної допомоги при ДТП.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.
Професія- (8322) **Водій автотранспортних засобів .**
Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «С1».**

Бали	***Знає***	***Уміє***
1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою транспортного засобу, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «С1» Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою транспортного засобу, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С1» Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С1» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1» .	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С1» Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «С1» При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
6	Учень(слухач)відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1».	З консультативною допомогою майстра (інструктора) Слухач виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1». При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1»; особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1» . Виконує вимоги правил дорожнього руху. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).
8	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1» , особливості будови та керування автотранспортними засобами. Базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1». Виконує вимоги правил дорожнього руху, забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння.

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування. Керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1» та правила їх технічної експлуатації; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С1» . Керує автотранспортними засобами, які відносяться до категорії «С1» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування транспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. . Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1» за різних дорожніх умов. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів

- 7 і 8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.01.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія – Водій автотранспортних засобів.

Код-8322.

Спеціалізація - водіння автотранспортних засобів категорії «С1Е».

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.
Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1 Професія – (8322) Водій автотранспортних засобів .

2. **Спеціалізація**: водіння автотранспортних засобів категорії «С1Е» (автомобілів, які призначені для перевезення вантажів і дозволена максимальна маса яких не перевищує 7500 кг (16500фунтів) з причепом дозволеною максимальною масою більше 750 кг

3. ***Кваліфікаційні вимоги***

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила перевезення вантажів (в т.ч. небезпечних, великовагових, негабаритних), порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем составів транспортних засобів категорії С1Е та правила їх технічної експлуатації; особливості керування составами транспортних засобів; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації составів транспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування составів транспортних засобів та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання составів транспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації составів транспортних засобів, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керувати составами транспортних засобів з тягачем категорії С1, але який не належить до зазначених категорій составів транспортних засобів, за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, що встановлене на них. Буксирує автопричіп повною масою більше 750 кг. Перевіряє технічний стан состава перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання состава транспортних засобів відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Подає состав для навантаження та розвантаження. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів (у тому числі – небезпечних, великовагових, негабаритних) у кузовах состава транспортних засобів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи состава на лінії та не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи які не вимагають спеціальних стендів і пристроїв. Керує составами транспортних засобів, що обладнані спеціальними звуковими і світловими сигналами, що дають право на перевагу під час пересування на дорогах. Заправляє тягач паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. ***Загальнопрофесійні вимоги***

Повинен:

- раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватись норм технологічного процесу;
- не допускати браку в роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, додержувати норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо);

5. ***Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти***

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні:

водій автотранспортних засобів категорії «С1Е», стаж водіння транспортного засобу категорії «С1» не менше одного року.

6. ***Сфера професійного використання випускника***:

вантажні автомобільні перевезення.

7. ***Специфічні вимоги:***

- Вік після закінчення терміну навчання – старше 19 років. Стать: чоловіча, жіноча. Стаж керування автомобілем не менше одного року.
- Медичні обмеження.

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.
Професія-(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів
категорії «С1Е» .
Загальний фонд навчального часу-93 годин.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**У тому числі ЛПЗ**
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	**6**	
1.1	Основи законодавства.	6	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	**62**	8
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	8	
2.2	Особливості будови й експлуатація вантажного автомобіля та причепа.	10	
2.3	Правила дорожнього руху.	24	8
2.4	Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП.	14	4
2.5	Професійна етика та культура водіння.	6	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	**15**	
3.1	Водіння автомобіля з причепом.	15	
4.	**Консультація.**	**2**	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація.**	**8**	
	Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3).	**78**	12

Перелік кабінетів, полігонів для підготовки кваліфікованих робітників за професією «Водій автотранспортних засобів» категорії «С1Е».
Кабінети:
1. Будови й експлуатації автомобіля.
2. Охорони праці.
3. Правил дорожнього руху.
4. Безпеки дорожнього руху.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
Будови, експлуатації автомобіля та охорони праці;
Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху.

Полігон:
Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння площею 320 кв.м..

Загально-професійна підготовка.

Основи законодавства України.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення вантажів.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	1	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	1	
	Всього.	6	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення вантажів.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами. Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль як джерело забруднення навколишнього середовища.

Види порушень правил дорожнього руху та адміністративна відповідальність.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі .Відшкодування

збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоретична підготовка.
Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	4	
2.	Охорона навколишнього середовища.	4	
	Всього годин:	**8**	**-**

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Зміни та доповнення до Закону України «Про охорону праці», Закону України про «Пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні і експлуатації автотранспортних засобів

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні і експлуатації автотранспорту, та при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автомобілів, механізмів та устаткування.

Світлова і звукова сигналізації. Попереджувальні надписи. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснастки, спецінструменти.

Обов’язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автомобілів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова вантажного автомобіля та причепа».

№ з/п	Тема	Кількість годин Всього	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова вантажного автомобіля та причепа.	2	
2.	Система технічного обслуговування та ремонту. Діагностика технічного стану вантажного автомобіля та причепа.	2	
3.	Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту вантажного автомобіля та причепа.	1	
4.	Особливості будови двигунів вантажних автомобілів та основи їх технічного обслуговування (ТО.)	1	
5.	Особливості будови систем живлення двигунів та основи їх ТО.	1	
6.	Особливості будови електрообладнання автопоїздів та основи їх ТО.	1	
7.	Особливості будови трансмісії, основи її ТО.	1	
8.	Особливості будови підвіски та механізмів керування, основи їх ТО.	1	
	Всього годин:	**10**	

Тема1. Загальна будова вантажного автомобіля.

Загальна будова вантажних автомобілів та причепів дозволеною максимальною масою більше 750 кг. Склад і призначення основних його груп і механізмів.

Тема 2. Система технічного обслуговування і ремонту. Діагностика технічного стану.

Положення про технічне обслуговування і ремонт рухомого складу автомобільного транспорту. Види і періодичність технічного обслуговування.

Тема 3. Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту вантажних автомобілів та причепів.

Правила безпеки праці під час проведення технічного обслуговування та ремонту. Електробезпека та пожежна безпека під час ремонту та технічного обслуговування автобусів.

Правила поводження з вибухонебезпечними та пожежнонебезпечними речовинами.

Загальні правила охорони праці під час роботи з механізмами та інструментом, які використовуються у технічному обслуговуванні.

Тема 4. Особливості будови двигунів автомобілів та основи їх технічного обслуговування.

Особливості будови та технічного характеристика двигунів автомобілів.

Компресія та її вимірювання. Підтяжка головки блоку циліндра.

Тепловий зазор його величина. Регулювання теплового зазору.

Будова системи охолодження двигунів автомобілів. Тепловий режим роботи двигуна. Основні агрегати системи охолодження, їх призначення, будова та принципи дії. Охолоджуючі рідини та їх властивості.

Несправності системи охолодження. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи, що виконують під час технічного обслуговування системи охолодження.

Особливості будови системи змащення.

Несправності системи змащення двигуна. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи з технічного обслуговування системи змащення, періодичність їх виконання.

Тема 5. Особливості будови системи живлення.

Особливості будови системи живлення дизельного двигуна. Призначення та загальна будова основних агрегатів системи живлення дизельних двигунів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей системи живлення дизельних двигунів. Технічне обслуговування системи живлення.

Особливості будови і принципи дії приладів газобалонної установки. Наповнення балонів зрідженим і стисненим газами.

Ознаки, причини, наслідки несправностей газобалонної установки. Роботи з технічного обслуговування газобалонної установки.

Охорона праці і пожежна безпека під час технічного обслуговування системи живлення.

Тема 6. Особливості будови системи електрообладнання автомобілів та основи його ТО.

Акумуляторні батареї, їх будова та контроль стану. Генераторні установки (генератор змінної напруги, випрямляч, реле-регулятор), їх призначення, будова і принципи дії.

Несправності джерел електричного струму. Ознаки, причини, і наслідки несправностей. Технічне обслуговування джерел електричного струму.

Призначення, будова і принцип дії стартера. Правила користування стартером.

Призначення і будова контрольно-вимірювальних приладів. Прилади освітлення і сигналізації, додаткове обладнання автомобілів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання. Технічне обслуговування системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання автомобілів.

Тема 7. Особливості будови трансмісії та основі її ТО.

Загальна схема трансмісії вантажних автомобілів. Будова механізмів зчеплення та їх приладів. Будова підсилювача виключення зчеплення, принципи його дії.

Призначення та загальна будова коробки передач, їх типи. Основні деталі та вузли коробки передач, їх призначання та будова. Схеми перемикання передач, кінематичні схеми передачі крутного моменту. Особливості будови карданної, головної передач та диференціалу.

Ознаки, причини, наслідки несправності трансмісії вантажних автомобілів. Технічне обслуговування механізмів зчеплення, коробки передач, карданної та головної передач. Автоматична коробка передач.

Тема 8. Особливості будови підвіски та механізмів керування, їх ТО.

Особливості будови підвісок, амортизаторів, ведучих і керованих мостів. Стабілізація керованих коліс. Кути установки коліс. Влив розвалу і збіжності керованих коліс на безпеку руху та терміни експлуатації шин.

Особливості будови коліс і шин. Балансування шин. Схеми переставлення коліс. Норми тиску повітря в шинах.

Ознаки, причини, наслідки несправності підвісок.

Будова рульових механізмів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей рульових механізмів і рульових приводів. Технічне обслуговування рульових механізмів, рульових приводів і підсилювача рульового керування.

Особливості будови гальмових систем автомобілів з пневматичним приводом. Ознаки, причини, наслідки несправності гідравлічним та пневматичним приводом. Будова і принцип гальмової камери. Особливості конструкції та принципи дії приладів багатоконтурних гальмових систем. Стоянкові гальмові системи.

Ознаки, причини, наслідки несправностей гальмових систем. Експлуатаційні регулювання гальмових систем. Робота з технічного обслуговування гальмових систем.

Типова навчальна програма з предмета
«Правила дорожнього руху».

№ З/П	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Нормативні документи у сфері дорожнього руху. Обов'язки та прва учасників дорожнього руху.	1	
2	Дорожні знаки, дорожня розмітка.	2	
3	Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів, проїзд перехрест.	8	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-3.	**3**	**3**
4	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	1	
5	Особливі умови руху. Перевезення людей та вантажів.	1	
6	Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.	1	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-7	**5**	**5**
	Залік	2	
	Всього годин:	**24**	**8**

Тема 1. Нормативні документи у сфері дорожнього руху.
Обов'язки та права учасників дорожнього руху

Правила дорожнього руху та їх значення в забезпеченні порядку і безпеки дорожнього руху.

Закон України "Про дорожній рух ". Міжнародні конвенції про дорожній рух, знаки та сигнали, інші. Правила дорожнього руху, як правова основа дорожнього руху, що має за метод створення безпечних умов для його учасників.

Загальна структура і основні вимоги Правил дорожнього руху. Порядок уведення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень, інструкцій та інших нормативних актів вимогам дорожнього руху.

Обов'язки та права водіїв транспортних засобів, пішоходів і пасажирів. Загальні обов'язки і права водіїв. Права і обов'язки водіїв транспортних засобів із спеціальними сигналами. Обов'язки та права пішоходів і пасажирів.

Тема 2. Дорожні знаки, дорожня розмітка

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху. Нові знаки та їх застосування.

Назва знаків та їхні вимоги.

Правила встановлення знаків та зона їхньої дії.

Особливості застосування тимчасових знаків.

Порядок уведення нових знаків.

Дорожня розмітка та її характеристика. Призначення та умови застосування кожного виду розмітки. Дорожнє обладнання.

Дії водіїв відповідно до вимог дорожньої розмітки та дорожнього обладнання.

Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Сигнали регулювальника.

Тема 3. Порядок руху, зупинки і стоянки транспортних засобів

Попереджувальні сигнали, їх види, призначення і правила користування ними. Початок руху, зміна напрямку руху, маневрування.

Вимоги щодо розташування транспортних засобів на проїзній частині поза населеними пунктами і в населених пунктах.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Зустрічний роз'їзд і обгін.

Правила виконання зупинки і стоянки.

Правила виконання зупинки і стоянки під час висадки та посадки пасажирів на спеціально обладнаних зупинках пасажирського транспорту. Зупинки з вимогою. Правила їх виконання.

Вимоги до водія при вимушеній зупинці і стоянці.

Правила проїзду перехресть. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть.

Лабораторно-практичні роботи

1. Виконання завдань з формуванню правильної оцінки ситуації та прогнозування її розвитку під час проїзду перехресть.

2. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій проїзду перехресть з використанням технічних засобів, макетів і стендів.

3. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 4. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування і залізничних переїздів

Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги правил щодо порядку руху через пішохідні переходи і повз зупинок маршрутних транспортних засобів.

Вимоги правил і порядок руху транспортних засобів через залізничні переїзди.

Тема 5. Особливі умови руху. Перевезення вантажу.

Вимоги правил до руху транспортних засобів в організованій колоні.

Правила розміщення, закріплення вантажів при їх перевезенні у вантажному відділенні. Умови перевезення вантажів.

Тема 6. Вимоги до технічного стану та обладнання вантажного автотранспорту

Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів, які призначенні для перевезення вантажів.

Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги правил щодо номерних знаків, написів і позначень. Попереджувальні засоби, позначення, особливості їх застосування.

Лабораторно-практичні роботи

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.

2. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Безпека дорожнього руху.	4	
2	Особливості керування вантажним автомобілем з причепом.	3	
3	Перша медична допомога при ДТП.	5	4
	Залік.	2	
	Всього годин:	**14**	4

Тема 1. Безпека дорожнього руху.

Експлуатаційні властивості автотранспортних засобів категорії «С1Е» та їх керованість.

Поняття про конструктивну безпеку вантажного автопоїзда.

Дорожні умови та їх вплив на керованість вантажного автопоїзда.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг та їх характеристика. Небезпечні ділянки автомобільних доріг: звуження проїзної частини, свіжоукладене покриття (смоляне, гравійне) дороги, спуски, підйоми, під'їзди до мостів і залізничних переїздів, небезпечні повороти, перехрестя на одному і на різних рівнях, їх вплив на безпеку руху.

Аналіз дорожньо-транспортних пригод на небезпечних ділянках доріг. Обов’язкове попереднє вивчення майбутнього автобусного маршруту і його небезпечних ділянок.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктах, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автотранспортного засобу

Особливості руху в тумані та на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Розподіл пригод за змінами пори року, днями тижня, часу доби, категоріями доріг, видами транспортних засобів. Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами. Стан дорожньо-транспортної дисципліни і заходи щодо її зміцнення.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Психофізіологічні якості водія: відчуття і сприймання, мислення і пам'ять, підготовленість і моральна стабільність, емоційна стійкість, витривалість, самовладання, працездатність, майстерність, освіта, стаж роботи і вік у системі «водій — автомобіль — середовище руху».

Виробничі фактори, які впливають на працездатність водія автобуса, вплив мікроклімату і стану робочого місця.

Вплив взаємовідносин у колективі підприємства на психічний стан водія. Вплив режиму праці і відпочинку водія на безпеку руху.

Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на психофізіологічний стан водія.

Стресовий стан, його попередження та усунення. Прийоми самоконтролю та регулювання психофізіологічного стану. Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров’я для забезпечення безпеки руху.

Особливості психофізіологічних якостей водія в умовах роботи у галузі вантажних

перевезень.

Тема 2. Особливості керування вантажним автопоїздом.

Експлуатаційні властивості вантажних автопоїздів та їх вплив на безпеку руху.

Конструктивна безпека вантажного автопоїзда: активна, пасивна.

Сили, що діють на вантажний автопоїзд під час прямолінійного руху. Центр ваги і його вплив на стійкість вантажного автопоїзда на поворотах, підйомах, спусках. Сили опору котіння і підйому. Зчеплення коліс автобуса з дорогою. Сили інерції. Сили тяги. Швидкість і прискорення. Зміна величини коефіцієнта зчеплення коліс вантажного автопоїзда з покриттям доріг у залежності від кліматичних умов, стану шин і доріг, швидкості руху. Сили, що діють на вантажний автопоїзд під час гальмування. Зупиночний і гальмовий шлях. Причина занесення вантажного автопоїзда і виведення його із занесення.

Керованість. Прохідність.

Вплив вантажу на положення центру ваги і стійкістьавтопоізда..

Небезпечні наслідки перевантаження автотранспортного засобу.

Особливості керування автотранспортним засобом на дорогах з великою інтенсивністю руху. Специфічні умови маршрутів (характер перехресть, поворотів, пішохідних переходів, профілю дороги тощо) і прогнозування можливих змін дорожніх обставин. Рух у транспортному потоці. Вибір оптимальної швидкості руху, дистанції та інтервалу. Маневрування на дорозі.

Особливості керування у місцях можливого виходу на дорогу дітей, під час руху повз нерухомі перепони, на дорогах з трамвайною колією.

Прийоми водіння на небезпечних поворотах, перехрестях, майданах, під час зустрічного роз'їзду, випередження, обгону.

Особливості керування автотранспортним засобом залежності від виду покриття дороги: рух на ґрунтових дорогах, дорогах з нерівною поверхнею, глибокими коліями.

Особливості керування автотранспортним засобом за особливих дорожніх умов.

Ознаки небезпечних гідрометеорологічних явищ та їх оцінка з точки зору безпеки руху.

Особливості та прийоми керування вантажним автопоїздом за різних метеорологічних умов: під час снігопадів, хуртовин, ожеледиць, зливи, густого туману, пилових буранів, а також за таких же метеорологічних умов, в темну пору доби на дорогах у населених і поза населеними пунктами (рушання з місця зупинки чи стоянки, вибір оптимальної швидкості і дистанцій та інтервалу, виведення вантажного автопоїзда із занесення, гальмування тощо).

Характерні помилки водіїв під час керування вантажним автопоїздом у складних метеорологічних умовах та їх небезпечні наслідки.

Особливості керування вантажним автопоїздом на дорогах у гірській і пересіченій місцевостях. Особливості роботи двигуна, механізмів і систем на великій висоті, підготовка до цього вантажного автопоїзда. Подолання мінімальних радіусів поворотів, особливості зустрічного роз'їзду на дорогах у гірській місцевості, рух на перевалах, слизьких підйомах і спусках, зупинки на вузьких ділянках доріг, проїзд мостів тощо. Випадки, під час яких рух автомобільного транспорту не дозволяється (густий туман, сніжні заноси, ожеледі, зсування лавин тощо).

Принципи економічної експлуатації автотранспортного засобу.

Причини підвищеної витрати пального і забруднення навколишнього середовища.

Фактори, від яких залежить ефективне та економічне використання палива. Вплив атмосферних умов на витрати палива. Підтримання роботи двигуна в режимі, що відповідає найменшій витраті пального на місці та під час руху. Вибір раціональних прийомів керування автобусом (повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) в залежності від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Роль водія в економії палива і мастильних матеріалів.

Дорожньо-транспортні ситуації, стадії їх розвитку. Передбачення розвитку дорожньо-транспортних ситуацій. Ситуаційний аналіз можливих дорожньо-транспортних пригод у залежності від поведінки інших водіїв і учасників дорожнього руху.

Виконання водієм обов’язків кондуктора-контролера.

Тема 3. Перша медична допомога при ДТП.

Загальні положення.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв’язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки хімічні. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов’язок, надання першої допомоги.
2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.
3. Напрацювання навичок надання першої допомоги.

Професійно-практична підготовка.
«Водіння автопоїзда категорії «С1Е».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.	1
2	Водіння на маневровому майданчику .	1
	Перша контрольна перевірка.	20 хв
3	Водіння по дорогах з малою інтенсивність руху.	2
4	Водіння по дорогах з високою інтенсивністю рух.	6(1)
	Друга контрольна перевірка.	15 хв.
5	Водіння за особливих умов.	3(1)
6	Удосконалення техніки керування.	1
	Пробна кваліфікаційна робота.	**25 хв.**
	Всього годин:	**15(2)**

Примітка: у дужках вказана кількість годин водіння автопоїзда у темну пору доби.

Тема 1. Початкові вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.

Запуск двигуна. Спостереження за контрольне-вимірювальними приладами.

Прийоми дії та взаємодії органами керування, сигналізації при імітації початку руху, руху по прямій, направо і наліво, перед зупинкою.

Прийоми керування автопоїздом.

Розвиток навичок керування: положення рук на рульовому колесі, рулювання направо і наліво двома руками в тому числі і з «перехватом», навперемінно правою та лівою рукою, збільшуючи інтенсивність поворотів рульового колеса.

Рух заднім ходом. Розвороти в необмеженому й обмеженому проїзді. Зупинка і стоянка.

Тема 2. Водіння на маневровому майданчику

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд автопоїзда.

Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів Тренування у рушенні з місця, рух по прямій, повороти праворуч і ліворуч. Прийоми плавного гальмування.

Рух з невеликою швидкістю.

Рух з переключанням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка.

Рух заднім ходом по прямій з поворотом, розворот без застосування та із застосуванням заднього ходу.

Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з переключанням передач. Розгін. Зміна швидкості регулюванням положення дросельної заслінки. Перехід на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних способів гальмування (повільне, термінове, переривчасте).

Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою через заднє вікно, бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом на підйом.

Маневрування в обмежених проїздах. Постановка автомобіля на стоянку в бокс переднім і заднім ходом прямо і з поворотом.

. Зупинка автомобіля переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома автомобілями на стоянці, на узбіччі, перед стоп-лінією, біля вибраного орієнтира, знака..

Подолання косогору, що має ухил вліво або вправо; «бугра» із зупинкою та рушанням з місця на підйомі та спуску.

Відпрацювання вправ на вантажному автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою більше 750 кг на маневровому майданчику.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання з місця, розгін і переключання передач у висхідному; низхідному порядку, дотримання послідовності, зупинка та маневрування заднім ходом.

Тема 3. Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху.

Рух по прямій, прямування за транспортом з дотриманням необхідної дистанції та швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху.

Проїзд перехресть прямо, з поворотом праворуч, ліворуч. Рух дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом, без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Водіння автопоїзда на дорогах у населених пунктах. Рух у транспортному потоці. Перестроювання в рядах під час руху вулицями з багаторядним рухом. Обгін і об'їзд з дотриманням безпечних інтервалів і дистанцій. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної дороги. Зустрічний роз'їзд вузькими вулицями. Проїзд майданів. Водіння вулицями з трамвайним рухом з поворотом праворуч, ліворуч і розворотом.

Відпрацювання вправ на вантажному автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою більше 750 кг.

Тема 4. Водіння на дорогах з високою інтенсивністю руху.

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну дорогу. Виїзд з другорядної дороги на головну. Рух по естакадах. Рух на закруглених ділянках доріг, віражах на підйомах і спусках, на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд у місцях звуження дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах.

Водіння вантажного автопоїзда на дорогах у населених пунктах. Виїзд на дорогу. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання у рядах, обгін транспортних засобів. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування. Рух дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на дорогах, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих, нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти і розвороти на перехресті.

Друга контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання від тротуару (узбіччя);

розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої;

рух з різною швидкістю, зупинка;

керування у транспортному потоці з малою та великою інтенсивністю руху;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;

маневрування в обмеженому проїзді;

зупинка і рушання з місця на підйомах;

проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 5. Водіння за особливих умов.

Водіння автопоїзда по бездоріжжю. Виїзд на ґрунтову дорогу. Проїзд населених пунктів. Рух по об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках. Проїзд по дерев'яних мостах, лісних, колійних та інших дорогах. Рух на снігових дорогах, через льодові переправи (якщо дозволяють конкретні умови), мокрій траві.

Тема 6. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення техніки керування автопоїздом

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Удосконалення навичок керування автопоїздом на дорогах.

Рух і маневрування в інтенсивному транспортному потоці. Взаємодії з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху.

Тренування в умінні керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економного водіння автомобіля: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки . Розгін та прийоми термінового гальмування і маневрування на слизькому покри. Об'їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автопоїзда. Відпрацьовування швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування. Вивчення і практичне виконання прав швидкісного керування рульових колесом.

Перелік обов'язкових засобів навчання.

Професія-(8322) Водій автотранспортних засобів.

Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «С1Е» .

№ з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
1	Комп'ютери 1 на	4х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови вантажного автопоїзда 1 на	4х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3 на клас.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас.	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автотранспортні засоби категорії «С1»	По ліцензійному обсягу.	
18	Причіп загальною масою більше 750 кг.	1 на навчальний заклад.	
	Майданчик з твердим покриттям.	1 на навчальний заклад.	

Примітка:

- кількість транспортних засобів вираховується в залежності від кількості учнів по ліцензійному обсяду і терміну навчання. При зменшенні кількості учбових автомобілів відповідно збільшується термін навчання в днях.

-При відсутності необхідної кількості комп'ютерів і програмного забезпечення тимчасово,протягом одного року з дня затвердження держстандарту,можуть використовуватись: макет двигуна автомобіля з розрізами, окремі вузли, плакати з правил дорожнього руху, плакати з основ безпеки дорожнього руху, плакати з надання невідкладної допомоги при ДТП тощо.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.
Професія –(8322)**Водій автотранспортних засобів.**
Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «С1Е».**

1	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» ; особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» . Виконує вимоги правил дорожнього руху. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).
2	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» , особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування причепів; з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом з допомогою викладача і самостійно.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е». Виконує вимоги правил дорожнього руху. забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує незначної консультації майстра (інструктора).

З	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; основний порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння, іноді потребує консультації майстра (інструктора). Виконує вимоги правил дорожнього руху. З допомогою майстра (інструктора) перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. З частковою допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

4	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами, призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» . Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «С1Е» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

5	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами, призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи які не потребують спеціальних стендів і приладів що не потребують спеціальних стендів і приладів (це відноситься по всім категоріям в подальшому). Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

6	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами, призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С», особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С» . Виконує вимоги правил дорожнього руху. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).

	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е»; особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» . Виконує вимоги правил дорожнього руху. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).

8	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» , особливості будови та керування автотранспортними засобами. Базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е». Виконує вимоги правил дорожнього руху, забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння.

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування. Керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» . Керує автотранспортними засобами, які відносяться до категорії «С1Е» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування транспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. . Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами. Призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С1Е» та правила їх технічної експлуатації; будову, основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С1Е» за різних дорожніх умов. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів:

- 7 і 8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія -Водій автотранспортних засобів.

Код – 8322.

Спеціалізація:
- водіння автотранспортних засобів категорії «С» .

ОФІЦІЙНЕ ВИДАННЯ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** - 8322 Водій автотранспортних засобів.

2. **Кваліфікація**: водіння автотранспортних засобів категорії С (автомобілів, які призначені для перевезення вантажів і дозволена максимальна маса яких перевищує 7500 кг (16500фунтів).

3. ***Кваліфікаційні вимоги:***

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила перевезення вантажів (в т.ч. небезпечних, великовагових, негабаритних), порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії С та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації автотранспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації автотранспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

.**Повинен уміти:**

Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії С за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, яке встановлене на цих автотранспортних засобах. Буксирує автопричіп повною масою до 750 кг. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання автотранспортного засобу відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб для навантаження та розвантаження. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів (у тому числі – небезпечних, великовагових, негабаритних) у кузові. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи на лінії і не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. ***Загальнопрофесійні вимоги***

Повинен:

- раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватись норм технологічного процесу;
- не допускати браку в роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, додержувати норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо).

5. ***Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти***

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні:

Повна загальна середня або базова освіта. Професійно-технічна освіта (ліцензований або атестований в ДАК України навчальний заклад з навчання водіїв транспортних засобів, який акредитований в Державтоінспекції) зі спеціальною підготовкою за Державним стандартом підготовки водіїв автомобілів категорії «С» . У разі здійснення перевезень небезпечних вантажів - спеціальна підготовка за відповідними навчальними планами і програмами т наявність стажу роботи водієм категорії «С» не менше 3-х років.

на категорію «С»- повна загальна середня або базова освіта. Без вимог до стажу роботи.

6. ***Сфера професійного використання випускника***:

вантажні автомобільні перевезення.

7. ***Специфічні вимоги:***

- Вік після закінчення терміну навчання – старше 17 років, з віковими обмеженнями на право використання посвідчення водія з 18 років.
- Стать: чоловіча, жіноча.
- Медичні обмеження

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.
Професія-(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів
категорії «С».
Загальний фонд навчального часу-335 годин.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	**10**	
1.1	Основи законодавства України.	10	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	**247**	32
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	20	
2.2	Будова й експлуатація вантажного автомобіля.	63	
2.3	Правила дорожнього руху.	100	**28**
2.4	Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога.	48	4
2.5	Професійна етика та культура водіння.	16	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	**60**	
3.1	Водіння автомобіля.	60	
4.	**Консультації.**	**10**	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація.**	**8**	
	Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3).	**275**	**32**

Перелік кабінетів та майданчиків для підготовки кваліфікованих робітників за професією (8322) «Водій автотранспортних засобів»зі спеціалізацією- категорія «С».
Кабінети:
1. Будови й експлуатації автомобіля.
2. Охорони праці.
3. Правил дорожнього руху.
4. Безпеки дорожнього руху.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
Будови, експлуатації автомобіля та охорони праці,
Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху.
Майданчик:
Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння площею на один автомобіль 260 кв.м.

Загально-професійна підготовка.
Основи законодавства.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення вантажів.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	2	
	Всього	10	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення вантажів.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами. Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів (технічної діагностики).

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль , як джерело забруднення навколишнього середовища.

Види порушень правил дорожнього руху та адміністративна відповідальність.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоретична підготовка.
Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Правові та організаційні основи охорони праці.	1	
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	8	
3.	Охорона навколишнього середовища.	2	
4.	Основи пожежної безпеки.	4	
5.	Основи електробезпеки.	4	
6.	Основи гігієни праці та виробничої санітарії.	1	
	Всього годин:	**20**	**-**

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Зміст поняття "Охорона праці", соціально-економічне значення охорони праці.

Закон України «Про охорону праці», Кодекс законів України про працю, Закон України «Про охорону здоров'я населення», Закон України «Про пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Відповідальність за порушення законодавства про працю, правил та інструкцій з охорони праці.

Інструктування з безпеки праці.

Алкоголізм і безпека праці.

Основні причини травматизму і професійних захворювань на виробництві.

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і професійних отруєнь.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні й експлуатації автотранспортних засобів

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні й експлуатації автотранспорту, при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та роботи на лінії.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автотранспортних засобів, механізмів та устаткування. Світлова і звукова сигналізація. Попереджувальні напис. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснащення, спецінструменти.

Обов'язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автотранспортних засобів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Тема 4. Основи пожежної безпеки.

Характерні причини виникнення пожеж.

Організаційні та технічні протипожежні заходи. Пожежна сигналізація. Організація пожежної охорони в галузі. Пожежонебезпечні роботи та матеріали у галузі автомобільного транспорту.

Вогнегасильні речовини та матеріали. Пожежна техніка для захисту об'єктів. Особливості гасіння пожеж на об'єктах даної галузі

Тема 5. Основи електробезпеки.

Особливості ураження електричним струмом. Вплив електричного струму на організм людини. Можливі враження електричним струмом при роботі автомобільного транспорту. Механізми та вузли автомобіля, небезпечні з точки зору враження електричним струмом.

Безпечні прийоми роботи.

Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму.

Класифікація виробничих приміщень відносно небезпеки враження працюючим електричним струмом.

Колективні та індивідуальні засоби захисту від ураження електричним струмом. Робота з переносними електросвітильниками.

Захист від статичної електрики.

Тема 6. Основи гігієни праці, та виробничої санітарії.

Поняття про виробничу санітарію як систему організаційних, гігієнічних та санітарно-технічних заходів.

Фізіологія праці. Основні гігієнічні особливості праці за даною професією.

Вимоги до опалення, вентиляції та кондиціювання повітря виробничих, навчальних та побутових приміщень. Правила експлуатації систем опалення та вентиляції.

Види освітлення. Природне освітлення. Штучне освітлення. Правила експлуатації освітлення.

Санітарно-побутове забезпечення працюючих.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова вантажного автомобіля».

№ з/п	Тема	Кількість годин Всього	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова вантажного автомобіля.	1	
2.	Система технічного обслуговування та ремонту. Діагностика технічного стану.	2	
3.	Охорона праці під час технічного обслуговування вантажного автомобіля	2	
4.	Особливості будови двигунів вантажних автомобілів та основи їх технічного обслуговування (ТО).	10	
5.	Особливості будови систем живлення двигунів та основи їх ТО. Газобалонні установки їх будова та технічне обслуговування.	29	
6.	Особливості будови електрообладнання автомобілів та основи його ТО.	6	
7.	Особливості будови трансмісії, основи її ТО.	6	
8.	Особливості будови підвіски та механізмів керування, основи їх ТО.	4	
9.	Особливості будови кузова і додаткового обладнання та основи їх ТО.	3	
	Всього годин:	**63**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова вантажного автомобіля.

Загальна будова вантажних автомобілів. Склад і призначення основних його груп і механізмів

Тема 2. Система технічного обслуговування та ремонту.
Діагностика технічного стану.

Положення про технічне обслуговування і ремонт рухомого складу автомобільного транспорту. Види і періодичність технічного обслуговування.

Тема 3. Охорона праці під час технічного обслуговування вантажного автомобіля.

Правила безпеки праці під час проведення технічного обслуговування та ремонту. Електробезпека та пожежна безпека під час ремонту та технічного обслуговування автомобілів

Правила поводження з вибухонебезпечними та пожежнонебезпечними речовинами.

Загальні правила охорони праці під час роботи з механізмами та інструментом, які використовуються у технічному обслуговуванні.

Тема 4. Особливості будови двигунів вантажних автомобілів та основи їх технічного обслуговування (ТО).

Особливості будови і технічна характеристика двигунів автомобілів.

Компресія та її вимірювання. Підтяжка головки блоку циліндрів. Тепловий зазор, його величина. Регулювання теплового зазору.

Будова системи охолодження двигунів автомобілів. Тепловий режим роботи двигуна. Основні агрегати системи охолодження, їх призначення, будова та принципи дії. Охолоджуючі рідини та їх властивості.

Несправності системи охолодження. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи, що виконують під час технічного обслуговування системи охолодження.

Особливості будови системи змащення.

Несправності системи змащення двигуна. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи з технічного обслуговування системи змащення, періодичність їх виконання. Газобалонні установки та їх ТО.

Тема 5. Особливості будови систем живлення двигунів та основи їх ТО. Газобалонні установки їх будова та технічне обслуговування.

Особливості будови і принципи дії приладів системи живлення.

Особливості будови системи живлення дизельного двигуна. Призначення та загальна будова основних агрегатів системи живлення дизельних двигунів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей системи живлення дизельних двигунів. Технічне

обслуговування системи живлення.

Газобалонні установки, їх будова та технічне обслуговування.

Охорона праці і пожежна безпека під час технічного обслуговування системи живлення.

Тема 6. Особливості будови електрообладнання автомобілів та основи його ТО.

Акумуляторні батареї, їх будова та контроль стану. Генераторні установки(генератор змінної напруги, випрямляч, реле-регулятори), їх призначення, будова і принцип дії.

Несправності джерел електричного струму. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Технічне обслуговування джерел електричного струму.

Призначення, будова і принцип дії стартер. Правила користування стартером.

Призначення і будова контрольно-вимірювальних приладів. Прилади освітлення і сигналізації, додаткового обладнання автомобілів.

Тема 7. Особливості будови трансмісії, основи її ТО.

Загальна схема трансмісії вантажних автомобілів. Будова механізмів зчеплення та їх приводів. Будова підсилювача включення зчеплення, принципи його дії.

Призначення та загальна будова коробки передач, їх типи. Основні деталі та вузли коробки передач, їх призначення та будова. Схеми перемикання передач, кінематичні схеми передачі крутого моменту. Особливості будови карданної, головної передач та диференціалу.

Ознаки, причини, наслідки несправностей трансмісії вантажних автомобілів. Технічне обслуговування механізму зчеплення, коробки передач, карданної та головної передач.

Автоматична коробка передач.

Тема 8. Особливості будови підвіски та механізмів керування, основи їх ТО.

Особливості будови підвісок, ароматизаторів, ведучих і керованих мостів. Стабілізація керованих коліс. Кути установки коліс. Вплив розвалу та сходження керованих коліс на безпеку руху та терміни експлуатації шин.

Особливості будови коліс і шин. Балансування шин. Схеми переставлення коліс. Норми тиску повітря в шинах.

Ознаки, причини , наслідки несправностей підвісок.

Будова рульових механізмів і рульових приводів вантажних автомобілів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей рульових механізмів і рульових приводів. Технічне обслуговування рульових механізмів, рульових приводів і підсилювача рульового керування.

Особливості будови гальмових систем автомобілів з пневматичним приводом. Будова і принцип дії гальмової камери. Особливості конструкції та принципи дії приладів багатоконтурних гальмових систем. Стоянкові гальмові системи.

Ознаки, причини, наслідки несправностей гальмових систем. Експлуатаційні регулювання гальмових систем. Робота з технічного обслуговування гальмових систем.

Тема 9. Особливості будови кузова і додаткового обладнання та основи їх ТО.

Особливості будови кузова автомобілів. Склопідйомники, склоочисники і склообмивачі. Опалення та система вентиляції кабіни. Вантажопідйомний борт автомобіля та його привід. Особливості будови кузова автосамоскида. Керування підйомним механізмом автосамоскида. Автомобільна лебідка.

Несправності кузова і додаткового обладнання.

Технічне обслуговування кузова і додаткового обладнання.

Автопричепи максимальною масою до 750 кг, будова та характеристика. Основи технічного обслуговування автопричепів. Перевезення вантажів за допомогою автопричепа.

Правила безпеки під час перевезення багажу.

Типова навчальна програма з предмета
«Правила дорожнього руху».

№ З/П	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього рух.у	4	
2	Дорожні знаки.	8	
3	Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.	2	
4	Регулювання дорожнього руху.	6	
5	Порядок руху зупинки та стоянки транспортних засобів.	10	
6	Проїзд перехресть.	10	
7	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	4	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-7	**4**	**4**
8	Особливі умови руху.	10	
9	Перевезення людей та вантажів.	6	
10	Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.	6	
11	Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.	4	
	Лабораторно-практична робота за темами 1-11.	24	**24**
	Підсумкове заняття.	**2**	
	Всього годин:	**100**	**28**

Тема 1. Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Закон України «Про дорожній рух». Загальні положення, терміни, визначення.

Правила дорожнього руху як правова основа дорожнього руху.

Терміни та визначення, що містять Правила дорожнього руху. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів перед виїздом на лінію та в дорозі. Документи, які водій механічного транспортного засобу повинен мати при собі та пред'являти за вимогою на перевірку працівникам ДАІ. Обставини, при яких забороняється керувати іншим особам керування транспортним засобом. Обов'язки водіїв, причетних до дорожньо-транспортних пригод.

Права і обов'язки водіїв транспортних засобів, що рухаються з увімкнутими проблисковими маячками і (або) спеціальним звуковим сигналом, виконуючи невідкладне службове завдання. Обов'язки інших водіїв щодо забезпечення безпеки руху спеціальних транспортних засобів.

Обов'язки та права пішоходів і пасажирів щодо забезпечення безпеки руху і особистого життя. Правила поведінки для пішоходів і пасажирів.

Віковий ценз і вимоги до водіїв велосипедів, мопедів, гужового транспорту та погоничів тварин. Технічний стан і обладнання вказаних транспортних засобів. Правила користування велосипедною доріжкою. Випадки, коли рух указаних транспортних засобів і прогін тварин забороняється. Небезпечні наслідки порушення вимог до руху велосипеда, мопедів, гужового транспорту і прогону тварин.

Розміщення транспортних засобів на проїжджій частині.

Тема 2. Дорожні знаки .

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху, їх класифікація. Вимоги стандартів щодо установлення знаків. Вимоги до встановлення дорожніх знаків. Дублюючі, сезонні та тимчасові знаки.

Попереджувальні знаки. Призначення. Загальна ознака попередження. Правила встановлення знаків. Назва та призначення кожного знака. Дії водія, які наближаються до небезпечної ділянки дороги, позначеної відповідним попереджувальним знаком. Таблички, що застосовуються чи можуть застосовуватися із попереджувальними знаками.

Знаки пріоритету. Призначення, назва кожного знака, місце встановлення, зона дії. Таблички, що застосовуються або можуть застосовуватися зі знаками пріоритету. Дії водіїв відповідно до вимог знаків пріоритету. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Заборонні знаки. Призначення. Загальна ознака заборони. Назва, призначення, місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог заборонних знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком.

Виключення. Зона дії заборонних знаків.

Наказові знаки. Призначення. Загальна ознака наказових знаків. Назва, призначення та місце встановлення кожного знака. Дії водіїв відповідно до вимог наказових знаків. Наслідки порушення вимог, уведених установленим знаком. Виключення.

Інформаційно-вказівні знаки. Призначення. Загальні ознаки інформаційно-вказівних знаків. Назва кожного знака, місце встановлення. Дії водіїв згідно з вимогами кожного знака, який вводить відповідні режими та порядок руху.

Знаки сервісу. Призначення. Назва, місце встановлення кожного знака (таблички). Таблички, що застосовуються з дорожніми знаками.

Тема 3. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.

Дорожня розмітка та її значення в загальній системі організації дорожнього руху. Класифікація розмітки.

Горизонтальна розмітка. Призначення горизонтальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Написи та інші позначення на проїзній частині. Дії водіїв відповідно до вимог горизонтальної розмітки.

Вертикальна розмітка. Призначення вертикальної розмітки. Колір і умови застосування кожного виду розмітки. Дії водіїв відповідно до вимог розмітки.

Дорожнє обладнання. Огородження. Світлове сигнальне обладнання. Попереджувальні світлові прилади та інше обладнання.

Тема 4. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів світлофорів та регулювальника.

Засоби регулювання дорожнього руху. Значення сигналів світлофора. Обов'язок учасників руху діяти відповідно до сигналів світлофорів.

Типи світлофорів, їх призначення. Світлофори, що мають сигнали біло-місячного кольору. Реверсивні світлофори. Світлофори, що регулюють рух пішоходів. Регулювання руху трамваїв, а також інших маршрутних транспортних засобів, котрі рухаються по відокремленій смузі. Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Регулювання руху за допомогою сигналів регулювальника. Значення сигналів регулювальника для учасників дорожнього руху. Обов'язки учасників руху діяти відповідно сигналів регулювальника.

Тема 5. Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали. Види і призначення попереджувальних сигналів. Правила подачі сигналів світловими покажчиками або рукою. Випадки, під час яких дозволяється подавання звукових сигналів і сигналів світлом фар. Використання попереджувальних сигналів під час обгону. Включення ближнього світла фар у денний час. Позначення транспортного засобу ближнім світлом фар або протитуманними фарами. Випадки, коли увімкнення аварійної світлової сигналізації обов'язкове. Небезпечні наслідки порушення правил подавання

попереджувальних сигналів.

Початок руху, зміна напрямку руху. Обов'язки водіїв перед початком руху, перестроюванням та іншими змінами напрямку руху. Порядок виконання поворотів і розворотів на перехресті. Поворот ліворуч на розворот поза перехрестям. Правила використання смуг гальмування та розгону. Випадки, в яких забороняється розворот. Обов'язки водіїв у випадках, коли траєкторія руху транспортних засобів перетинається, а черговість руху не установлена. Порядок руху заднім ходом.

Небезпечні наслідки порушення правил початку руху і зміни напрямку.

Розташування транспортних засобів на проїзній частині. Визначення кількості смуг для руху нерейкових транспортних засобів. Вимоги до розташування транспортних засобів на проїзній частині залежно від кількості смуг для руху, виду транспортного засобу, швидкості руху. Випадки, коли дозволяється рух трамвайними коліями. Повороти на дорогах і рух на дорогах з реверсивним рухом. Рух тротуарами і пішохідними доріжками. Небезпечні наслідки порушення правил розташування транспортних засобів на проїзній частині.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Фактори і обставини, залежно від яких водій вирішує, з якою швидкістю має рухатись транспортний засіб, забезпечуючи безпеку руху. Обмеження швидкості руху і умови її збільшення на окремих ділянках: у населених пунктах, поза населеними пунктами у житлових зонах і пішохідних зонах, на автомагістралях і дорогах для автомобілів. Обмеження максимальної швидкості руху: автобусів, за винятком мікроавтобусів, легкових автомобілів і мотоциклів; транспортних засобів, якими керують водії зі стажем до 2 років; вантажних автомобілів, що перевозять людей у кузові; під час буксирування механічних транспортних засобів і причепів вантажними автомобілями і тракторами.

Розпізнавальні знаки обмеження швидкості руху. Умови, під час яких швидкість руху транспортних засобів на окремих ділянках може бути збільшена. Обмеження швидкості руху. Безпечна дистанція та інтервал між транспортними засобами, що рухаються. Вимоги до водіїв тихохідних та великовантажних транспортних засобів. Вимоги до водіїв у разі виникнення перешкоди або небезпеки для руху. Небезпечні наслідки перевищення швидкості руху та недотримання безпечної дистанції й інтервалу.

Обгін і зустрічний роз'їзд. Обов'язки водія перед початком обгону. Дії водія під час обгону. Умови, під час виконання яких дозволяється обгін. Порядок обгону. Місця, де обгін забороняється. Зустрічний роз'їзд, правила виконання. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках дороги. Небезпечні наслідки порушення правил зустрічного роз'їзду і обгону.

Вимоги до водіїв, транспортні засоби яких рухаються з малою швидкістю, а обгін їх неможливий.

Зупинка і стоянка. Загальні правила виконання зупинки і стоянки у населених пунктах і поза населеними пунктами та їх способи. Порядок зупинки та стоянки. Умови, під час яких водій може залишити транспортний засіб на зупинці і стоянці. Стоянка біля тротуару і на тротуарах. Способи постановки транспортного засобу на стоянку. Довготривала стоянка поза населеним пунктом. Місця, де заборонені зупинка та стоянка. Місця, де заборонена стоянка. Вимушена стоянка і вимоги до водія під час вимушеної зупинки і стоянки.

Небезпечні наслідки порушення правил зупинки і стоянки.

Тема 6. Проїзд перехресть

Види й ознаки перехресть. Загальні правила руху на перехресті і переходу проїзної частини пішоходами. Перевага трамваю. Випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя.

Регульовані перехрестя. Порядок і черговість руху на регульованих перехрестях. Перевага трамваю. Правила проїзду перехресть, де діють світлофори з додатковими секціями.

Нерегульовані перехрестя. Правила проїзду перехресть, створених рівнозначними і нерівнозначними дорогами. Черговість проїзду, якщо головна дорога змінює напрямок на перехресті. Випадки проїзду перехресть, коли водій не може визначити головну дорогу, а знаків пріоритету немає.

Небезпечні наслідки порушень правил проїзду перехресть.

Тема 7. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.

Пішохідні переходи та зупинки транспортних засобів загального користування. Проїзд пішохідних переходів. Зупинки маршрутних транспортних засобів. Види пішохідних переходів і зупинок маршрутного транспорту. Порядок руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів. Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги до дій водія, який наближається до транспортного засобу з розпізнавальним знаком «ДІТИ», що зупинився з увімкнутою аварійною сигналізацією.

Небезпечні наслідки порушення правил руху через пішохідні переходи і повз зупинки маршрутних транспортних засобів.

Рух через залізничні переїзди. Різновиди залізничних переїздів. Вимоги правил безпеки і порядок руху транспортних засобів через залізничний переїзд. Правила зупинки перед залізничним переїздом. Випадки, коли забороняється рухатись через залізничний переїзд. Визначення кількості смуг для руху через залізничний переїзд.

Дії водія під час вимушеної зупинки на переїзді. Порядок руху через залізничний переїзд сільськогосподарських, дорожніх, будівельних та інших машин і механізмів. Небезпечні наслідки порушення правил руху через залізничний переїзд.

Лабораторно-практичні роботи.

Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху. Формування вміння керуватися знаками і дорожньою розміткою, сигналами світлофора та регулювальника.

Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмованих навчальних матеріалів. Формування навичок правильної орієнтації, оцінки ситуації та прогнозування її розвитку. Ознайомлення з діями водіїв у конкретних умовах дорожнього руху.

Виконання комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 8. Особливі умови руху.

Рух по автомагістралях. Рух по автомагістралях . Автомагістралі , їх основні ознаки. Транспортні розв'язки на автомагістралях . Вимоги правил дорожнього руху щодо руху на автомагістралях . Заборони, які діють на автомагістралях. Обов'язки водія під час вимушеної зупинки на проїзній частині автомагістралі або на узбіччі.

Рух у житловій зоні. Переваги пішоходів під час руху в житловій зоні. Особливості вимог правил до водіїв під час користування дорогами в житловій зоні.

Пріоритет транспортних засобів загального користування. Перетин трамвайних шляхів поза перехрестям. Правила поведінки водія під час початку руху транспорту загального користування від зупинки.

Рух гірськими дорогами і крутими спусками. Вимоги правил щодо руху на гірських дорогах і крутих спусках.

Небезпечні наслідки порушення вимог правил руху у житловій зоні по автомагістралях і дорогах для автомобілів, гірськими дорогами і крутими спусками.

Користування зовнішніми світловими приладами. Особливості руху транспортних засобів у темну пору доби або в інших умовах недостатньої видимості, а також у тунелях.

Правила користування ближнім і дальнім світлом фар, габаритними і стоянковими вогнями. Дії водія при осліпленні. Дії водія під час вимушеної зупинки і стоянки на неосвітлених ділянках доріг. У темну пору доби і в умовах недостатньої видимості. Правила користування протитуманними фарами і ліхтарями, фарою-прожектором і фарою-шукачем, розпізнавальним знаком автопоїзда.

Небезпечні наслідки порушення правил користування зовнішніми світловими приладами.

Рух транспортних засобів у колонах. Загальні вимоги до організації руху транспортних засобів у колоні. Позначення транспортних засобів, що рухаються у колоні. Розташування транспортних засобів колони на проїзній частині. Швидкість руху колони. Вимоги до водіїв транспортних засобів колони та іншого транспорту.

Правила руху колони у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості.

Буксирування транспортних засобів. Способи буксирування транспортних засобів. Умови

і порядок буксирування механічних транспортних засобів на гнучкому і жорстокому зчепленні та методом часткового навантаження. Випадки, коли буксирування забороняється. Перевезення людей під час буксирування транспортних засобів.

Навчальна їзда. Умови, під час яких дозволяється навчальна їзда. Початкове навчання керуванню транспортними засобами. Вимоги до учня, інструктора або особи, яка навчає керуванню транспортними засобами. Обладнання механічного транспортного засобу, на якому проводяться навчання. Навчальна їзда на дорогах. Небезпечні наслідки порушення вимог правил буксирування і навчальної їзди.

Тема 9. Перевезення людей та вантажів .

Нормативні вимоги щодо кількості перевезення людей на легкових транспортних засобах. Обов'язки водія перед початком руху. Швидкість руху під час перевезення людей. Випадки, коли перевезення людей забороняється. Додаткові правила до перевезення дітей.

Правила навантаження, розміщення та закріплення вантажу на легковому транспортному засобі. Умови перевезення вантажу. Випадки, які вимагають погодження з ДАІ щодо перевезення вантажів. Позначення вантажу, що перевозиться. Обладнання транспортних засобів. Небезпечні наслідки порушення правил перевезення вантажу. Правила перевезення вантажу за допомогою причепа.

Тема 10. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Загальні вимоги до технічного стану транспортних засобів. Вимоги щодо технічного стану за Правилами дорожнього руху. Умови, під час яких експлуатація транспортних засобів забороняється. Вимоги до технічного стану гальмової системи, рульового керування, зовнішніх світлових приладів, коліс і шин, двигуна, інших елементів конструкції транспортних засобів.

Правила, що визначають наслідки порушення вимог до технічного стану.

Місце знаходження у транспортних засобах медичної аптечки, вогнегасника, знака аварійної зупинки.

Несправності, при яких водій повинен вжити заходів щодо їх усунення, а якщо це зробити неможливо — рухатися до місця стоянки або ремонту. Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги Правил, що стосуються питань організації дорожнього руху, які вимагають узгодження з Державтоінспекцією.

Тема 11. Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.

Реєстрація (перереєстрація) транспортних засобів і причепів у Державтоінспекції.

Номерні знаки і написи, які є обов'язковими для механічних транспортних засобів. Вимоги щодо обладнання транспортних засобів номерними та розпізнавальними знаками, попереджувальними засобами.

Вимоги до стану номерних і розпізнавальних знаків транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.

2. Виконання комплексних завдань з програмного навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Основи безпечного керування автомобілем.	8	
2	Безпека дорожнього руху.	20	
3	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	20	4
	Всього годин:	**48**	**4**

Тема 1. Основи безпечного керування автомобілем.

Органи керування автомобілем та користування ним.

Робоче місце водія. Основні органи керування, їх розміщення. Правильна посадка водія в автомобілі, регулювання сидіння, ременів безпеки, дзеркал заднього виду. Положення рук на рульовому колесі і ніг на педалях.

Запуск, прогрівання і зупинка двигуна. Огляд і оцінка дорожніх обставин перед початком руху. Користування попереджувальними сигналами.

Послідовність дій органами керування на початку руху, при збільшенні швидкості, гальмуванні. Переключення передач у висхідному і низхідному порядку і включення заднього ходу.

Прийоми керування рульовим колесом під час зміни напрямку руху двома руками, по черзі правою і лівою з перехопленням. Техніка керування однією рукою. Аналіз типових помилок водія під час зміни напрямку руху. Прийоми керування гальмовою системою. Службове й екстрене гальмування. Способи гальмування: повільне, різке, переривисте, ступінчасте.

Водіння автомобіля в прямому напрямку, його розміщення на проїзній частині. Зупинка на узбіччі дороги, біля стоп-лінії, дорожнього знака. Розворот.

Керування автомобілем в обмежених проїздах.

Поняття про динамічні габарити автомобіля. Початок руху з місця, зупинка і стоянка. Повороти праворуч, ліворуч і розвороти в обмежених проїздах. Рух через габаритні ворота, розвороти з використанням заднього ходу, рух заднім ходом, маневрування під час виконання зупинки і стоянки.

Дії водія під час відпрацювання техніки подолання косогору, пагорба, установлення автомобіля на естакаду; залізничну платформу.

Виконання правил під час проїзду регульованого і нерегульованого залізничного переїзду.

Керування автомобілем у транспортному потоці.

Розміщення автомобіля на проїзній частині: визначення кількості смуг руху, вибір смуги руху, особливості руху автомобіля по різним смугам. Вибір і витримування безпечної швидкості руху. Рух за автомобілем-лідером. Вибір безпечної дистанції та інтервалу між транспортними засобами. Вибір швидкості руху у потоці.

Керування транспортними засобами у місцях зупинок маршрутних транспортних засобів (автобусів, тролейбусів, трамваїв), при зустрічному роз'їзді, випередженні та обгоні.

Особливості проїзду через мости, естакади, шляхопроводи, транспортні розв'язки і під ними, в тунелях, через залізничні переїзди (регульовані і нерегульовані).

Оцінка і прогнозування дорожньо-транспортних ситуацій. Аналіз типових дорожньо-транспортних пригод.

Керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах.

Проїзд перехресть.

Послідовність огляду доріг під час наближення до перехресть (включаючи і засоби регулювання руху). Керування транспортними засобами під час руху через регульовані перехрестя. Зона найбільшої безпеки. Вибір оптимальної траєкторії і швидкості під час проїзду перехресть у прямому напрямку і з поворотом.

Проїзд пішохідних переходів.

Послідовність огляду доріг під час наближення до пішохідних переходів. Керування транспортними засобами під час руху через пішохідні переходи, повз місця великого скупчення пішоходів.

Особливості поведінки дітей, їх нездатність до правильної оцінки дорожніх ситуацій, раптовість прийняття нелогічних рішень. Керування транспортними засобами в місцях можливого виходу на дорогу дітей (школи, дитячі майданчики, тощо).

Керування автомобілем за складних дорожніх умов.

Керування автомобілем в умовах бездоріжжя, на польових, лісових, колійних дорогах. Рух через канави, водні перешкоди. Керування автомобілем на дорогах із зниженим коефіцієнтом зчеплення на початку руху, на поворотах, під час гальмування, виїзду на мокре чи засніжене узбіччя. Занесення. Причини, за яких виникають занесення. Дії водія під час заносу автомобіля.

Дії водія під час відмови робочого гальма, розриву шин під час руху автомобіля, відриву поздовжньої або поперечної рульових тяг привода рульового керування, відрив колеса від гальмового барабана, під час відмови гідропідсилювача руля.

Дії водія під час загорання автомобіля, звалювання автомобіля у воду, улучення блискавки в автомобіль.

Вибір передачі під час руху на крутих підйомах і спусках без переключення передач на важкопрохідних ділянках доріг.

Дії водія під час виведення автомобіля, що забуксував, використовуючи підручний матеріал, протибуксувальні засоби, самовитягач.

Керування автомобілем за особливих умов.

Буксирування механічних транспортних засобів.

Водіння автомобіля в умовах бездоріжжя і гірськими дорогами. Рух дорогами різного виду. Правила і прийоми подолання різноманітних перешкод.

Рух в автомобільній колоні.

Керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Причини, що викликають труднощі під час керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Керування автомобілем під час руху на міських і заміських дорогах у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості, користування світловими приладами. Керування автомобілем під час туману, снігопаду, рушання після навмисної і вимушеної зупинок або стоянок. Дія водія під час осліплення. Запобігання осліпленню.

Особливості керування вантажного автомобіля з автопричепом дозволеною максимальною масою до 750 **кг.**

Залежність розподілу вантажу для керованості автомобіля. Керованість автомобіля з автопричепом. Причина занесення автомобіля з автопричепом і виведення його із занесення.

Прохідність автомобіля з автопричепом. Вплив вантажу на положення центрувати автомобіля і його стійкість. Вибір раціональних прийомів керування автомобіля з автопричепом (повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) залежно від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Удосконалення майстерності водіння.

Розгляд рекомендацій щодо удосконалення водіння автомобіля.

Тема 2. Безпека дорожнього руху .

Експлуатаційні властивості автомобіля та його керованість.

Поняття про конструктивну безпеку автомобіля.

Швидкість і прискорення. Сили тяги.

Керованість автомобіля. Вплив конструкції та технічного стану шин на керованість автомобіля.

Особливості керування автомобілем з передніми ведучими колесами.

Пасивна безпека автомобіля. Ремені безпеки.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автомобіля.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг, та їх характеристика.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктів, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автомобіля.

Особливості руху в тумані й на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Дорожньо-транспортні пригоди.

Класифікація дорожньо-транспортних пригод та їх причини. Поняття про дорожньо-транспортну ситуацію та дорожньо-транспортну пригоду.

Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами, в сільській місцевості.

Умови, які сприяють виникненню дорожньо-транспортних пригод. Стан транспортних засобів і стан дороги наявність регулювання дорожнього руху, та інші умови.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Причини дорожньо-транспортних пригод залежно від пори року, днів тижня, часу доби, категорії доріг, видів транспортних засобів та інших факторів.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. Загальні положення.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Основи анатомії та фізіології людини.

Організм людини. Органи дихання, серцево-судинна система, їх функції. Характеристика судин. Розміщення основних кровоносних судин, місця для притиснення артерій.

Пульс, його характеристика. Опорно-руховий апарат. М'язи і зв'язки.

Центральна нервова система.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Сонячний і тепловий удари, їх ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при нещасних випадках або дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність:

ознаки, перша допомога.

Опіки теплові та хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Перша допомога потопаючим.

Надання першої допомоги при теплових і сонячних ударах, опіках, отруєннях газами, замерзанні, обмороженні та потопленні.

Перша допомога при отруєнні чадним газом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Дія алкоголю та наркотиків на працездатність водія.

Небезпечні наслідки вживання алкоголю, наркотиків і ліків, що негативно впливають на стан людини і зниження швидкості реакції, послаблення уваги, погіршення зорового відчуття, сонливість, невідворотні зміни в організмі.

Лабораторно-практичні роботи

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.

2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.

3. Напрацювання навичок надання першої допомоги.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	6	
2	Професійна етика.	6	
3	Культурна поведінка на вулицях та дорогах.	4	
	Всього годин:	**16**	**-**

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах .

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення вантажів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах

Професійно-практична підготовка.
«Водіння автомобіля категорії «С».

№ З/П	Тема	Кількість годин
1	Початкові вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.	5
2	Водіння на маневровому майданчику .	12
	Перша контрольна перевірка.	20хв
3	Водіння по дорогах з малою інтенсивність руху.	10(4)
4	Водіння по дорогах з високою інтенсивністю рух.	14(4)
	Друга контрольна перевірка.	15хв.
5	Водіння за особливих умов.	10
6	Удосконалення техніки керування.	8
	Кваліфікаційна пробна робота.	**25хв.**
	Всього годин:	**60**

Примітка: у дужках вказана кількість годин водіння автомобіля у темну пору доби.

Тема 1. Початкові вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.

Посадка на робочому місці водія. Ознайомлення з органами керування, контрольно-вимірювальними приладами і сигналізації автомобіля та правила користування ними. Прийоми дій органами керування і сигналізації.

Відпрацювання прийомів правильної посадки на робочому місці водія, правильного положення рук на рульовому колесі та ніг на педалях. Регулювання сидіння, дзеркал заднього виду, припасування ременя безпеки.

Запуск двигуна. Спостереження за контрольне-вимірювальними приладами.

Прийоми дії та взаємодії органами керування, сигналізації при імітації початку руху, руху по прямій, направо і наліво, перед зупинкою.

Прийоми керування автомобілем.

Рушання автомобіля з місця, рух по прямій з переключанням передач у висхідному та низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти направо і наліво, гальмування, зупинка.

Розвиток навичок керування: положення рук на рульовому колесі, рулювання направо і наліво двома руками в тому числі і з «перехватом», навперемінно правою та лівою рукою, збільшуючи інтенсивність поворотів рульового колеса.

Відпрацювання навичок взаємодії органами керування перед початком руху, під час водіння на різних передачах з розворотами, поворотами, повільного і термінового гальмування, під час зупинки. Рух заднім ходом. Розвороти в необмеженому й обмеженому проїзді. Зупинка і стоянка.

Тема 2. Водіння на маневровому майданчику.

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд автомобіля.

Запуск двигуна, перевірка показань контрольно-вимірювальних приладів Тренування у рушенні з місця, рух по прямій, повороти праворуч і ліворуч. Прийоми плавного гальмування.

Рух з невеликою швидкістю.

Рух з переключанням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка.

Рух заднім ходом по прямій з поворотом, розворот без застосування та із застосуванням заднього ходу.

Рух з різною швидкістю. Рух по прямій з переключанням передач. Розгін. Переключання

передач у висхідному і низхідному порядку. Послідовний перехід на нижчу передачу. Перехід на нижчу передачу без дотримання послідовності виконання різних способів гальмування (повільне, термінове, переривчасте).

Рух у різних напрямках. Повороти праворуч, ліворуч. Рух між перешкодами з поворотами праворуч, ліворуч. Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою через заднє вікно, бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду. Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч у необмежених і обмежених проїздах. Рух заднім ходом впродовж стіни, зупинка. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом на підйом.

Маневрування в обмежених проїздах. Проїзд колійними дошками переднім і заднім ходом. Постановка автомобіля на стоянку в бокс переднім і заднім ходом прямо і з поворотом. Проїзд габаритного тунелю прямо і з поворотом, переднім і заднім ходом.

В'їзд до габаритного дворика прямо і з поворотом, маневрування і виїзд із нього переднім ходом. Зупинка автомобіля переднім і заднім ходом біля умовного тротуару, між двома автомобілями на стоянці, на узбіччі, перед стоп-лінією, біля вибраного орієнтира, знака.

Подолання перешкод переднім і заднім ходом: колії, колійного моста, вибоїни, горба (пагорба) із зупинкою у впадині навперемінно переднім і задніми колесами на спуску; сідловини із зупинкою у впадині навперемінно передніми і задніми колесами без гальмування; виїзд на «клин» передніми колесами автомобіля із зупинкою на вершині й утримання 2—3 секунди.

Подолання косогору, що має ухил вліво або вправо; «бугра» із зупинкою та рушанням з місця на підйомі та спуску.

Відпрацювання вправ на вантажному автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою не більше 750 кг на маневровому майданчику.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання з місця, розгін і переключання передач у висхідному; низхідному порядку, дотримання послідовності, зупинка;

рух по прямій, зупинка на заданому місці, маневрування в обмеженому проїзді, повороти, розвороти, зупинка й рушання з місця на підйомі;

маневрування заднім ходом.

.

Тема 3. Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху.

Рух по прямій, прямування за транспортом з дотриманням необхідної дистанції та швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху.

Проїзд перехресть прямо, з поворотом праворуч, ліворуч. Рух дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом, без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Прийоми маневрування на АЗС.

Водіння автомобіля на дорогах у населених пунктах. Рух у транспортному потоці. Перестроювання в рядах під час руху вулицями з багаторядним рухом. Обгін і об'їзд з дотриманням безпечних інтервалів і дистанцій. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної дороги. Зустрічний роз'їзд вузькими вулицями. Проїзд Т-, V-, Х- подібних перехресть прямо, з поворотами праворуч; ліворуч. Проїзд майданів. Водіння вулицями з трамвайним рухом з поворотом праворуч, ліворуч і розворотом.

Відпрацювання вправ на вантажному автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою не більше 750 кг.

Тема 4. Водіння на дорогах з високою інтенсивністю руху.

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну дорогу. Виїзд з другорядної дороги на головну. Рух по естакадах. Рух на закруглених ділянках доріг, віражах на підйомах і спусках, на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд у місцях звуження дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у населених пунктах.

Водіння вантажного автомобіля на дорогах у населених пунктах. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання у рядах, обгін транспортних засобів. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів. Зупинка біля тротуару. Паркування. Рух дорогами з одностороннім рухом. Розвороти на дорогах, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих, нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти і розвороти на перехресті.

Друга контрольна перевірка .

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання від тротуару (узбіччя);

розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої;

рух з різною швидкістю, зупинка;

керування у транспортному потоці з малою та великою інтенсивністю руху;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;

маневрування в обмеженому проїзді;

зупинка і рушання з місця на підйомах;

проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 5. Водіння за особливих умов.

Водіння автомобіля по бездоріжжю. Виїзд на ґрунтову дорогу. Проїзд населених пунктів. Рух по об'їзних шляхах, зустрічний роз'їзд. Рух на крутих поворотах, підйомах і спусках. Проїзд по дерев'яних мостах, лісних, колійних та інших дорогах. Рух на снігових дорогах, через льодові переправи (якщо дозволяють конкретні умови), мокрій траві.

Буксирування автомобіля. Зчіплювання автомобілів жорсткою та гнучкою зчіпкою з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності зчеплення. Буксирування автомобіля на зчіпці по прямій, на поворотах, підйомах (спусках). Зупинка біля тротуару (на узбіччі). В'їзд у ворота, відчеплення.

Відпрацювання вправ на вантажному автомобілі з автопричепом дозволеною максимальною масою не більше 750 кг.

Тема 6. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення техніки керування автомобілем.

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Удосконалення навичок керування автомобілем на дорогах.

Рух і маневрування в інтенсивному транспортному потоці. Взаємодії з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху.

Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка, рушання з місця зупинки.

Тренування в умінні керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння автомобіля: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки.

Розгін та прийоми термінового гальмування, і маневрування на слизькому покритті. Керування під час занесення. Об'їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автомобіля. Відпрацьовування швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування. Удосконалення навичок виконання вправ зі швидкісного керування рульовим колесом з метою: стабілізації автомобіля під час занесення

малої амплітуди; стабілізації під час занесення середньої стабілізації під час ритмічного занесення.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія-8322 Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «С» .

№ з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
1	Комп'ютери 1 на	4х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови вантажного автомобіля 1 на	4х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3 на клас.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас.	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехрест).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автотранспортні засоби категорії «С».	По ліцензійному обсягу.	
18	Причіп загальною дозволеною масою не більше 750 кг.	1 на навчальний заклад.	
	Майданчик з твердим покриттям .	1 на навчальний заклад.	

Примітка:

- кількість транспортних засобів вираховується в залежності від кількості учнів по ліцензійному обсяду і терміну навчання. При зменшенні кількості учбових автомобілів відповідно збільшується термін навчання в днях.

При відсутності необхідної кількості комп'ютерів і програмного забезпечення тимчасово можуть використовуватись: макет двигуна автомобіля з розрізами, окремі вузли, плакати з правил дорожнього руху, плакати з основ безпеки дорожнього руху, плакати з надання невідкладної допомоги при ДТП та інші.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.

Професія –(8322) **Водій автотранспортних засобів.**

Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «С».**

Бали	***Знає***	***Уміє***
1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «С» Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С» Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С» .	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С» Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «С» При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
6	Учень (слухач)відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С».	З консультативною допомогою майстра (інструктора) Слухач виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С». При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С», особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С» . Виконує вимоги правил дорожнього руху. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).
8	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С» , особливості будови та керування автотранспортними засобами, базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування причепів; з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом з допомогою викладача і самостійно.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С». Виконує вимоги правил дорожнього руху. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує незначної консультації майстра (інструктора).

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами, призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння, іноді потребує консультації майстра (інструктора). Виконує вимоги правил дорожнього руху. З допомогою майстра (інструктор) перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. З частковою допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення вантажу призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «С» . Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «С» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобам; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «С» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «С» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів:

- 7 і8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія – Водій автотранспортних засобів.

Код – 8322.

Спеціалізація:
- водіння автотранспортних засобів категорії «СЕ».

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** –(8322) Водій автотранспортних засобів.

2.Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії «СЕ» (автомобілів, які призначені для перевезення вантажів і дозволена максимальна маса яких перевищує 7500 кг з причепом дозволеною максимальною масою більше 750 кг.

3. ***Кваліфікаційні вимоги.***

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила перевезення вантажів (в т.ч. небезпечних, великовагових, негабаритних), порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем составів транспортних засобів категорії СЕ, та правила їх технічної експлуатації; особливості керування составами транспортних засобів; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації составів транспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування составів транспортних засобів та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання составів транспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації составів транспортних засобів, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керує составами транспортних засобів з тягачем категорії С, за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, що встановлене на них. Буксирує автопричіп повною масою більше 750 кг. Перевіряє технічний стан состава перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання состава транспортних засобів відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Подає состав для навантаження та розвантаження. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів (у тому числі – небезпечних, великовагових, негабаритних) у кузовах состава транспортних засобів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи состава на лінії та не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Керує составами транспортних засобів, що обладнані спеціальними звуковими і світловими сигналами, що дають право на перевагу під час пересування на дорогах. Заправляє тягач паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. ***Загальнопрофесійні вимоги***

Повинен:

- раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватись норм технологічного процесу;

- не допускати браку в роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, додержувати норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення природних і

непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо).

5. ***Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти.***

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні:

водій автотранспортних засобів категорії «С», стаж роботи водієм однієї з категорій «В» або «С1», або «С»- не менше одного року, з перервою менше одного року.

6. ***Сфера професійного використання випускника***:

вантажні автомобільні перевезення.

7. ***Специфічні вимоги:***

- Вік після закінчення терміну навчання – старше 19 років.
- Стать - чоловіча. жіноча
- Медичні обмеження

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.
Професія-(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів
категорії «СЕ» .
Загальний фонд навчального часу-93 годин.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**У тому числі ЛПЗ**
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	6	
1.1	Основи законодавства .	6	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	62	12
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	8	
2.2	Будова й експлуатація вантажного автомобіля та причепа.	10	
2.3	Правила дорожнього руху.	24	8
2.4	Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога.	14	4
2.5	Професійна етика та культура водіння.	6	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	15	
3.1	Водіння автомобіля з причепом.	15	
4.	**Консультація.**	2	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація.**	8	
	Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3.)	78	12

Перелік кабінетів, майданчиків для підготовки кваліфікованих робітників за професією(8322) «Водій автотранспортних засобів».(спеціалізація- категорія «СЕ»).

Кабінети:
1. Будови й експлуатації автомобіля.
2. Охорони праці.
3. Правил дорожнього руху.
4. Безпеки дорожнього руху.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
Будови, експлуатації автомобіля та охорони праці.
Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху
Майданчик:
Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння загальною площею 340 кв.м

Загально-професійна підготовка.

Основи законодавства.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення вантажів.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	1	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	1	
	Всього.	6	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення вантажів.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами. Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль як джерело забруднення навколишнього середовища.

Види порушень правил дорожнього руху .

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоретична підготовка.
Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	4	
2.	Охорона навколишнього середовища.	4	
	Всього годин:	8	-

.

Тема 1. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні і експлуатації автотранспортних засобів

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні і експлуатації автотранспорту, та при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автомобілів, механізмів та устаткування.

Світлова і звукова сигналізації. Попереджувальні надписи. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснастки, спецінструменти.

Обов'язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автомобілів.

Вимоги охорони праці у навчальних приміщеннях навчальних закладів.

Тема 2. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова й експлуатація вантажного автомобіля та причепа».

№ з/п	Тема	Кількість годин Всього	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова вантажного автомобіля та причепа.	1	
2.	Система технічного обслуговування та ремонту. Діагностика технічного стану.	1	
3.	Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту вантажного автомобіля та причепа.	1	
4.	Особливості будови двигунів вантажних автомобілів та основи їх технічного обслуговування (ТО).	1	
5.	Особливості будови систем живлення двигунів та основи їх ТО.	1	
6.	Особливості будови електрообладнання автопоїзда, та основи його ТО.	2	
7.	Особливості будови трансмісії, основи її ТО.	1	
8.	Особливості будови підвіски та механізмів керування, основи їх ТО.	1	
9.	Особливості будови кузова і додаткового обладнання та основи їх ТО.	1	
	Всього годин:	**10**	

Тема1. Загальна будова вантажного автомобіля та причепа.

Загальна будова вантажних автомобілів. Склад і призначення основних його груп і механізмів. Будова причепів.

Тема 2. Система технічного обслуговування і ремонту. Діагностика технічного стану.

Положення про технічне обслуговування і ремонт рухомого складу автомобільного транспорту. Види і періодичність технічного обслуговування.

Тема 3. Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автомобілів та причепів.

Правила безпеки праці під час проведення технічного обслуговування та ремонту. Електробезпека та пожежна безпека під час ремонту та технічного обслуговування автомобіля та причепу.

Правила поводження з вибухонебезпечними та пожежно-небезпечними речовинами.

Загальні правила охорони праці під час роботи з механізмами та інструментом, які використовуються у технічному обслуговуванні.

Тема 4. Особливості будови двигунів вантажних автомобілів та основи їх технічного обслуговування.

Особливості будови та технічна характеристика двигунів автомобілів.

Компресія та її вимірювання. Підтяжка головки блоку циліндра.

Тепловий зазор його величина.

Будова системи охолодження двигунів автомобілів. Тепловий режим роботи двигуна. Основні агрегати системи охолодження, їх призначення, будова та принципи дії. Охолоджуючі рідини та їх властивості.

Несправності системи охолодження. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи, що виконують під час технічного обслуговування системи охолодження.

Особливості будови системи змащення.

Несправності системи змащення двигуна. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи з технічного обслуговування системи змащення, періодичність їх виконання.

Тема 5. Особливості будови системи живлення.

Особливості будови системи живлення дизельного та бензинового двигуна. Загальна будова основних агрегатів системи живлення дизельних двигунів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей системи живлення двигунів. Технічне обслуговування системи живлення.

Особливості будови і принципи дії приладів газобалонної установки. Наповнення балонів зрідженим і стисненим газами.

Ознаки, причини, наслідки несправностей газобалонної установки. Роботи з технічного обслуговування газобалонної установки.

Охорона праці і пожежна безпека під час технічного обслуговування системи живлення.

Тема 6. Особливості будови системи електрообладнання автомобілів та причепів, основи його ТО.

Акумуляторні батареї, їх будова та контроль стану. Генераторні установки (генератор змінної напруги, випрямляч, реле-регулятор), їх призначення, будова і принципи дії.

Несправності джерел електричного струму. Ознаки, причини, і наслідки несправностей. Технічне обслуговування джерел електричного струму.

Призначення, будова і принцип дії стартера. Правила користування стартером.

Призначення і будова контрольно-вимірювальних приладів. Прилади освітлення і сигналізації, додаткове обладнання автомобілів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання. Технічне обслуговування системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання автомобілів.

Тема 7. Особливості будови трансмісії, та основі її ТО.

Загальна схема трансмісії вантажних автомобілів. Будова механізмів зчеплення та їх приладів. Будова підсилювача виключення зчеплення, принципи його дії.

Призначення та загальна будова коробки передач, їх типи. Основні деталі та вузли коробки передач, їх призначання та будова. Схеми перемикання передач, кінематичні схеми передачі крутного моменту. Особливості будови карданної, головної передач та диференціалу.

Ознаки, причини, наслідки несправності трансмісії вантажних автомобілів. Технічне обслуговування механізмів зчеплення, коробки передач, карданної та головної передач. Автоматична коробка передач.

Тема 8. Особливості будови підвіски, та механізми керування їх ТО.

Особливості будови підвісок, амортизаторів, ведучих і керованих мостів. Стабілізація керованих коліс. Кути установки коліс. Влив розвалу і збіжності керованих коліс на безпеку руху та терміни експлуатації шин.

Особливості будови коліс і шин. Балансування шин. Схеми переставлення коліс. Норми тиску повітря в шинах.

Ознаки, причини, наслідки несправності підвісок.

Будова рульових механізмів і рульових вантажних автомобілів.

Ознаки, причини, наслідки несправностей рульових механізмів і рульових приводів. Технічне обслуговування рульових механізмів, рульових приводів і підсилювача рульового керування.

Особливості будови гальмових систем автомобілів з пневма Ознаки, причини, наслідки несправності підвисоктичним приводом. Будова і принцип гальмової камери. Особливості конструкції та принципи дії приладів багатоконтурних гальмових систем. Стоянкові гальмові системи.

Ознаки, причини, наслідки несправностей гальмових систем. Регулювання гальмових систем. Робота з технічного обслуговування гальмових систем.

Тема 9. Особливості будови кузова і додаткового обладнання транспортного засоб.

Особливості будови кузова автомобілів. Склопідйомники, склоочисники і склообмивачі. Опалення та система вентиляцій кабіни. Вантажопідйомний борт автомобіля та його привод. Особливості будови кузова автосамоскида. Керування підйомним механізмом автосамоскида. Автомобільна лебідка.

Несправності кузова і додаткового обладнання.

Технічне обслуговування кузова і додаткового обладнання.

Класифікація, коротка характеристика автопричепів з дозволеною максимальною масою більше 750 кг, основи їх технічного обслуговування.

Типова навчальна програма з предмета
«Правила дорожнього руху».

№ З/П	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно -практичні роботи**
1	Нормативні документи у сфері дорожнього руху. Обов'язки та прва учасників дорожнього руху.	1	
2	Дорожні знаки, дорожня розмітка.	2	
3	Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів, проїзд перехресть.	8	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-3.	**3**	**3**
4	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	1	
5	Особливі умови руху. Перевезення людей та вантажів.	2	
6	Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.	1	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-6.	**5**	**5**
	Залік.	1	
	Всього годин:	**24**	**8**

Тема 1. Нормативні документи у сфері дорожнього руху.
Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Правила дорожнього руху та їх значення в забезпеченні порядку і безпеки дорожнього руху.

Закон України "Про дорожній рух ". Міжнародні конвенції про дорожній рух, знаки та сигнали, інші. Правила дорожнього руху, як правова основа дорожнього руху, що має за метод створення безпечних умов для його учасників.

Загальна структура і основні вимоги Правил дорожнього руху. Порядок уведення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень, інструкцій та інших нормативних актів вимогам дорожнього руху.

Обов'язки та права водіїв транспортних засобів, пішоходів і пасажирів. Загальні обов'язки і права водіїв. Права і обов'язки водіїв транспортних засобів із спеціальними сигналами. Обов'язки та права пішоходів і пасажирів.

Тема 2. Дорожні знаки, дорожня розмітка.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху. Нові знаки та їх застосування.

Назва знаків та їхні вимоги.

Правила встановлення знаків та зона їхньої дії.

Особливості застосування тимчасових знаків.

Порядок уведення нових знаків.

Дорожня розмітка та її характеристика. Призначення та умови застосування кожного виду розмітки. Дорожнє обладнання.

Дії водіїв відповідно до вимог дорожньої розмітки та дорожнього обладнання.

Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Сигнали регулювальника.

Тема 3. Порядок руху, зупинки і стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали, їх види, призначення і правила користування ними. Початок

руху, зміна напрямку руху, маневрування.

Вимоги щодо розташування транспортних засобів на проїзній частині поза населеними пунктами і в населених пунктах.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Зустрічний роз'їзд і обгін.

Правила виконання зупинки і стоянки.

Вимоги до водія при вимушеній зупинці і стоянці.

Правила проїзду перехресть. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Виконання завдань по формуванню правильної оцінки ситуації та прогнозування її розвитку під час проїзду перехресть.

2. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій проїзду перехресть з використанням технічних засобів, макетів і стендів.

3. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 4. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування і залізничних переїздів.

Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги правил щодо порядку руху через пішохідні переходи і повз зупинок маршрутних транспортних засобів.

Вимоги правил і порядок руху транспортних засобів через залізничні переїзди.

Тема 5. Особливі умови руху. Перевезення вантажу.

Вимоги правил до руху транспортних засобів в організованій колоні

Правила розміщення, закріплення вантажів при їх перевезенні .

Нормативно-правові акти, що регулюють перевезення пасажирів.

Тема 6. Вимоги до технічного стану та обладнання вантажного автотранспорту.

Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів, які призначенні для перевезення вантажів.

Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги правил щодо номерних знаків, написів і позначень. Попереджувальні засоби, позначення, особливості їх застосування.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.

2. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Безпека дорожнього руху.	4	
2	Особливості керування вантажним автомобілем з причепом.	3	
3	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	6	4
	Залік.	1	
	Всього годин:	**14**	**4**

Тема 1. Безпека дорожнього руху.
Експлуатаційні властивості автотранспортних засобів категорії «СЕ» та їх керованість.

Поняття про конструктивну безпеку автопоїзда.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автопоїзда.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг та їх характеристика. Небезпечні ділянки автомобільних доріг: звуження проїзної частини, свіжовикладене покриття (смоляне, гравійне) дороги, спуски, підйоми, під'їзди до мостів і залізничних переїздів, небезпечні повороти, перехрестя на одному і на різних рівнях, їх вплив на безпеку руху.

Аналіз дорожньо-транспортних пригод на небезпечних ділянках доріг. Обов'язкове попереднє вивчення майбутнього маршруту і його небезпечних ділянок.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктах, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автотранспортного засобу

Особливості руху в тумані і на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Розподіл пригод за змінами пори року, днями тижня, часу доби, категоріями доріг, видами транспортних засобів. Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами. Стан дорожньо-транспортної дисципліни і заходи щодо її зміцнення.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 2. Особливості керування вантажним автомобілем з причепом.
Експлуатаційні властивості автопоїзда та їх вплив на безпеку руху.

Конструктивна безпека автопоїзда: активна, пасивна, післяаварійна.

Сили, що діють на автопоїзд під час прямолінійного руху. Центр ваги і його вплив на стійкість автопоїзда на поворотах, підйомах, спусках. Сили опору котінню і підйому. Зчеплення коліс автопоїзда з дорогою. Сили інерції. Сили тяги. Швидкість і прискорення. Зміна величини коефіцієнта зчеплення коліс автопоїзда з покриттям доріг у залежності від кліматичних умов, стану шин і доріг, швидкості руху. Сили, що діють на автопоїзд під час гальмування. Зупиночний і гальмовий шлях. Причина занесення автопоїзда і виведення його із занесення.

Керованість. Прохідність.

Вплив вантажу на положення центру ваги і його стійкість.

Небезпечні наслідки перевантаження автотранспортного засобу.

Особливості керування автопоїздом на дорогах з великою інтенсивністю руху. Специфічні умови маршрутів (характер перехресть, поворотів, пішохідних переходів, профілю дороги тощо) і прогнозування можливих змін дорожніх обставин. Рух у транспортному потоці. Вибір оптимальної швидкості руху, дистанції та інтервалу. Маневрування на дорозі.

Особливості керування у місцях можливого виходу на дорогу дітей, під час руху повз нерухомі перепони, на дорогах з трамвайною колією.

Прийоми водіння на небезпечних поворотах, перехрестях, майданах, під час зустрічного роз'їзду, випередження, обгону.

Особливості керування автотранспортним засобом залежності від виду покриття дороги: рух на ґрунтових дорогах, дорогах з нерівною поверхнею, глибокими коліями.

Особливості керування автопоїздом засобом за особливих дорожніх умов.

Ознаки небезпечних гідрометеорологічних явищ та їх оцінка з точки зору безпеки руху.

Особливості та прийоми керування автопоїздом за різних метеорологічних умов: під час снігопадів, хуртовин, ожеледиць, зливі, густого туману, пилових буранів, а також за таких же метеорологічних умов, в темну пору доби на дорогах у населених і поза населеними пунктами (рушання з місця зупинки чи стоянки, вибір оптимальної швидкості і дистанцій та інтервалу, виведення автопоїзда із занесення, гальмування тощо).

Характерні помилки водіїв під час керування автопоїздом у складних метеорологічних умовах та їх небезпечні наслідки.

Особливості керування автопоїздом на дорогах у гірській і пересіченій місцевостях. Особливості роботи двигуна, механізмів і систем на великій висоті, підготовка до цього автобуса. Подолання мінімальних радіусів поворотів, особливості зустрічного роз'їзду на дорогах у гірській місцевості, рух на перевалах, слизьких підйомах і спусках, зупинки на вузьких ділянках доріг, проїзд мостів тощо. Випадки, під час яких рух автомобільного транспорту не дозволяється (густий туман, сніжні заноси, ожеледі, зсування лавин тощо).

Принципи економічної експлуатації автотранспортного засобу.

Причини підвищеної витрати пального і забруднення навколишнього середовища.

Фактори, від яких залежить ефективне та економічне використання палива. Вплив атмосферних умов на витрати палива. Підтримання роботи двигуна в режимі, що відповідає найменшій витраті пального на місці та під час руху. Вибір раціональних прийомів керування автопоїздом(повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) в залежності від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Роль водія в економії палива і мастильних матеріалів.

Дорожньо-транспортні ситуації, стадії їх розвитку. Передбачення розвитку дорожньо-транспортних ситуацій. Ситуаційний аналіз можливих дорожньо-транспортних пригод у залежності від поведінки інших водіїв і учасників дорожнього руху.

Тема 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.

Загальні положення.

Психофізіологічні якості водія: відчуття і сприймання, мислення і пам'ять, підготовленість і моральна стабільність, емоційна стійкість, витривалість, самовладання, працездатність, майстерність, освіта, стаж роботи і вік у системі «водій — автомобіль — середовище руху».

Виробничі фактори, які впливають на працездатність водія автобуса, вплив мікроклімату і стану робочого місця.

Вплив взаємовідносин у колективі підприємства на психічний стан водія. Вплив режиму праці і відпочинку водія на безпеку руху.

Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на психофізіологічний стан водія.

Стресовий стан, його попередження та усунення. Прийоми самоконтролю та регулювання психофізіологічного стану. Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров’я для забезпечення безпеки руху.

Особливості психофізіологічних якостей водія в умовах роботи у галузі вантажних

перевезень.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.
2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.
3. Напрацювання навичок надання першої допомоги постраждалим при ДТП.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	2	
2	Професійна етика.	2	
3	Культура поведінки на вулицях та дорогах.	2	
	Всього годин:	**6**	**-**

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика .

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення вантажів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах

Професійно-практична підготовка.
«Водіння автомобіля категорії «СЕ».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.	1
2	Водіння по дорогах з малою інтенсивність руху.	3
	Перша контрольна перевірка.	20 хв.
3	Водіння по дорогах з високою інтенсивністю рух.	5(1)
	Друга контрольна перевірка.	15 хв.
4	Водіння за особливих умов.	3(1)
5	Удосконалення техніки керування.	2
	Пробна кваліфікаційна робота.	**25хв.**
	Всього годин:	**15(2)**

Примітка: у дужках вказана кількість годин водіння автомобіля у темну пору доби.

Тема 1. Вправи з водіння в умовах маневрового майданчика.

Запуск двигуна. Спостереження за контрольне-вимірювальними приладами.

Прийоми дії та взаємодії органами керування, сигналізації при імітації початку руху, руху по прямій, направо і наліво, перед зупинкою.

Прийоми керування автомобілем.

Рушання автомобіля з місця, рух по прямій з переключанням передач у висхідному та низхідному порядку. Регулювання швидкості руху. Повороти направо і наліво, гальмування, зупинка.

Рух заднім ходом. Розвороти в необмеженому й обмеженому проїзді. Зупинка і стоянка.

Підготовка до виїзду. Контрольний огляд автопоїзда

Рух з переключанням передач у висхідному і низхідному порядку. Зупинка.

Рух заднім ходом по прямій з поворотом, розворот без застосування та із застосуванням заднього ходу.

Рух заднім ходом з використанням різних способів стеження за дорогою через заднє вікно, бокове вікно, відкриті двері кабіни, за допомогою дзеркал заднього виду. Рух заднім ходом з поворотами праворуч, ліворуч у необмежених і обмежених проїздах. Рух заднім ходом впродовж стіни, зупинка. Від'їзд від стіни. Рух заднім ходом на підйом.

Маневрування в обмежених проїзд

Подолання косогору, що має ухил вліво або вправо; «бугра» із зупинкою та рушанням з місця на підйомі та спуску.

Водіння на ділянках, де створені небезпечні умови: залізничний переїзд без шлагбаума і з шлагбаумом, проїзд перехресть, зупинок маршрутних транспортних засобів, раптова поява пішохода тощо.

Тема 2. Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху.

Рух по прямій, прямування за транспортом з дотриманням необхідної дистанції та швидкості. Зупинка на узбіччі та відновлення руху.

Проїзд перехресть прямо, з поворотом праворуч, ліворуч. Рух дорогами з обмеженою видимістю, підйомами і спусками. Зупинка і рушання з місця. Рух на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом, без шлагбаума. Об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд.

Прийоми маневрування на АЗС.

Водіння автопоїзда на дорогах у населених пунктах. Рух у транспортному потоці. Перестроювання в рядах під час руху вулицями з багаторядним рухом. Обгін і об'їзд з

дотриманням безпечних інтервалів і дистанцій. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Зупинка біля тротуару і початок руху. Виїзд з другорядної дороги. Зустрічний роз'їзд вузькими вулицями. Проїзд майданів. Водіння вулицями з трамвайним рухом з поворотом праворуч, ліворуч і розворотом.

Перша контрольна перевірка (проводиться на майданчику).

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання з місця, розгін і переключання передач у висхідному; низхідному порядку, дотримання послідовності, зупинка на заданому місці,

маневрування заднім ходом, заїзд у бокс.

Тема 3. Водіння на дорогах з високою інтенсивністю руху.

Рух у транспортному потоці, з'їзд на другорядну дорогу. Виїзд з другорядної дороги на головну. Рух на закруглених ділянках доріг, віражах на підйомах і спусках, на мостах, шляхопроводах, у тунелях. Обгін, зустрічний роз'їзд у місцях звуження дороги. Зустрічний роз'їзд на поворотах. Проїзд залізничних переїздів, населених пунктів і зупинок маршрутних транспортних засобів у населених пунктах.

Водіння автопоїзда на дорогах у населених пунктах. Виїзд на дорогу. Зупинка біля тротуару і початок руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання у рядах, обгін транспортних засобів. Проїзд пішохідних переходів, зупинок маршрутних транспортних засобів.Паркування. Рух дорогами з одностороннім рухом, рух через мости, шляхопроводи, тунелі. Проїзд складних регульованих, нерегульованих перехресть. Проїзд перехресть у транспортному потоці, повороти і розвороти на перехресті

Друга контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

рушання від тротуару (узбіччя);

розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої;

рух з різною швидкістю, зупинка;

керування у транспортному потоці з малою та великою інтенсивністю руху;

об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;

маневрування в обмеженому проїзді;

зупинка і рушання з місця на підйомах;

проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 4. Водіння за особливих умов.

Водіння автопоїзда по бездоріжжю. Виїзд на ґрунтову дорогу. Рух по об'їзних шляхах, зустрічний роз'їз. Проїзд по дерев'яних мостах, лісних, колійних та інших дорогах. Рух на снігових дорогах, через льодові переправи (якщо дозволяють конкретні умови), мокрій траві.

. Зчіплювання автомобілів з причепом з дотриманням вимог безпеки. Перевірка надійності зчеплення. В'їзд у ворота, відчеплення причепа.

Тема 5. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення техніки керування автопоїздом.

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Рух і маневрування в інтенсивному транспортному потоці. Взаємодії з пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху.

Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка, рушання з місця зупинки.

Тренування в умінні керуватися дорожніми знаками і розміткою. Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економного водіння автопоїзда: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки. Розгін та прийоми термінового гальмування і маневрування на слизькому покриві.

Керування під час занесення. Об’їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автопоїзда. Відпрацювання швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування.

Перелік необхідних засобів навчання.
Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії»СЕ».

1	Комп'ютери 1 на	4-х учнів	
№з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
2	Комп'ютерна програма з будови вантажного автомобіля та причепа 1 на	4-х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4-х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4-х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифікованіі макети світлофорів(к-т)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3 на клас.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас.	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту. (стіл)	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть)	По кількості учнів	
15	Класна дошка	1 на клас	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас	
17	Автотранспортні засоби категорії «С».	По ліцензійному обсягу.	
18	Причіп загальною дозволеною масою більше 750 кг.	По ліцензійному обсягу.	
	Майданчик з твердим покриттям	1 на навчальний заклад.	

-При відсутності необхідних комп'ютерних програм або комп'ютерів тимчасово,протягом одного року з дня затвердження держстандарту, можуть використовуватись розрізні макети, планшети, плакати, мультимедійні проектори тощо.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.

Професія –(8322) **Водій автотранспортних засобів.**

Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «СЕ».**

1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ». Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ». Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ».	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ». Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ». При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
6	Учень (слухач)відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ»	З консультативною допомогою майстра (інструктора)учень(слухач)виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ» При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ» ; правилами перевезення пасажирів, особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ» . Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).
8	Знання учня (слухач) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ» , особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування причепів; з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом з допомогою викладача і самостійно.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ». Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує незначної консультації майстра (інструктора).

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення вантажу; основний порядок і умови перевезення вантажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння, іноді потребує консультації майстра (інструктора). Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. З допомогою майстра (інструктора) перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. З частковою допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення вантажу; порядок і умови перевезення вантажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ» . Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «СЕ» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб для посадки пасажирів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення вантажу; порядок і умови перевезення вантажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Подає автопоїзд під навантаження. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення вантажу порядок і умови перевезення вантажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «СЕ» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «СЕ» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажу Подає автотранспортні засоби, під навантаження. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів:

- 7 і 8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія – Водій автотранспортних засобів.

Код – 8322.

Спеціалізація:
- водіння автотранспортних засобів категорії «D1»

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** –(8322) Водій автотранспортних засобів.

2. ***Спеціалізація***: водіння автотранспортних засобів категорії «D1» (автобуси, які призначені для перевезення пасажирів і мають більше 8місць для сидіння, крім сидіння водія але менше 17 місць).

3. ***Кваліфікаційні вимоги***

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила, порядок і умови організації перевезень пасажирів та багажу автомобільним транспортом; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії D1 та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; особливості керування автотранспортними засобами, що призначені для перевезення пасажирів; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації автотранспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації автотранспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керувати автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії D1 за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, яке встановлене на цих автотранспортних засобах. Перевіряє технічний стан автотранспортних засобів перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання автотранспортного засобу відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. У разі відсутності кондуктора громадського транспорту здійснює продаж квитків пасажирам. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи на лінії та не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. ***Загальнопрофесійні вимоги***

Повинен:

- раціонально та ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватись норм технологічного процесу;
- не допускати браку в роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, додержувати норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати в разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо).

.

5. ***Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти***

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні:

водій автотранспортних засобів категорії «В», «ВЕ», або «С1», «С1Е», «С», або «СЕ»; при умові підвищення кваліфікації на категорію «D» загальний стаж роботи не менше трьох років на одній із категорій «В», «ВЕ», «С1», «С1Е»,«С», «СЕ,з перервою менше 12 місяців.

6. ***Сфера професійного використання випускника***:

Пасажирські автомобільні перевезення.

7. ***Специфічні вимоги:***

- Вік після закінчення терміну навчання – старше 21 років,
- Стать: жіноча, чоловіча.
- Медичні обмеження.

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.

Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів
категорії «D1» .
Загальний фонд навчального часу-280 год.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Загально професійна підготовка.	12	
1.1	Основи законодавства.	**12**	
2.	Професійно-теоретична підготовка.	222	34
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	12	
2.2	Особливості будови і експлуатації автотранспортних засобів.	52	
2.3	Правила дорожнього руху.	100	28
2.4	Основи безпеки руху і перша медична допомога.	48	6
2.5	Професійна етика та культура водіння.	10	
3.	Професійно практична підготовка.	30	
3.1	Водіння автотранспортних засобів категорії»D1».	30	
4.	Консультації.	8	
5.	Державна кваліфікаційна атестація.	8	
	Всього.	250	34

Перелік кабінетів та майданчиків для
підготовки кваліфікованих робітників за професією:
(8322)«Водій автотранспортних засобів» зі спеціалізацією- категорія «D1».

Кабінети:
1. Будова і експлуатація автотранспортних засобів категорії «D1».
2. Охорони праці.
3. Правил дорожнього руху.
4. Безпеки водіння.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
- будови, експлуатації автотранспортного засобу та охорони праці;
- правила дорожнього руху і безпеки водіння.

Майданчик:
Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння площею 260 кв.м на один автобус категорії «D1»

Загально-професійна підготовка.
Основи законодавства.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення пасажирів та багажу.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	4	
	Всього.	12	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України “Про дорожній рух ”. Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення пасажирів та багажу.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами. Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб’єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль як джерело забруднення навколишнього середовища.

Види порушень правил дорожнього руху та адміністративна відповідальність.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоритична підготовка.
Типова навчальна програма
«Охорони праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Правові та організаційні основи охорони праці.	3	
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	5	
3.	Охорона навколишнього середовища.	4	
	Всього годин:	**12**	**-**

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Зміни та доповнення до Закону України «Про охорону праці», Закону України про «Пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні і експлуатації автотранспортних засобів категорії «D1»

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні і експлуатації автотранспорту, та при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автобусів, механізмів та устаткування.

Світлова і звукова сигналізації. Попереджувальні надписи. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснастки, спецінструменти.

Обов'язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автобусів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Типова навчальна програма з предмета

«Будова і експлуатація автотранспортних засобів».

№ з/п	Тема	Кількість годин	В т.ч. ЛПР
1	Вступ. Загальна будова транспортного засобу категорії «D1».	2	
2	Система технічного обслуговування та ремонту. Діагностика технічного стану.	3	
3	Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту.	2	
4	Особливості будова двигунів та основи їх технічного обслуговування.	8	
5	Особливості будови систем живлення.	10	
6	Особливості будови системи електрообладнання .	8	
7	Особливості будови трансмісії.	8	
8	Особливості механізму керування .	4	
9	Особливості будови кузова і додаткового обладнання транспортного засобу.	3	
10	Організація експлуатації пасажирського автотранспорту.	4	
	Всього годин:	**52**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова автотранспортних засобів категорії «D1».

Коротке ознайомлення з цілями предмета. Загальна будова автотранспортних засобів категорії «Д»

Коротка технічна характеристика автотранспортних засобів категорії «**D1**».

Тема 2. Система технічного обслуговування і ремонту. Діагностика технічного стану.

Положення про технічне обслуговування і ремонт рухомого складу автомобільного транспорту. Види і періодичність технічного обслуговування. Види і методи проведення ремонту автобусів. Види діагностики. Основні стенди, прилади та механізми для проведення діагностики технічного стану автотранспортних засобів категорії «Д»

Місце діагностики в процесі технічного обслуговування автобусів та її значення.

Тема 3. Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автобусів.

Правила безпеки праці під час проведення технічного обслуговування та ремонту. Електробезпека та пожежна безпека під час ремонту та технічного обслуговування автобусів.

Правила поводження з вибухонебезпечними та пожежонебезпечними речовинами.

Загальні правила охорони праці під час роботи з механізмами та інструментом, які використовуються у технічному обслуговуванні.

Тема 4. Особливості будови двигунів автобусів та основи їх технічного обслуговування.

Загальна будова та принцип дії кривошипно-шатунного та газорозподільного механізмів. Загальна будова та принцип дії системи змащення та охолодження. Особливості будови та технічного обслуговування.

Технічне обслуговування механізмів та систем двигуна.

Тема 5. Особливості будови системи живлення.

Особливості будови і принцип дії приладів системи живлення

Загальна будова та принцип дії системи живлення дизельних двигунів.

Загальна будова та принцип дії двигунів з газобалонним устаткуванням.

Технічне обслуговування систем живлення.

Тема 6. Особливості будови системи електрообладнання автобусів.

Загальна будова і принцип дії схем електрообладнання автобусів.

Несправності електрообладнання, ознаки та причини їх виникнення. Методи пошуку несправностей та їх усунення.

Тема 7. Особливості будови трансмісії.

Загальна будова та принцип дії агрегатів трансмісії автобусів. Гідромеханічна передача.

Несправності агрегатів трансмісії, ознаки та причини їх виникнення. Методи усунення несправностей агрегатів трансмісії..

Тема 8. Особливості механізми керування.

Загальна будова і принцип дії рульових механізмів та рульових приводів автобусів.

Несправності рульового керування. Ознаки та причини їх виникнення, методи усунення.

Загальна будова і принцип дії гальмівної системи з пневматичним приводом. Гальмовий кран. Гальмові камери. Стоянкова гальмова система. Компресор.

Несправності гальмової системи, ознаки та причини їх виникнення, методи усунення. Регулювання гальм.

Тема 9. Особливості будови кузова і додаткового обладнання транспортного засобу.

Особливості будови кузова транспортних засобів категорії «**D1**» Механізми керування дверима транспортних засобів категорії«**D1**» Склопідйомники, склоочисники і склообмивачі. Опалення та система вентиляції кузова. Несправності кузова і додаткового обладнання.

Технічне обслуговування кузова і додаткового обладнання.

Тема 10. Організація експлуатації пасажирського автотранспорту.

Призначення і структура пасажирських автомобільних підприємств. Основні функції служб і відділів пасажирського автотранспортного підприємства. Основні показники використання пасажирського рухомого складу і місткості автобусів. Швидкість і регулярність руху маршрутних автобусів на маршруті. Коефіцієнт використання пробігу. Коефіцієнт використання місткості автобусів. Показники якісного обслуговування пасажирів. Основні форми роботи водіїв автобусів і організація руху автобусів у години «пік».

Види автобусних маршрутів. Організація руху автобусів і перевезень пасажирів. Підготовка і виїзд автобуса на лінію. Робота водія автобуса на маршруті згідно з графіком та розкладом руху. Обов'язки водія, який працює без кондуктора. Дії водія на сигнали пасажирів і кондуктора у випадках евакуації пасажирів.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізичного стану водія на його поведінку. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Вплив стресових ситуацій на поведінку водія.

Тарифи і білетна система на пасажирському автотранспорті.

Заповнення дорожніх (маршрутних) листів.

Диспетчерське управління роботою автобусів. Координація роботи пасажирського транспорту. Контрольно-ревізійна служба на пасажирському транспорті

Особливості роботи маршрутних таксі і відомчих автобусів. Організація перевезень пасажирів маршрутними таксі.

Режим праці і відпочинку водіїв автобусів. Основи організації одно-, півтора-, дво- і тризмінної роботи водіїв автобусів. Графік роботи. Організація внутрішньозмінного відпочинку водіїв.

Типова навчальна програма з предмета

«Правила дорожнього руху».

№ з/п	Теми	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Нормативні документи у сфері дорожнього руху. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	4	
2.	Дорожні знаки, дорожня розмітка.	14	
3.	Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.	10	
	ЛПЗ за темами 1-3.	4	4
4.	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	6	
5.	Особливі умови руху. Перевезення людей та вантажів	16	
6.	Попереджувальні сигнали, проїзд перехресть.	16	
7.	Вимоги до технічного стану та обладнання автобусів.	6	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-7	24	24
	Всього годин:	**100**	**28**

Тема 1. Нормативні документи у сфері дорожнього руху.
Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Правила дорожнього руху та їх значення в забезпеченні порядку і безпеки дорожнього руху.

Закон України "Про дорожній рух ". Міжнародні конвенції про дорожній рух, знаки та сигнали, інші. Правила дорожнього руху, як правова основа дорожнього руху, що має за метод створення безпечних умов для його учасників.

Загальна структура і основні вимоги Правил дорожнього руху. Порядок уведення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень, інструкцій та інших нормативних актів вимогам дорожнього руху.

Обов'язки та права водіїв транспортних засобів, пішоходів і пасажирів. Загальні обов'язки і права водіїв. Права і обов'язки водіїв транспортних засобів із спеціальними сигналами. Обов'язки та права пішоходів і пасажирів.

Тема 2. Дорожні знаки, дорожня розмітка.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху. Нові знаки та їх застосування.

Назва знаків та їх вимоги.

Правила встановлення знаків та зона їхньої дії.

Особливості застосування тимчасових знаків.

Порядок уведення нових знаків.

Дорожня розмітка та її характеристика. Призначення та умови застосування кожного виду розмітки. Дорожнє обладнання.

Дії водіїв відповідно до вимог дорожньої розмітки та дорожнього обладнання.

Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Сигнали регулювальника.

Тема 3. Порядок руху, зупинки і стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали, їх види, призначення і правила користування ними. Початок руху, зміна напрямку руху, маневрування.

Вимоги щодо розташування транспортних засобів на проїзній частині поза населеними пунктами і в населених пунктах.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Зустрічний роз'їзд і обгін.

Правила виконання зупинки і стоянки.

Правила виконання зупинки і стоянки під час висадки та посадки пасажирів на спеціально обладнаних зупинках пасажирського транспорту. Зупинки з вимогою. Правила їх виконання.

Вимоги до водія при вимушеній зупинці і стоянці.

Правила проїзду перехресть. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Виконання завдань з формуванню правильної оцінки ситуації та прогнозування її розвитку під час проїзду перехресть.

2. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій проїзду перехресть з використанням технічних засобів, макетів і стендів.

3. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 4. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування і залізничних переїздів.

Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги правил щодо порядку руху через пішохідні переходи і повз зупинок маршрутних транспортних засобів.

Вимоги правил і порядок руху транспортних засобів через залізничні переїзди.

Тема 5. Особливі умови руху. Перевезення людей та багажу.

Вимоги правил до руху транспортних засобів в організованій колоні.

Умови перевезення пасажирів. Перевезення дітей.

Правила розміщення, закріплення вантажів при їх перевезенні у вантажному відділенні. Умови перевезення вантажу.

Тема 6. Нормативно-правові акти, що регулюють виконання пасажирських перевезень.

Нормативно-правові акти, що регулюють перевезення пасажирів. Особливості виконання пасажирських перевезень. Перевезення дітей. Забезпечення безпеки пасажирів.

Тема 7. Вимоги до технічного стану та обладнання пасажирського автотранспорту.

Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів, які призначенні для перевезення пасажирів.

Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги правил щодо номерних знаків, написів і позначень. Попереджувальні засоби, позначення, особливості їх застосування.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.

2. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки руху і перша медична допомога».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Безпека дорожнього руху.	10	
2.	Психофізіологічні особливості праці водіїв.	4	
3.	Особливості керування .	14	
4.	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	20	6
	Всього годин:	**48**	**6**

Тема 1. Безпека дорожнього руху.

Експлуатаційні властивості автотранспортних засобів категорії «D1» та його керованість

Поняття про конструктивну безпеку автобуса.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автобуса.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг та їх характеристика. Небезпечні ділянки автомобільних доріг: звуження проїзної частини, свіжовикладене покриття (смоляне, гравійне) дороги, спуски, підйоми, під'їзди до мостів і залізничних переїздів, небезпечні повороти, перехрестя на одному і на різних рівнях, їх вплив на безпеку руху.

Аналіз дорожньо-транспортних пригод на небезпечних ділянках доріг. Обов’язкове попереднє вивчення майбутнього автобусного маршруту і його небезпечних ділянок.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктах, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автотранспортного засобу

Особливості руху в тумані і на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Розподіл пригод за змінами пори року, днями тижня, часу доби, категоріями доріг, видами транспортних засобів. Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами. Стан дорожньо-транспортної дисципліни і заходи щодо її зміцнення.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 2. Психофізіологічні особливості праці водіїв.

Психофізіологічні якості водія: відчуття і сприймання, мислення і пам'ять, підготовленість і моральна стабільність, емоційна стійкість, витривалість, самовладання, працездатність, майстерність, освіта, стаж роботи і вік у системі «водій — автомобіль — середовище руху».

Виробничі фактори, які впливають на працездатність водія автобуса, вплив мікроклімату і стану робочого місця.

Вплив взаємовідносин у колективі підприємства на психічний стан водія. Вплив режиму праці і відпочинку водія на безпеку руху.

Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на психофізіологічний стан водія.

Стресовий стан, його попередження та усунення. Прийоми самоконтролю та регулювання психофізіологічного стану. Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров’я

для забезпечення безпеки руху.

Особливості психофізіологічних якостей водія в умовах роботи у галузі пасажирських перевезень.

Тема 3. Особливості керування автобусом.

Експлуатаційні властивості автобусів та їх вплив на безпеку руху.

Конструктивна безпека автобуса: активна, пасивна, післяаварійна.

Сили, що діють на автобус під час прямолінійного руху. Центр ваги і його вплив на стійкість автобуса на поворотах, підйомах, спусках. Сили опору котіння і підйому. Зчеплення коліс автобуса з дорогою. Сили інерції. Сили тяги. Швидкість і прискорення. Зміна величини коефіцієнта зчеплення коліс автобуса з покриттям доріг у залежності від кліматичних умов, стану шин і доріг, швидкості руху. Сили, що діють на автобус під час гальмування. Зупиночний і гальмовий шлях. Причина занесення автобуса і виведення його із занесення.

Керованість Прохідність.

Вплив вантажу на положення центру ваги і його стійкість.

Небезпечні наслідки перевантаження автотранспортного засобу. Небезпечні наслідки перевезення більшої кількості пасажирів, ніж розрахункова місткість

Особливості керування автобусом на дорогах з великою інтенсивністю руху. Специфічні умови автобусних маршрутів (характер перехресть, поворотів, пішохідних переходів, профілю дороги тощо) і прогнозування можливих змін дорожніх обставин. Рух у транспортному потоці. Вибір оптимальної швидкості руху, дистанції та інтервалу. Маневрування на дорозі.

Особливості керування у місцях можливого виходу на дорогу дітей, під час руху повз нерухомі перепони, на дорогах з трамвайною колією.

Прийоми водіння на небезпечних поворотах, перехрестях, майданах, під час зустрічного роз'їзду, випередження, обгону.

Особливості керування автотранспортним засобом залежності від виду покриття дороги: рух на ґрунтових дорогах, дорогах з нерівною поверхнею, глибокими коліями.

Особливості керування автобусом за особливих дорожніх умов.

Ознаки небезпечних гідрометеорологічних явищ та їх оцінка з точки зору безпеки руху.

Особливості та прийоми керування автобусом за різних метеорологічних умов: під час снігопадів, хуртовин, ожеледиць, зливі, густого туману, пилових буранів, а також за таких же метеорологічних умов, але в темну пору доби на дорогах у населених і поза населеними пунктами (рушання з місця зупинки чи стоянки, вибір оптимальної швидкості і дистанцій та інтервалу, виведення автобуса із занесення, гальмування тощо).

Характерні помилки водіїв під час керування автобусом у складних метеорологічних умовах та їх небезпечні наслідки.

Особливості керування автобусом на дорогах у гірській і пересіченій місцевостях. Особливості роботи двигуна, механізмів і систем на великій висоті, підготовка до цього автобуса. Подолання мінімальних радіусів поворотів, особливості зустрічного роз'їзду на дорогах у гірській місцевості, рух на перевалах, слизьких підйомах і спусках, зупинки на вузьких ділянках доріг, проїзд мостів тощо. Випадки, під час яких рух автомобільного транспорту не дозволяється (густий туман, сніжні заноси, ожеледі, зсування лавин тощо).

Принципи економічної експлуатації автотранспортного засобу.

Причини підвищеної витрати пального і забруднення навколишнього середовища.

Фактори, від яких залежить ефективне та економічне використання палива. Вплив атмосферних умов на витрати палива. Підтримання роботи двигуна в режимі, що відповідає найменшій витраті пального на місці та під час руху. Вибір раціональних прийомів керування автобусом (повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) в залежності від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Роль водія в економії палива і мастильних матеріалів.

Дорожньо-транспортні ситуації, стадії їх розвитку. Передбачення розвитку дорожньо-транспортних ситуацій. Ситуаційний аналіз можливих дорожньо-транспортних пригод у

залежності від поведінки інших водіїв і учасників дорожнього руху.

Виконання водієм обов'язків кондуктора-контролера.

Тема 4. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.

Загальні положення.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.

2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	3	
2	Професійна етика.	3	
3	Культура поведінки на вулицях та дорогах.	4	
	Всього годин:	**10**	**-**

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення вантажів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах

Професійно практична підготовка.
«Водіння автотранспортних засобів категорії «D1».

№ з/п	*Тема*	*Кількість годин*
1.	Підготовка до виїзду. Прийоми керування автобусом.	1
2.	Маневрування в обмеженому просторі.	2
3.	Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху. Прийоми економічного водіння автобуса.	4
	Перша контрольна перевірка.	*20 хв.*
4.	Водіння на дорогах з великою інтенсивністю руху.	8
5.	Водіння автотранспортного засобу в темну пору доби.	4
	Друга контрольна перевірка.	*40 хв.*
6.	Водіння автотранспортного засобу за складних дорожніх умов.	4
7.	Удосконалення техніки керування.	4
	Пробна кваліфікаційний робота.	. *2*
	Всього годин:	**30**

Тема 1. Підготовка до виїзду. Прийоми керування автобусом.

Вправи виконуються на закритому маневровому майданчику.

Ознайомлення з органами керування, сигналізації та контрольними приладами. Контрольний огляд технічного стану автобуса перед виїздом на лінію.

Посадка на робочому місці водія, регулювання сидіння, дзеркал заднього виду.

Підготовка і пуск двигуна автобуса. Рушання з місця, розгін, послідовне переключання передач у висхідному і низхідному порядках. Заправка автобуса паливом. Користування органами керування, допоміжними приладами і устаткуванням.

Вивчити прийоми рушання, повільного гальмування, зупинки

Практичне виконання вправ на автобусі перед виїздом на лінію із швидкісного керування рульовим колесом з метою: стабілізації а під час занесення малої амплітуди; стабілізації автобуса під час занесення середньої амплітуди; стабілізації автобуса під час критичного занесення; стабілізації під час екстреного занесення; стабілізації автобуса під час ритмічного занесення.

Тема 2. Маневрування в обмеженому просторі.

Вправи виконуються на закритому маневровому майданчику.

Виконання руху по прямій на різних передачах. Розвороти. Розвороти з використанням заднього ходу на вузьких ділянках дороги. Рух заднім ходом по прямій з використанням дзеркал заднього виду. Повороти ліворуч і праворуч під час руху заднім ходом в тунелі із положення прямо, а також із лівого і правого поворотів під різними кутами.

Виїзд на естакаду і з'їзд з неї переднім і заднім ходом. Зупинка транспортного засобу під час руху переднім і заднім ходом, під кутом 45°, 90°, між двома автобусами на стоянці, на обочині, перед стоп-лінією, біля вибраного орієнтиру, знака.

Під'їзд до обмежувача переднім і заднім ходом. Постановка в бокс переднім і заднім ходом.

Під'їзд до зупинки, відкривання та закривання дверей, імітація посадки та висадки пасажирів. Закриття дверей.

Тема 3. Водіння транспортним засобом дорогами з малою інтенсивністю руху. Прийоми економічного водіння.

Виїзд на дорогу. Рух у транспортному потоці. Зупинка на обочині, біля тротуару (краю проїзної частини). Рушання з місця зупинки чи стоянки, рух по прямій, перестроювання, об'їзд, обгін.

Проїзд перехресть (регульованих і нерегульованих), зупинок маршрутних транспортних

засобів, пішохідних переходів. Виїзд на головну дорогу. Розвороти з використанням і без використання заднього ходу. Зустрічний роз'їзд. В'їзд у ворота переднім і заднім ходом, виїзд із воріт.

Рух на мостах і шляхопроводах, проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом і без шлагбаума. Прийоми маневрування на АЗС.

Зупинка на спуску і підйомі. Початок руху на підйомі.

Прогнозування розвитку аварійних обставин, дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння: повільне рушання з місця, енергійний Розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі. Прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

· рушання від тротуару (узбіччя);
· розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої
· рух з різною швидкістю, зупинка;
· керування у транспортному потоці з малою інтенсивністю руху;
· об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;
· маневрування в обмеженому проїзді;
· зупинка і рушання з місця на підйомах;
· проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 4. Водіння автобуса дорогами з великою інтенсивністю руху.

Виїзд на дорогу з великою інтенсивністю руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка біля тротуару (на узбіччі), на краю проїзної частини. Рушання з місця зупинки чи стоянки. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Рух на дорогах з одностороннім і двостороннім рухом з двома, трьома і більше смугами в одному напрямку.

Проїзд перехресть з поворотами і розворотами. Розвороти поза перехрестями. В'їзд у ворота переднім і заднім ходом, виїзд із воріт. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках доріг, на поворотах.

Зустрічний роз'їзд на вузьких місцях доріг, на поворотах. Під'їзд до зупинок маршрутних транспортних засобів з відкриванням дверей, закриванням дверей автобуса, спостереженням через дзеркала заднього виду за пасажирами, що сідають або виходять з автобуса. Від'їзд від зупинок.

Виконання вимог під час перевезення пасажирів у автобусі без кондуктора-контролера: інформування пасажирів про назви зупинок, правила проїзду і перевезення вантажу, порядок висадки та посадки, правила переходу вулиці, дороги тощо.

Тема 5. Водіння автобуса за темної пори доби.

Виїзд на дорогу з штучним освітленням та тез нього. Користування відповідними світловими приладами. Правила користування світловими приладами. Небезпечне "осліплення" водіїв зустрічним світлом фар.

Рух у транспортному потоці, перестроювання, повороти ліворуч, праворуч, розвороти. Вибір безпечної швидкості, дистанції та інтервалу в залежності від різного освітлення дороги. Зустрічний роз'їзд. Проїзд перехресть, залізничних переїздів. Проїзд пішохідних переходів, під'їзд до зупинок маршрутних транспортних засобів і від'їзд від них. Імітація посадки та висадки пасажирів.

Друга контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

· керування у транспортному потоці з великою інтенсивністю руху;
· об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;
· проїзд перехресть, залізничних переїздів;
· проїзд пішохідних переходів,
· під'їзд до зупинок маршрутних транспортних засобів;
· від'їзд від зупинок маршрутних транспортних засобів;

· імітація посадки та висадки пасажирів.

Тема 6. Водіння автобуса за складних дорожніх умов.

Рух на дорогах поза населеними пунктами. Проїзд залізничних переїздів, небезпечних поворотів. Рух на крутих спусках і підйомах, зупинка і рушання з місця.

Прийоми виводу буксуючого автобуса із слизької ділянки дороги, повільне рушання з місця без використання і з використанням підручних засобів (грунт, пісок, гілки тощо). Керування автобусом на слизькій дорозі. Стабілізація автобуса під час занесення. Поривчасте і ступінчасте гальмування на слизькій дорозі.

Тема 7. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Удосконалення навичок керування автобусом на дорогах.

Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння автобуса: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Удосконалення навичок виконання вправ зі швидкісного керування рульовим колесом.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки.

Розгін та прийоми термінового гальмування і маневрування на слизькому покритті. Керування під час занесення. Об'їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автобуса. Відпрацьовування швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування. Удосконалення навичок виконання вправ із швидкісного керування рульовим колесом з метою: стабілізації автобуса під час занесення малої амплітуди; стабілізації автобуса під час занесення середньої амплітуди; стабілізації автобуса під час критичного занесення; стабілізації автобуса під час екстреного занесення; стабілізації автобуса під час занесення.

Прийоми переривчастого і ступінчастого гальмування при різних коефіцієнтах зчеплення коліс автобуса з дорогою. Прийоми стабілізації автобуса під час занесення малої та середньої амплітуди, під час критичного, екстреного і ритмічного занесення.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії» **D1**» .

№ з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
1	Комп'ютери 1 на	4х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови вантажного автопоїзда 1 на	4х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3 на клас.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків (к-т)	1 на клас	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автотранспортні засоби категорії «**D1**».	По ліцензійному обсягу.	
	Майданчик з твердим покриттям.	1 на навчальний заклад.	

Примітка: при відсутності комп'ютерних програм або достатньої кількості комп'ютерів можуть тимчасово використовуватися макети агрегатів, стенди і плакати по темам.

- Категорія автотранспортного засобу визначається змістом навчання.
- Площа маневрового майданчика визначається залежно від кількості автотранспортних засобів.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.

Професія –(8322) **Водій автотранспортних засобів.**

Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «D1».**

Бали	Знає	Уміє
1	2	3
1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху. Бали	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «D1». Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1». Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1».	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1». Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «D1». При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
6	Учень (слухач) відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1»	З консультативною допомогою майстра (інструктора) Слухач виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1».При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «**D1**»; правилами перевезення пасажирів, особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «**D1**» . Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).

8	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1» , особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування причепів; з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом з допомогою викладача і самостійно.	Слухач виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1». Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує незначної консультації майстра (інструктора).

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; основний порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1» . Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння, іноді потребує консультації майстра (інструктора). Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. З допомогою майстра (інструктора) перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. З частковою допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень(слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1» . Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «D1» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб для посадки пасажирів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «**D1**» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду;. Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб до місця посадки і висадки пасажирів. Контролює правильність посадки пасажирів. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду. Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. У випадку відсутності кондуктора здійснює продаж квитків пасажирам. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів:

- 7 і 8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія – Водій автотранспортних засобів.

Код-8322.

Спеціалізація:

- водіння автотранспортних засобів категорії «D1E».

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** –(8322) Водій автотранспортних засобів категорії «**D1E».**

2. Спеціалізація:

водіння автотранспортних засобів категорії „D1E" (керування составами автотранспортних засобів з тягачем, що відноситься до категорії «**D1»**, яким водій має право керувати).

3. Кваліфікаційні вимоги.

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила перевезення вантажів (в т.ч. небезпечних, великовагових, негабаритних), порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем составів транспортних засобів категорії D1E та правила їх технічної експлуатації; особливості керування составами транспортних засобів; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації составів транспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування составів транспортних засобів та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання составів транспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації составів транспортних засобів, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керує составами транспортних засобів з тягачем категорії D1 за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, що встановлене на них. Буксирує автопричіп повною масою більше 750 кг. Перевіряє технічний стан состава перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання состава транспортних засобів відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Подає состав для навантаження та розвантаження. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів (у тому числі – небезпечних, великовагових, негабаритних) у кузовах состава транспортних засобів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи состава на лінії та не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Керує составами транспортних засобів, що обладнані спеціальними звуковими і світловими сигналами, що дають право на перевагу під час пересування на дорогах. Заправляє тягач паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. Загальнопрофесійні вимоги

Повинен:

- раціонально і ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватися норм технологічного процесу;
- не допускати браку у роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці і навколишнього середовища, додержуватися норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати у разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо).

5. Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні:

«водій автотранспортних засобів» категорії «D1».

При умові підвищення кваліфікації на категорію з індексом «**D1E»** стаж роботи не менше трьох років водієм однієї із категорій B,C1,C,D1,з перервою менше 12 місяців.

6. Сфера професійного використання випускника:

пасажирські автомобільні перевезення.

7. Специфічні вимоги:

- Вік після закінченню терміну навчання - більше 21 років.
- Стать: жіноча, чоловіча**.**
- Медичні обмеження.

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.
Професія-(8322) Водій автотранспортних засобів
Спеціалізація:водіння автобусів категорії «**D1E**» (з причепом).
Загальний обсяг навчального часу-100 годин.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількістьгодин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	**12**	
1.1	Основи законодавства.	**12**	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	**62**	16
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	**6**	
2.2	Будова і експлуатація причепів і напівпричепів.	**10**	
2.3	Правила дорожнього руху.	**26**	10
2.4	Основи безпеки дорожнього руху і перша медична допомога.	**10**	6
2.5	Професійна етика та культура водіння.	**10**	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	**15**	
3.1	Водіння автотранспортних засобів категорії D1E	**15**	
4	Консультації.	**3**	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація.**	**8**	
	Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3).	**85**	16

Перелік кабінетів та майданчиків для підготовки кваліфікованих робітників за професією (8322)«Водій автотранспортних засобів» зі спеціалізацією -категорія «D1E»

Кабінети:

1.Будови й експлуатації автомобіля.
2.Охорони праці.
3.Правил дорожнього руху.
4.Безпеки дорожнього руху.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
Будови, експлуатації автомобіля та охорони праці;
Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху.

Майданчик:

Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння загальною площею на один автобус з причепом 340 кв.м

Загально-професійна підготовка.
Основи законодавства України.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення пасажирів та багажу.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	4	
	Всього	12	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення пасажирів та багажу.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспорт. Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль як джерело забруднення навколишнього середовища.

Види порушень правил дорожнього руху та адміністративна відповідальність.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоретична підготовка.
Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Правові та організаційні основи охорони праці.	1	
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	3	
3.	Охорона навколишнього середовища.	2	
	Всього годин:	**6**	**-**

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Зміни та доповнення до Закону України «Про охорону праці», Закону України про «Пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства .

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні і експлуатації автотранспортних засобів

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні і експлуатації автотранспорту, та при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автомобілів, механізмів та устаткування.

Світлова і звукова сигналізації. Попереджувальні надписи. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснастки, спецінструменти.

Обов’язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автомобілів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова автобуса і причепа.»

№ з/п	Тема	Кількість годин Всього	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова автобусів і причепів.	2	
2.	Діагностика технічного стану.	1	
3.	Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автобусів і причепів.	1	
4.	Особливості будови електрообладнання автобусів, основи його ТО.	3	
5.	Організація експлуатація автобусів.	1	
6.	Особливості ТО автобусів.	2	
	Всього годин:	**10**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова автобусів і причепів .

Коротке ознайомлення з цілями предмета. Загальна будова причепів. Склад і призначення основних його груп і механізмів.

Коротка технічна характеристика причепів.

Тема 2. Діагностика технічного стану.

Види діагностики. Основні стенди, прилади та механізми для проведення діагностики технічного стану автопоїздів. Місце діагностики в процесі технічного обслуговування та її значення.

Тема 3. Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автобусів, причепів та напівпричепів.

Правила безпеки праці під час проведення технічного обслуговування та ремонту. Вимоги до технічного стану автопоїздів, що направляються на технічне обслуговування і ремонт. Правила безпеки під час пересування автопоїздів та територій підприємства і майстерні.

Робота з підйомними механізмами.

Охорона праці під час виконання робіт на автопоїздах, вивішених на підйомниках. Оснащення постів аварійною сигналізацією.

Охорона праці під час знімання агрегатів, деталей та їх транспортування. Охорона праці під час виконання акумуляторних, зварювальних, мідницько-жерстяницьких і кузових, вулканізаційних, шиномонтажних робіт, а також робіт з використанням електрифікованого інструменту.

Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автопоїздів, двигуни яких працюють на стиснених і скраплених газах.

Тема 4. Особливості будови електрообладнання автопоїздів, основи його ТО.

Несправності джерел електричного струму. Ознаки, причини, наслідки несправностей.

Система запалювання. Призначення, будова і принципи дії приладів.

Схеми електрообладнання.

Несправності системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи з щоденного технічного обслуговування системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання автопоїздів.

Тема 5. Організація експлуатація автопоїздів.

Призначення і структура автотранспортних підприємств. Основні функції служб і відділів автотранспортного підприємства. Основні показники використання рухомого складу. Коефіцієнт використання пробігу.

Перевірка технічного стану і комплектування автопоїзда перед виїздом на лінію. Заправка

автопоїзда паливом. Безпека праці під час перевірки технічного стану, заправки паливом та перевезення пасажирів і вантажів.

Тема 6. Особливості ТО автопоїзда.

Основи технічного обслуговування автопоїзда. Вплив технічного стану рульового керування на безпеку дорожнього руху. Особливості ТО гальмових систем автопоїзда.

Особливості виявлення несправностей агрегатів, механізмів, систем і окремих деталей автопоїзда в польових умовах. Дії водія, коли неможливо усунути виявлені технічні несправності.

Типова навчальна програма з предмету
«Правила дорожнього руху»

№ з/п	Теми	Кількість годин	
		Всього	З них на лабораторно-практичні роботи
1.	Нормативні документи у сфері дорожнього руху. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	1	
2.	Дорожні знаки, дорожня розмітка.	4	
3.	Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів, проїзд перехресть.	4	
	ЛПЗ за темами 1-3.	4	4
4.	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	4	
5.	Особливі умови руху. Перевезення людей та багажу.	2	
6.	Вимоги до технічного стану та обладнання автобусів.	1	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-6.	6	6
	Всього годин:	**26**	**10**

Тема 1. Нормативні документи у сфері дорожнього руху.
Обов'язки та права учасників дорожнього руху

Правила дорожнього руху та їх значення в забезпеченні порядку і безпеки дорожнього руху.

Закон України "Про дорожній рух ". Міжнародні конвенції про дорожній рух, знаки та сигнали, інші. Правила дорожнього руху, як правова основа дорожнього руху, що має за метод створення безпечних умов для його учасників.

Загальна структура і основні вимоги Правил дорожнього руху. Порядок уведення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень, інструкцій та інших нормативних актів вимогам дорожнього руху.

Обов'язки та права водіїв транспортних засобів, пішоходів і пасажирів. Загальні обов'язки і права водіїв. Права і обов'язки водіїв транспортних засобів із спеціальними сигналами. Обов'язки та права пішоходів і пасажирів.

Тема 2. Дорожні знаки, дорожня розмітка.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху. Нові знаки та їх застосування.

Назва знаків та їхні вимоги.

Правила встановлення знаків та зона їхньої дії.

Особливості застосування тимчасових знаків.

Порядок уведення нових знаків.

Дорожня розмітка та її характеристика. Призначення та умови застосування кожного виду розмітки. Дорожнє обладнання.

Дії водіїв відповідно до вимог дорожньої розмітки та дорожнього обладнання.

Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Сигнали регулювальника.

Тема 3. Порядок руху, зупинки і стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали, їх види, призначення і правила користування ними. Початок

руху, зміна напрямку руху, маневрування.

Вимоги щодо розташування транспортних засобів на проїзній частині поза населеними пунктами і в населених пунктах.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Зустрічний роз'їзд і обгін.

Правила виконання зупинки і стоянки.

Правила виконання зупинки і стоянки під час висадки та посадки пасажирів на спеціально обладнаних зупинках пасажирського транспорту. Зупинки з вимогою. Правила їх виконання.

Вимоги до водія при вимушеній зупинці і стоянці.

Правила проїзду перехресть. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Виконання завдань з формуванню правильної оцінки ситуації та прогнозування її розвитку під час проїзду перехресть.

2. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій проїзду перехресть з використанням технічних засобів, макетів і стендів.

3. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 4. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування і залізничних переїздів.

Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги правил щодо порядку руху через пішохідні переходи і повз зупинок маршрутних транспортних засобів.

Вимоги правил і порядок руху транспортних засобів через залізничні переїзди.

Тема 5. Особливі умови руху. Перевезення людей та вантажу

Вимоги правил до руху транспортних засобів в організованій колоні.

Умови перевезення пасажирів. Перевезення дітей.

Умови перевезення багажу.

Тема 6. Вимоги до технічного стану та обладнання пасажирського автотранспорту.

Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів, які призначенні для перевезення пасажирів.

Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги правил щодо номерних знаків, написів і позначень.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Безпека дорожнього руху.	4	
2	Особливості керування автобусом з причепом.	3	
3	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	6	6
	Залік.	1	
	Всього годин:	**14**	**6**

Тема 1. Безпека дорожнього руху.
Експлуатаційні властивості автотранспортних засобів.

Поняття про конструктивну безпеку автопоїзда.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автопоїзда.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг та їх характеристика. Небезпечні ділянки автомобільних доріг: звуження проїзної частини, свіжовикладене покриття (смоляне, гравійне) дороги, спуски, підйоми, під'їзди до мостів і залізничних переїздів, небезпечні повороти, перехрестя на одному і на різних рівнях, їх вплив на безпеку руху.

Аналіз дорожньо-транспортних пригод на небезпечних ділянках доріг. Обов’язкове попереднє вивчення майбутнього автобусного маршруту і його небезпечних ділянок.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктах, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автотранспортного засобу

Особливості руху в тумані і на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Розподіл пригод за змінами пори року, днями тижня, часу доби, категоріями доріг, видами транспортних засобів. Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами. Стан дорожньо-транспортної дисципліни і заходи щодо її зміцнення.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 2. Особливості керування автобусом з причепом.

Експлуатаційні властивості автопоїзда та їх вплив на безпеку руху.

Конструктивна безпека автопоїзда: активна, пасивна, післяаварійна.

Сили, що діють на автопоїзд під час прямолінійного руху. Центр ваги і його вплив на стійкість автобуса на поворотах, підйомах, спусках. Сили опору котіння і підйому. Зчеплення коліс автобуса з дорогою. Сили інерції. Сили тяги. Швидкість і прискорення. Зміна величини коефіцієнта зчеплення коліс автопоїзда з покриттям доріг у залежності від кліматичних умов, стану шин і доріг, швидкості руху. Сили, що діють на автопоїзд під час гальмування. Зупиночний і гальмовий шлях. Причина занесення автопоїзда і виведення його із занесення.

Керованість. Прохідність.

Вплив вантажу на положення центру ваги і його стійкість.

Небезпечні наслідки перевантаження автотранспортного засобу.

Особливості керування автопоїздом на дорогах з великою інтенсивністю руху. Специфічні умови маршрутів (характер перехресть, поворотів, пішохідних переходів, профілю дороги тощо) і прогнозування можливих змін дорожніх обставин. Рух у транспортному потоці. Вибір оптимальної швидкості руху, дистанції та інтервалу. Маневрування на дорозі.

Особливості керування у місцях можливого виходу на дорогу дітей, під час руху повз нерухомі перепони, на дорогах з трамвайною колією.

Прийоми водіння на небезпечних поворотах, перехрестях, майданах, під час зустрічного роз'їзду, випередження, обгону.

Особливості керування автотранспортним засобом залежності від виду покриття дороги: рух на ґрунтових дорогах, дорогах з нерівною поверхнею, глибокими коліями.

Особливості керування автопоїздом за особливих дорожніх умов.

Ознаки небезпечних гідрометеорологічних явищ та їх оцінка з точки зору безпеки руху.

Особливості та прийоми керування автопоїздом за різних метеорологічних умов: під час снігопадів, хуртовин, ожеледиць, зливі, густого туману, пилових буранів, а також за таких же метеорологічних умов, в темну пору доби на дорогах у населених і поза населеними пунктами (рушання з місця зупинки чи стоянки, вибір оптимальної швидкості і дистанцій та інтервалу, виведення автопоїзда із занесення, гальмування тощо).

Характерні помилки водіїв під час керування автопоїздом у складних метеорологічних умовах та їх небезпечні наслідки.

Особливості керування автопоїздом на дорогах у гірській і пересіченій місцевостях. Особливості роботи двигуна, механізмів і систем на великій висоті, підготовка до цього автобуса. Подолання мінімальних радіусів поворотів, особливості зустрічного роз'їзду на дорогах у гірській місцевості, рух на перевалах, слизьких підйомах і спусках, зупинки на вузьких ділянках доріг, проїзд мостів тощо. Випадки, під час яких рух автомобільного транспорту не дозволяється (густий туман, сніжні заноси, ожеледі, зсування лавин тощо).

Принципи економічної експлуатації автотранспортного засобу.

Причини підвищеної витрати пального і забруднення навколишнього середовища.

Фактори, від яких залежить ефективне та економічне використання палива. Вплив атмосферних умов на витрати палива. Підтримання роботи двигуна в режимі, що відповідає найменшій витраті пального на місці та під час руху. Вибір раціональних прийомів керування автопоїздом(повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) в залежності від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Роль водія в економії палива і мастильних матеріалів.

Дорожньо-транспортні ситуації, стадії їх розвитку. Передбачення розвитку дорожньо-транспортних ситуацій. Ситуаційний аналіз можливих дорожньо-транспортних пригод у залежності від поведінки інших водіїв і учасників дорожнього руху.

Тема 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху

Загальні положення.

Психофізіологічні якості водія: відчуття і сприймання, мислення і пам'ять, підготовленість і моральна стабільність, емоційна стійкість, витривалість, самовладання, працездатність, майстерність, освіта, стаж роботи і вік у системі «водій — автомобіль — середовище руху».

Виробничі фактори, які впливають на працездатність водія автобуса, вплив мікроклімату і стану робочого місця.

Вплив взаємовідносин у колективі підприємства на психічний стан водія. Вплив режиму праці і відпочинку водія на безпеку руху.

Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на психофізіологічний стан водія.

Стресовий стан, його попередження та усунення. Прийоми самоконтролю та регулювання психофізіологічного стану. Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров’я для забезпечення безпеки руху.

Особливості психофізіологічних якостей водія в умовах роботи у галузі пасажирських перевезень.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.
2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.
3. Напрацювання навичок надання першої допомоги постраждалим при ДТП.

Типова навчальна програма з предмета «Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	3	
2	Професійна етика.	3	
3	Культурна поведінка на вулицях та дорогах.	4	
	Всього годин:	**10**	**-**

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення

чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах .

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення пасажирів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах.

Професійно-практична підготовка.
«Водіння автотранспортних засобів категорії «D1E».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Підготовка до виїзду, прийоми керування.	1
2	Водіння дорогами з малою інтенсивністю руху.	3
	Перша контрольна перевірка.	20 хв.
3	Водіння по дорогах з високою інтенсивність руху.	4
4	Водіння за темної пори доби.	2
	Друга контрольна перевірка.	15 хв.
5	Водіння за складних дорожніх умов.	5
	Кваліфікаційна пробна робота.	**25 хв.**
	Всього годин:	**15**

Тема 1. Підготовка до виїзду. Прийоми керування.

Ознайомлення з органами керування, сигналізації та контрольними приладами.

Посадка на робочому місці водія, регулювання сидіння, дзеркал заднього огляду.

Рушання з місця, розгін, послідовне переключення передач у висхідному і низхідному порядках.

Заправка автотранспортного засобу категорії «D1E» паливом. Користування органами керування, допоміжними приладами і устаткуванням.

Вивчити прийоми рушання, повільного гальмування, зупинки автопоїзда». Практичне виконання вправ: керування рульовим колесом з метою: стабілізації під час занесення; стабілізації під час екстреного занесення; стабілізації під час ритмічного занесення.

Тема 2.Водіння дорогами з малою інтенсивністю руху.

Виїзд на дорогу. Рух у транспортному потоці. Зупинка на узбіччі, біля тротуару (краю проїзної частини). Рушання з місця зупинки чи стоянки,рух по прямій, перестроювання, об'їзд, обгін.

Проїзд перехресть (регульованих і нерегульованих), зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Виїзд на головну дорогу. Зустрічний роз'їзд. В'їзд у ворота переднім і заднім ходом, виїзд із воріт.

Прийоми маневрування на АЗС.

Зупинка на спуску і підйомі. Початок руху на підйомі.

Прогнозування розвитку аварійних обставин, дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі. Прогнозування характеру транспортного потоку, використання сил інерції.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконують завдання:

- рушання від тротуару(узбіччя);
- розгін до найвищої передачі і перехід до найвищої передачі;
- рух з різною швидкістю, зупинка;
- керування у транспортному потоці з малою інтенсивністю руху;
- об'їзд, обгін,зустрічний роз'їзд;
- маневрування в обмеженому проїзді;
- зупинка і рушання з місця на підйомах;
- проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 3. Водіння дорогами з високою інтенсивністю руху.

Виїзд на дорогу з високою інтенсивністю руху. Рух у транспортному потоці.

Перестроювання, об’їзд, обгін, зупинка біля тротуару (на узбіччі), на краю проїзної частини. Рушання з місця зупинки чи стоянки. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Рух на дорогах з одностороннім і двостороннім рухом з двома, трьома і більше смугами в одному напрямку.

Проїзд перехресть з поворотами і розворотами. Розвороти поза перехрестями. Зустрічний роз’їзд на вузьких ділянках доріг, на поворотах.

Тема 4. Водіння за темної пори доби.

Виїзд на дорогу з штучним освітленням та без нього. Користування відповідними світловими приладами. Правила користування світловими приладами. Небезпечне «осліплення» водіїв зустрічним світлом фар.

Рух у транспортному потоці, перестроювання, повороти ліворуч, праворуч, розвороти. Вибір безпечної швидкості, дистанції та інтервалу залежно від різного освітлення дороги. Зустрічний роз’їзд. Проїзд перехресть. Прохід пішохідних переходів.

Друга контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконують завдання:

- керування у транспортному потоці з високою інтенсивністю руху;
- об’їзд, обгін, зустрічний роз’їзд;
- проїзд перехресть, залізничних переїздів;
- проїзд пішохідних переходів

Тема 5.Водіння за складних дорожніх умов.

Рух на дорогах поза населеними пунктами. Рух на крутих спусках і підйомах, зупинка і рушання з місця.

Прийоми виводу буксуючого автопоїзду зі слизької ділянки дороги, повільне рушання з місця без використання і з використанням підручних засобів (грунт, пісок, гілки тощо). Керування на слизькій дорозі. Стабілізація під час занесення. Поривчасте і ступінчасте гальмування на слизькій дорозі.

Відпрацювання контраварійних вправ.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів
категорії «D1E».

№			
з/п	Найменування	Кількість	
на клас (учнів)	Примітка		
1	Комп'ютери 1 на	4-х учнів.	
2	Комп'ютерна програмаз будови автобуса категорії D1 1 на	4х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3 на клас	
12	Плакати або макети розпізнювальних знаків (к-т)	1 на клас	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автотранспортні засоби категорії «D1E».	По ліцензійно-му обсягу.	
	Майданчик з твердим покриттям.	1 на навчальний заклад.	

- **Категорія автотранспортного засобу визначається змістом навчання.**

Площа маневрового майданчика визначається залежно від кількості автотранспортних засобів.

Примітка:При відсутності достатньої кількості комп’ютерів або комп’ютерних програм можливе тимчасове,протягом одного року з дня затвердження держстандарту, використання розрізних макетів,стендів та плакатів тощо.

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.

Професія –(8322) **Водій автотранспортних засобів.**

Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «**D1E**».**

1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «D1E». Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1E». Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1E» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E».	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1E». Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «D1E». При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

6	Учень (слухач) з розумінням відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E»	З консультативною допомогою майстра (інструктора) Слухач виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1E».При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
7	Учень (слухач) самостійно, з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E» ; правилами перевезення пасажирів, особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1E» . Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).

8	Знання ученя (слухач) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E» , особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування причепів; з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом з допомогою викладача і самостійно.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1E». Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує незначної консультації майстра (інструктора).

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; основний порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1E». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння, іноді потребує консультації майстра (інструктора). Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. З допомогою майстра (інструктор) перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. З частковою допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D1» . Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «D1E» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб для посадки пасажирів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду;. Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1E» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб до місця посадки і висадки пасажирів. Контролює правильність посадки пасажирів. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D1E» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду. Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D1E» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. У випадку відсутності кондуктора здійснює продаж квитків пасажирам. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів.
-7 і 8- задовільно,

-9 і 10- добре,

-11і12- відмінно.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту

Професія – Водій автотранспортних засобів.

Код – 8322.

Спеціалізація:
водіння автотранспортних засобів категорії «D».

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** –(8322) Водій автотранспортних засобів.

2. ***Спеціалізація***: водіння автотранспортних засобів категорії «D» (автобусів, які призначені для перевезення пасажирів і мають більше 16 місць для сидіння, крім сидіння водія).

3. ***Кваліфікаційні вимоги.***

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; правила, порядок і умови організації перевезень пасажирів та багажу автомобільним транспортом; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; особливості керування автотранспортними засобами, що призначені для перевезення пасажирів; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації автотранспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації автотранспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії D за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, яке встановлене на цих автотранспортних засобах. Перевіряє технічний стан автотранспортних засобів перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання автотранспортного засобу відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. У разі відсутності кондуктора громадського транспорту здійснює продаж квитків пасажирам. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи на лінії та не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автотранспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. ***Загальнопрофесійні вимоги***

Повинен:

- раціонально і ефективно організовувати працю на робочому місці;
- додержуватися норм технологічного процесу;
- не допускати браку у роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці і навколишнього середовища, додержуватися норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати у разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо);

5. ***Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти***

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні:

При умові перепідготовки на категорію «D»,

стаж роботи не менше трьох років на одній із категорій «B, C1, C, D1»

6. ***Сфера професійного використання випускника***:

Пасажирські автомобільні перевезення.

7. ***Специфічні вимоги:***

- Вік після закінчення терміну навчання – старше 21років,
- Стать- чоловіча, жіноча.
- Медичні обмеження.

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.
Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «D» .
Загальний фонд навчального часу-282 год.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно -практичні роботи**
1.	Загально професійна підготовка.	12	
1.1	Основи законодавства.	12	
2.	Професійно-теоретична підготовка.	222	28
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	12	
2.2	Будова і експлуатація автобусів.	52	
2.3	Правила дорожнього руху.	100	22
2.4	Основи безпеки дорожнього руху і перша медична допомога.	48	6
2.5	Професійна етика та культура водіння.	10	
3.	Професійно практична підготовка.	30	
3.1	Водіння автотранспортних засобів категорії «D».	30	
4.	Консультації.	10	
5.	Державна кваліфікаційна атестація.	8	
	Всього (за виключенням пункту 3)	252	28

Перелік кабінетів та майданчиків для
підготовки кваліфікованих робітників за професією
(8322)«Водій автотранспортних засобів» зі спеціалізацією - категорія «D».

Кабінети:

1. Будова і експлуатація автотранспортних засобів категорії «D».
2. Охорони праці.
3. Правил дорожнього руху.
4. Безпеки дорожнього руху.

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:

- будови, експлуатації автотранспортного засобу та охорони праці;
- правила дорожнього руху і безпеки дорожнього руху.

-при недостатній кількості комп'ютерів або програм можливе тимчасове,протягом одного року з дня затвердження держстандарту, використання макету двигуна з розрізами, стенди і плакати.

Маневровий майданчик для вправ з початкового водіння загальною площею 320 кв.м.

Загально-професійна підготовка.
Основи законодавства.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення пасажирів та багажу.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	4	
	Всього	12	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення пасажирів та багажу.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами. Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль як джерело забруднення навколишнього середовища.

Види порушень правил дорожнього руху та адміністративна відповідальність.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.
Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.
Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.
Права та обов’язки водія – потерпілого.
Права та обов’язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.
Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.
Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.
Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоритична підготовка.
Типова навчальна програма з предмету
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	*Тема*	*Кількість годин*	
		Всього	*З них на лабораторно-практичні роботи*
1.	Правові та організаційні основи охорони праці	3	-
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства	5	-
3.	Охорона навколишнього середовища	4	
	Всього годин:	**12**	**-**

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони прац.і

Зміни та доповнення до Закону України «Про охорону праці», Закону України про «Пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні і експлуатації автотранспортних засобів категорії «D»

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні і експлуатації автотранспорту, та при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автобусів, механізмів та устаткування.

Світлова і звукова сигналізації. Попереджувальні надписи. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснастки, спецінструменти.

Обов’язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автомобілів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Типова навчальна програма з предмета
«Особливості будови і експлуатації автотранспортних засобів».

№ з/п	*Тема*	*Кількість годин*	*В т.ч. ЛПР*
		Всього	
1	Вступ. Загальна будова транспортного засобу категорії «D».	2	
2	Система технічного обслуговування та ремонту. Діагностика технічного стану.	3	
3	Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту .	2	
4	Особливості будова двигунів та основи їх технічного обслуговування.	8	
5	Особливості будови системи живлення.	10	
6	Особливості будови системи електрообладнання .	8	
7	Особливості будови трансмісії .	8	
8	Особливості механізму керування .	4	
9	Особливості будови кузова і додаткового обладнання транспортного засобу.	3	
10	Організація експлуатації пасажирського автотранспорту.	4	
	Всього годин:	**52**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова автотранспортних засобів категорії «D».

Коротке ознайомлення з цілями предмета. Загальна будова автотранспортних засобів категорії «D»

Коротка технічна характеристика автотранспортних засобів категорії «D».

Тема 2. Система технічного обслуговування і ремонту. Діагностика технічного стану.

Положення про технічне обслуговування і ремонт рухомого складу автомобільного транспорту. Види і періодичність технічного обслуговування. Види і методи проведення ремонту автобусів. Види діагностики. Основні стенди, прилади та механізми для проведення діагностики технічного стану автотранспортних засобів категорії «D»

. Місце діагностики в процесі технічного обслуговування автобусів та її значення.

Тема 3. Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автобусів.

Правила безпеки праці під час проведення технічного обслуговування та ремонту. Електробезпека та пожежна безпека під час ремонту та технічного обслуговування автобусів.

Правила поводження з вибухонебезпечними та пожежонебезпечними речовинами.

Загальні правила охорони праці під час роботи з механізмами та інструментом, які використовуються у технічному обслуговуванні.

Тема 4. Особливості будови двигунів автобусів та основи їх технічного обслуговування.

Загальна будова та принцип дії кривошипно-шатунного та газорозподільного механізмів. Загальна будова та принцип дії системи мащення та охолодження. Особливості будови та технічного обслуговування.

Технічне обслуговування механізмів та систем двигуна.

Тема 5. Особливості будови системи живлення.

Особливості будови і принцип дії приладів системи живлення

Загальна будова та принцип дії системи живлення дизельних двигунів.

Загальна будова та принцип дії двигунів з газобалонним устаткуванням.

Технічне обслуговування систем живлення.

Тема 6. Особливості будови системи електрообладнання автобусів.

Загальна будова і принцип дії схем електрообладнання автобусів.

Несправності електрообладнання, ознаки та причини їх виникнення. Методи пошуку

несправностей та їх усунення.

Тема 7. Особливості будови трансмісії .

Загальна будова та принцип дії агрегатів трансмісії автобусів. Гідромеханічна передача.

Несправності агрегатів трансмісії, ознаки та причини їх виникнення. Методи усунення несправностей агрегатів трансмісії..

Тема 8. Особливості механізми керування .

Загальна будова і принцип дії рульових механізмів та рульових приводів автобусів.

Несправності рульового керування. Ознаки та причини їх виникнення, методи усунення.

Загальна будова і принцип дії гальмівної системи з пневматичним приводом. Гальмовий кран. Гальмові камери. Стоянкова гальмова система. Компресор.

Несправності гальмової системи, ознаки та причини їх виникнення, методи усунення. Регулювання гальм.

Тема 9. Особливості будови кузова і додаткового обладнання транспортного засобу.

Особливості будови кузова транспортних засобів категорії «D» Механізми керування дверима транспортних засобів категорії«Д». Склопідйомники, склоочисники і склообмивачі. Опалення та система вентиляції кузова. Несправності кузова і додаткового обладнання.

Технічне обслуговування кузова і додаткового обладнання.

Тема 10. Організація експлуатації пасажирського автотранспорту.

Призначення і структура пасажирських автомобільних підприємств. Основні функції служб і відділів пасажирського автотранспортного підприємства. Основні показники використання пасажирського рухомого складу і місткості автобусів. Швидкість і регулярність руху маршрутних автобусів на маршруті. Коефіцієнт використання пробігу. Коефіцієнт використання місткості автобусів. Показники якісного обслуговування пасажирів. Основні форми роботи водіїв автобусів і організація руху автобусів у години «пік».

Види автобусних маршрутів. Організація руху автобусів і перевезень пасажирів. Підготовка і виїзд автобуса на лінію. Робота водія автобуса на маршруті згідно з графіком та розкладом руху. Обов'язки водія, який працює без кондуктора. Дії водія на сигнали пасажирів і кондуктора у випадках евакуації пасажирів.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізичного стану водія на його поведінку. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Вплив стресових ситуацій на поведінку водія.

Тарифи і білетна система на пасажирському автотранспорті.

Заповнення дорожніх (маршрутних) листів.

Диспетчерське управління роботою автобусів. Координація роботи пасажирського транспорту. Контрольно-ревізійна служба на пасажирському транспорті

Особливості роботи маршрутних таксі і відомчих автобусів. Організація перевезень пасажирів маршрутними таксі.

Режим праці і відпочинку водіїв автобусів. Основи організації одно-, півтора-, дво- і тризмінної роботи водіїв автобусів. Графік роботи. Організація внутрішньозмінного відпочинку водіїв.

Типова навчальна програма з предмета
«Правила дорожнього руху».

№ з/п	*Теми*	*Кількість годин*	
		Всього	*З них на лабораторно-практичні роботи*
1.	Нормативні документи у сфері дорожнього руху. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	6	
2.	Дорожні знаки, дорожня розмітка.	12	
3.	Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів, проїзд перехресть.	14	
	ЛПЗ за темами 1-3	4	4
4.	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	12	
5.	Особливі умови руху. Перевезення людей та багажу.	12	
6.	Нормативно-правові акти, що регулюють виконання пасажирських перевезень.	10	
7.	Вимоги до технічного стану та обладнання автобусів.	6	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-7.	24	24
	Всього годин:	**100**	**28**

Тема 1. Нормативні документи у сфері дорожнього руху.
Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Правила дорожнього руху та їх значення в забезпеченні порядку і безпеки дорожнього руху.

Закон України "Про дорожній рух ". Міжнародні конвенції про дорожній рух, знаки та сигнали, інші. Правила дорожнього руху, як правова основа дорожнього руху, що має за метод створення безпечних умов для його учасників.

Загальна структура і основні вимоги Правил дорожнього руху. Порядок уведення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень, інструкцій та інших нормативних актів вимогам дорожнього руху.

Обов'язки та права водіїв транспортних засобів, пішоходів і пасажирів. Загальні обов'язки і права водіїв. Права і обов'язки водіїв транспортних засобів із спеціальними сигналами. Обов'язки та права пішоходів і пасажирів.

Тема 2. Дорожні знаки, дорожня розмітка

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху. Нові знаки та їх застосування.

Назва знаків та їхні вимоги.

Правила встановлення знаків та зона їхньої дії.

Особливості застосування тимчасових знаків.

Порядок уведення нових знаків.

Дорожня розмітка та її характеристика. Призначення та умови застосування кожного виду розмітки. Дорожнє обладнання.

Дії водіїв відповідно до вимог дорожньої розмітки та дорожнього обладнання.

Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Сигнали регулювальника.

Тема 3. Порядок руху, зупинки і стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали, їх види, призначення і правила користування ними. Початок руху, зміна напрямку руху, маневрування.

Вимоги щодо розташування транспортних засобів на проїзній частині поза населеними пунктами і в населених пунктах.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Зустрічний роз'їзд і обгін.

Правила виконання зупинки і стоянки.

Правила виконання зупинки і стоянки під час висадки та посадки пасажирів на спеціально обладнаних зупинках пасажирського транспорту. Зупинки з вимогою. Правила їх виконання.

Вимоги до водія при вимушеній зупинці і стоянці.

Правила проїзду перехресть. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Виконання завдань з формуванню правильної оцінки ситуації та прогнозування її розвитку під час проїзду перехресть.

2. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій проїзду перехресть з використанням технічних засобів, макетів і стендів.

3. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 4. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування і залізничних переїздів.

Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги правил щодо порядку руху через пішохідні переходи і повз зупинок маршрутних транспортних засобів.

Вимоги правил і порядок руху транспортних засобів через залізничні переїзди.

Тема 5. Особливі умови руху. Перевезення пасажирів та багажу.

Вимоги правил до руху транспортних засобів в організованій колоні.

Умови перевезення пасажирів. Перевезення дітей.

Умови перевезення вантажу.

Тема 6. Нормативно-правові акти, що регулюють виконання пасажирських перевезень.

Нормативно-правові акти, що регулюють перевезення пасажирів. Особливості виконання пасажирських перевезень. Перевезення дітей. Забезпечення безпеки пасажирів.

Тема 7. Вимоги до технічного стану та обладнання пасажирського автотранспорту.

Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів, які призначенні для перевезення пасажирів.

Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги правил щодо номерних знаків, написів і позначень. Попереджувальні засоби, позначення, особливості їх застосування.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій з використанням технічних засобів, макетів, стендів і програмних навчальних матеріалів.

2. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки руху і перша медична допомога.

№ з/п	*Тема*	*Кількість годин*	
		Всього	*З них на лабораторно-практичні роботи*
1.	Безпека дорожнього руху.	10	
2.	Психофізіологічні особливості праці водіїв.	4	
3.	Особливості керування.	14	
4.	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	20	6
	Всього годин:	**48**	**6**

Тема 1. Безпека дорожнього руху.

Експлуатаційні властивості автотранспортних засобів категорії «D» та його керованість.

Поняття про конструктивну безпеку автобуса.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автобуса.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг та їх характеристика. Небезпечні ділянки автомобільних доріг: звуження проїзної частини, свіжовикладене покриття (смоляне, гравійне) дороги, спуски, підйоми, під'їзди до мостів і залізничних переїздів, небезпечні повороти, перехрестя на одному і на різних рівнях, їх вплив на безпеку руху.

Аналіз дорожньо-транспортних пригод на небезпечних ділянках доріг. Обов’язкове попереднє вивчення майбутнього автобусного маршруту і його небезпечних ділянок.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктах, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автотранспортного засобу

Особливості руху в тумані і на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Розподіл пригод за змінами пори року, днями тижня, часу доби, категоріями доріг, видами транспортних засобів. Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами. Стан дорожньо-транспортної дисципліни і заходи щодо її зміцнення.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 2. Психофізіологічні особливості праці водіїв.

Психофізіологічні якості водія: відчуття і сприймання, мислення і пам'ять, підготовленість і моральна стабільність, емоційна стійкість, витривалість, самовладання, працездатність, майстерність, освіта, стаж роботи і вік у системі «водій — автомобіль — середовище руху».

Виробничі фактори, які впливають на працездатність водія автобуса, вплив мікроклімату і стану робочого місця.

Вплив взаємовідносин у колективі підприємства на психічний стан водія. Вплив режиму праці і відпочинку водія на безпеку руху.

Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на психофізіологічний стан водія.

Стресовий стан, його попередження та усунення. Прийоми самоконтролю та регулювання психофізіологічного стану. Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров’я для забезпечення безпеки руху.

Особливості психофізіологічних якостей водія в умовах роботи у галузі пасажирських перевезень.

Тема 3. Особливості керування автобусом.

Експлуатаційні властивості автобусів та їх вплив на безпеку руху.

Конструктивна безпека автобуса: активна, пасивна, післяаварійна.

Сили, що діють на автобус під час прямолінійного руху. Центр ваги і його вплив на стійкість автобуса на поворотах, підйомах, спусках. Сили опору котіння і підйому. Зчеплення коліс автобуса з дорогою. Сили інерції. Сили тяги. Швидкість і прискорення. Зміна величини коефіцієнта зчеплення коліс автобуса з покриттям доріг у залежності від кліматичних умов, стану шин і доріг, швидкості руху. Сили, що діють на автобус під час гальмування. Зупиночний і гальмовий шлях. Причина занесення автобуса і виведення його із занесення.

Керованість, Проходимість.

Вплив пасажирів і багажу на положення центру ваги і стійкість автобусів.

Небезпечні наслідки перевезення більшої кількості пасажирів, ніж розрахункова місткість.

Особливості керування автобусом на дорогах з великою інтенсивністю руху. Специфічні умови автобусних маршрутів (характер перехресть, поворотів, пішохідних переходів, профілю дороги тощо) і прогнозування можливих змін дорожніх обставин. Рух у транспортному потоці. Вибір оптимальної швидкості руху, дистанції та інтервалу. Маневрування на дорозі.

Особливості керування у місцях можливого виходу на дорогу дітей, під час руху повз нерухомі перепони, на дорогах з трамвайною колією.

Прийоми водіння на небезпечних поворотах, перехрестях, майданах, під час зустрічного роз'їзду, випередження, обгону.

Особливості керування автобусом в залежності від виду покриття дороги: рух на ґрунтових дорогах, дорогах з нерівною поверхнею, глибокими коліями.

Особливості керування автотранспортним засобом за особливих дорожніх умов.

Ознаки небезпечних гідрометеорологічних явищ та їх оцінка з точки зору безпеки руху.

Особливості та прийоми керування автобусом за різних метеорологічних умов: під час снігопадів, хуртовин, ожеледиць, зливі, густого туману, пилових буранів, а також за таких же метеорологічних умов, але в темну пору доби на дорогах у населених і поза населеними пунктами (рушання з місця зупинки чи стоянки, вибір оптимальної швидкості і дистанції та інтервалу, виведення автобуса із занесення, гальмування тощо).

Характерні помилки водіїв під час керування автобусом у складних метеорологічних умовах та їх небезпечні наслідки.

Особливості керування автобусом на дорогах у гірській і пересіченій місцевостях. Особливості роботи двигуна, механізмів і систем на великій висоті, підготовка до цього автобуса. Подолання мінімальних радіусів поворотів, особливості зустрічного роз'їзду на дорогах у гірській місцевості, рух на перевалах, слизьких підйомах і спусках, зупинки на вузьких ділянках доріг, проїзд мостів тощо. Випадки, під час яких рух автомобільного транспорту не дозволяється (густий туман, сніжні заноси, ожеледі, зсування лавин тощо).

Принципи економічної експлуатації автотранспортного засобу.

Причини підвищеної витрати пального і забруднення навколишнього середовища.

Фактори, від яких залежить ефективне та економічне використання палива. Вплив атмосферних умов на витрати палива. Підтримання роботи двигуна в режимі, що відповідає найменшій витраті пального на місці та під час руху. Вибір раціональних прийомів керування автобусом (повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) в залежності від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Роль водія в економії палива і мастильних матеріалів.

Дорожньо-транспортні ситуації, стадії їх розвитку. Передбачення розвитку дорожньо-транспортних ситуацій. Ситуаційний аналіз можливих дорожньо-транспортних пригод у залежності від поведінки інших водіїв і учасників дорожнього руху.

Виконання водієм обов’язків кондуктора-контролера.

Тема 4. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. Загальні положення.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв’язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП..

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов’язок, надання першої допомоги.

2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.

3. Напрацювання навичок надання першої допомоги.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	3	
2	Професійна етика.	3	
3	Культура поведінки на вулицях та дорогах.	4	
	Всього годин:	**10**	**-**

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автобусом. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення вантажів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах

Професійно практична підготовка.
«Водіння автотранспортних засобів категорії «D».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Підготовка до виїзду, прийоми керування автобусом.	1
2.	Маневрування в обмеженому просторі.	2
3.	Водіння на дорогах з малою інтенсивністю руху. Прийоми економічного водіння автобуса.	4
.	*Перша контрольна перевірка.*	*20 хв.*
4.	Водіння на дорогах з великою інтенсивністю руху.	8
5.	Водіння автотранспортного засобу в темну пору доби.	4
	Друга контрольна перевірка.	*15 хв.*
6.	Водіння автотранспортного засобу за складних дорожніх умов.	4
7.	Удосконалення техніки керування.	6
	Пробна кваліфікаційний робота.	*25 хв.*
	Всього годин:	**30**

Тема 1. Підготовка до виїзду. Прийоми керування автобусом.

Вправи виконуються на закритому маневровому майданчику.

Ознайомлення з органами керування, сигналізації та контрольними приладами. Контрольний огляд технічного стану автобуса перед виїздом на лінію.

Посадка на робочому місці водія, регулювання сидіння, дзеркал заднього виду.

Підготовка і пуск двигуна автобуса. Рушання з місця, розгін, послідовне переключання передач у висхідному і низхідному порядках. Заправка автобуса паливом. Користування органами керування, допоміжними приладами і устаткуванням.

Вивчити прийоми рушання, повільного гальмування, зупинки

Практичне виконання вправ на автобусі перед виїздом на лінію із швидкісного керування рульовим колесом з метою: стабілізації а під час занесення малої амплітуди; стабілізації автобуса під час занесення середньої амплітуди; стабілізації автобуса під час критичного занесення; стабілізації під час екстреного занесення; стабілізації автобуса під час ритмічного занесення.

Тема 2. Маневрування в обмеженому просторі.

Виконання руху по прямій на різних передачах. Розвороти. Розвороти з використанням заднього ходу на вузьких ділянках дороги. Рух заднім ходом по прямій з використанням дзеркал заднього виду. Повороти ліворуч і праворуч під час руху заднім ходом в тунелі із положення прямо, а також із лівого і правого поворотів під різними кутами.

Виїзд на естакаду і з'їзд з неї переднім і заднім ходом. Зупинка транспортного засобу під час руху переднім і заднім ходом, під кутом 45°, 90°, між двома автобусами на стоянці, на обочині, перед стоп-лінією, біля вибраного орієнтиру, знака.

Під'їзд до обмежувача переднім і заднім ходом. Постановка в бокс переднім і заднім ходом.

Під'їзд до зупинки, відкривання та закривання дверей, імітація посадки та висадки пасажирів. Закриття дверей.

Тема 3. Водіння транспортним засобом дорогами з малою інтенсивністю руху. Прийоми економічного водіння.

Виїзд на дорогу. Рух у транспортному потоці. Зупинка на обочині, біля тротуару (краю проїзної частини). Рушання з місця зупинки чи стоянки, рух по прямій, перестроювання, об'їзд, обгін.

Проїзд перехресть (регульованих і нерегульованих), зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Виїзд на головну дорогу. Розвороти з використанням і без

використання заднього ходу. Зустрічний роз'їзд. В'їзд у ворота переднім і заднім ходом, виїзд із воріт.

Рух на мостах і шляхопроводах, проїзд залізничних переїздів із шлагбаумом і без шлагбаума. Прийоми маневрування на АЗС.

Зупинка на спуску і підйомі. Початок руху на підйомі.

Прогнозування розвитку аварійних обставин, дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння: повільне рушання з місця, енергійний Розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі. Прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

· рушання від тротуару (узбіччя);
· розгін до найвищої передачі і перехід до найнижчої
· рух з різною швидкістю, зупинка;
· керування у транспортному потоці з малою інтенсивністю руху;
· об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;
· маневрування в обмеженому проїзді;
· зупинка і рушання з місця на підйомах;
· проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 4. Водіння автобуса дорогами з великою інтенсивністю руху.

Виїзд на дорогу з великою інтенсивністю руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка біля тротуару (на узбіччі), на краю проїзної частини. Рушання з місця зупинки чи стоянки. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Рух на дорогах з одностороннім і двостороннім рухом з двома, трьома і більше смугами в одному напрямку.

Проїзд перехресть з поворотами і розворотами. Розвороти поза перехрестями. В'їзд у ворота переднім і заднім ходом, виїзд із воріт. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках доріг, на поворотах.

Зустрічний роз'їзд на вузьких місцях доріг, на поворотах. Під'їзд до зупинок маршрутних транспортних засобів з відкриванням дверей, закриванням дверей автобуса, спостереженням через дзеркала заднього виду за пасажирами, що сідають або виходять з автобуса. Від'їзд від зупинок.

Виконання вимог під час перевезення пасажирів у автобусі без кондуктора-контролера: інформування пасажирів про назви зупинок, правила проїзду і перевезення вантажу, порядок висадки та посадки, правила переходу вулиці, дороги тощо.

Тема 5. Водіння автобуса за темної пори доби.

Виїзд на дорогу з штучним освітленням та без нього. Користування відповідними світловими приладами. Правила користування світловими приладами. Небезпечне "осліплення" водіїв зустрічним світлом фар.

Рух у транспортному потоці, перестроювання, повороти ліворуч, праворуч, розвороти. Вибір безпечної швидкості, дистанції та інтервалу в залежності від різного освітлення дороги. Зустрічний роз'їзд. Проїзд перехресть, залізничних переїздів. Проїзд пішохідних переходів, під'їзд до зупинок маршрутних транспортних засобів і від'їзд від них. Імітація посадки та висадки пасажирів.

Друга контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконуються завдання:

· керування у транспортному потоці з великою інтенсивністю руху;
· об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;
· проїзд перехресть, залізничних переїздів;
· проїзд пішохідних переходів,
· під'їзд до зупинок маршрутних транспортних засобів;
· від'їзд від зупинок маршрутних транспортних засобів;
· імітація посадки та висадки пасажирів.

Тема 6. Водіння автобуса за складних дорожніх умов.

Рух на дорогах поза населеними пунктами. Проїзд залізничних переїздів, небезпечних поворотів. Рух на крутих спусках і підйомах, зупинка і рушання з місця.

Прийоми виводу буксуючого автобуса із слизької ділянки дороги, повільне рушання з місця без використання і з використанням підручних засобів (грунт, пісок, гілки тощо). Керування автобусом на слизькій дорозі. Стабілізація автобуса під час занесення. Поривчасте і ступінчасте гальмування на слизькій дорозі.

Тема 7. Удосконалення техніки керування.

Удосконалення навичок маневрування в обмежених проїздах, маневрування заднім ходом.

Складне і термінове маневрування. Терміновий розгін і гальмування.

Удосконалення навичок керування автобусом на дорогах.

Прогнозування розвитку аварійних обставин дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння автомобіля: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі, прогнозування характеру руху транспортного потоку, використання сил інерції.

Удосконалення навичок виконання вправ зі швидкісного керування рульовим колесом.

Відпрацювання вправ із контраварійної підготовки.

Розгін та прийоми термінового гальмування і маневрування на слизькому покритті. Керування під час занесення. Об'їзд раптово виниклої перешкоди. Дії водія під час осліплення. Прийоми і дії водія під час занесення автобуса. Відпрацьовування швидкісного і термінового маневрування. Термінове гальмування. Удосконалення навичок виконання вправ із швидкісного керування рульовим колесом з метою: стабілізації автобуса під час занесення малої амплітуди; стабілізації автобуса під час занесення середньої амплітуди; стабілізації автобуса під час критичного занесення; стабілізації автобуса під час екстреного занесення; стабілізації автобуса під час ритмічного занесення.

Прийоми переривчастого і ступінчастого гальмування при різних коефіцієнтах зчеплення коліс автобуса з дорогою. Прийоми стабілізації автобуса під час занесення малої та середньої амплітуди, під час критичного, екстреного і ритмічного занесення.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія – (8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «D».

№ з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
1	Комп'ютери 1 на	4-х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови автобуса 1 на	4-х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4-х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного ведіння 1 на	4-х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас.	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автобус категорії « D».	По ліцензійному обсягу.	
18	Майданчик з твердим покриттям	1 на навчальний заклад.	

Примітки:

- **Категорія автотранспортного засобу визначається змістом навчання.**
- **Площа маневрового майданчика визначається залежно від кількості автотранспортних засобів.**
- **Тимчасово,протягом одного року з дня затвердження держстандарту, можуть використовуватись розрізні макети , стенди, мультимедійні засоби, при недостатній кількості компютерів або комп'ютерних програм.**

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.

Професія –(8322) **Водій автотранспортних засобів.**
Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «D».**

Бал	Знає	Уміє
1	2	3
1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «D». Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D». Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D».	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D». Без присвоєння кваліфікації.
5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «D». При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.

6	Учень (слухач) з розумінням відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D»	З консультативною допомогою майстра (інструктора) Слухач виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D».При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D»; правилами перевезення пасажирів, особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D» . Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктор) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктор).

8	Знання учня (слухача) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D» , особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування причепів; з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом з допомогою викладача і самостійно.	Слухач виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D». Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктор) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує незначної консультації майстра (інструктор).

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; основний порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь у цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D» . Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння, іноді потребує консультації майстра (інструктор). Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. З допомогою майстра (інструктор) перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктор) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. З частковою допомогою майстра (інструктор) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень(слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «D» . Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «D» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб для посадки пасажирів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії D та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду;. Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб до місця посадки і висадки пасажирів. Контролює правильність посадки пасажирів. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду. Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «D» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. У випадку відсутності кондуктора здійснює продаж квитків пасажирам. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка: Перевідні оцінки з балів:

- 7 і 8 - «задовільно»
- 9 і 10 - «добре»
- 11 і 12 - «відмінно»

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Міністерство соціальної політики України

Державний стандарт
професійно-технічної освіти

ДСПТО 8322.ОІ.00.60.24-2012
(позначення стандарту)

Професія – Водій автотранспортних засобів.

Код-8322.

Спеціалізація:

- водіння автотранспортних засобів категорії «DE».

ВИДАННЯ ОФІЦІЙНЕ.

Київ.
2012 р.

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИПУСКНИКА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

1. ***Професія*** - 8322 Водій автотранспортних засобів.

2. Спеціалізація:

водіння автотранспортних засобів категорії „DE" (керування составами автотранспортних засобів з тягачем, що відноситься до категорії «**D»**, яким водій має право керувати).

3. Кваліфікаційні вимоги:

Повинен знати:

Законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем составів транспортних засобів категорії « DE» та правила їх технічної експлуатації; особливості керування составами транспортних засобів; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх запобігання; характер впливу кліматичних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; несправності, що виникають в процесі експлуатації составів транспортних засобів, способи їх виявлення і усунення; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, пожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування составів транспортних засобів та під час роботи на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, мастила, електроліт та інше); правила зберігання составів транспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації составів транспортних засобів, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.

Повинен уміти:

Керувати составами транспортних засобів з тягачем категорії «D» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Керує спеціальним обладнанням, що встановлене на них. Буксирує автопричіп повною масою більше 750 кг. Перевіряє технічний стан состава перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання состава транспортних засобів відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Подає состав для навантаження та розвантаження. Контролює правильність завантаження, розміщення та кріплення вантажів (у тому числі – небезпечних, великовагових, негабаритних) у кузовах состава транспортних засобів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи состава на лінії та не потребують розбирання механізмів. Виконує регулювальні роботи. Керує составами транспортних засобів, що обладнані спеціальними звуковими і світловими сигналами, що дають право на перевагу під час пересування на дорогах. Заправляє тягач паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформляє дорожню документацію. Надає першу медичну допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортної пригоди.

4. Загальнопрофесійні вимоги

Повинен:

раціонально і ефективно організовувати працю на робочому місці;

- додержуватися норм технологічного процесу;
- не допускати браку у роботі;
- знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці і навколишнього середовища, додержуватися норм, методів і прийомів безпечного ведення робіт;
- використовувати у разі необхідності засоби попередження і усунення природних і непередбачених негативних явищ (пожежі, аварії, повені тощо).

5. Вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти

Попередні освітньо-кваліфікаційні рівні:

«водій автотранспортних засобів» категорії «D»зі стажем не менше одного року.

.6Сфера професійного використання випускника:

пасажирські автомобільні перевезення.

7. Специфічні вимоги:

- Вік після закінчення терміну навчання - більше 22 років
- Стать: чоловіча,жіноча.
- Медичні обмеження.

Типовий навчальний план
підготовки кваліфікованих робітників.
Професія –(8322) Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автобусів категорії «**DE»** .
Загальний фонд навчального часу-100 годин.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	**Загальнопрофесійна підготовка.**	**12**	
1.1	Основи законодавства.	12	
2.	**Професійно-теоретична підготовка.**	**62**	14
2.1	Охорона праці та навколишнього середовища.	**6**	
2.2	Особливості будови й експлуатації причепів і напівпричепів.	**10**	
2.3	Правила дорожнього руху.	**26**	**10**
2.4	Основи безпеки дорожнього руху,та перша медична допомога.	**10**	4
2.5	Професійна етика та культура водіння.	**10**	
3.	**Професійно-практична підготовка.**	**15**	
3.1	Водіння автотранспортних засобів категорії DE .	**15**	
4.	Консультації	**3**	
5.	**Державна кваліфікаційна атестація з водіння.**	**8**	
	Загальний обсяг навчального часу (окрім п. 3).	85	**14**

Примітка:

Складання екзамену на категорії «DE» проводиться на автобусі з причепом або на 2-х поверховому автобусі на маневровому майданчику площею 380 кв.м. та по населеному пункту.

Перелік кабінетів і майданчиків для підготовки кваліфікованих робітників за професією (8322)«Водій автотранспортних засобів»зі спеціалізацією- категорія «DE».

Кабінети:

1. Будови й експлуатації автомобіля.
2. Охорони праці
3. Правила дорожнього руху
4. Безпеки дорожнього руху,

П р и м і т к а. Можливе суміщення кабінетів:
Будови, експлуатації автобуса та охорони праці;
Правил дорожнього руху і безпеки дорожнього руху.

Загально-професійна підготовка.
Основи законодавства.

№ з/п	Навчальний предмет	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Основи автотранспортного права.	2	
2.	Правила перевезення пасажирів та багажу.	2	
3.	Законодавство по охороні природи.	4	
4.	Відповідальність за порушення законодавства.	4	
	Всього	12	

Тема 1. Основи автотранспортного права.

Основні нормативні акти про працю. Право власності на транспортні засоби.

Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті. Закон України "Про дорожній рух ". Категорії автомобільного транспорту.

Тема 2. Правила перевезення пасажирів та багажу.

Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами. Кваліфікаційна характеристика професії водія автотранспортних засобів.

Право власності, суб'єкти прав власності на транспортні засоби. Придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів.

Положення про проведення технічного огляду. Мета, методи, періодичність і порядок проведення технічних оглядів.

Тема 3. Законодавство по охороні природи.

Відповідальність власників за технічний стан транспортних засобів. Податковий збір за транспортний засіб та його роботу.

Значення охорони природи.

Характеристика законодавства про охорону природи. Цілі, форми і методи охорони природи.

Автомобіль як джерело забруднення навколишнього середовища.

Види порушень правил дорожнього руху та адміністративна відповідальність.

Тема 4. Відповідальність за порушення законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.

Соціально-економічні і правові наслідки дорожньо-транспортних пригод і порушень Правил дорожнього руху. Поняття і види правопорушень , відповідальність за діючим правам. Поняття і види адміністративних порушень. Адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності. Поняття і види адміністративних стягнень. Органи, які накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання.

Поняття матеріальної відповідальності за збитки, які були нанесені з вини водія.

Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.

Поняття про злочин на автотранспорті і його ознака. Склад злочину.

Види автотранспортних злочинів. Характеристика автотранспортних злочинів.

Права та обов'язки водія – потерпілого.

Права та обов'язки водія, притягнутого до кримінальної відповідальності.

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини.

Відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі.

Відшкодування збитків, що виникли під час аварії.

Професійно-теоретична підготовка.
Типова програма з предмета
«Охорона праці та навколишнього середовища».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1.	Правові та організаційні основи охорони праці.	1	
2.	Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.	3	
3.	Охорона навколишнього середовища.	2	
	Всього годин:	**6**	**-**

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Зміни та доповнення до Закону України «Про охорону праці», Закону України про «Пожежну безпеку», законодавство про охорону природи і навколишнього середовища.

Основні завдання системи стандартів безпеки праці: зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих. Галузеві стандарти.

Тема 2. Правила охорони праці у галузі транспортного господарства.

Загальні питання безпеки праці.

Перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні і експлуатації автотранспортних засобів

Вимоги безпеки праці при обслуговуванні і експлуатації автотранспорту, та при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування.

Зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автомобілів, механізмів та устаткування.

Світлова і звукова сигналізації. Попереджувальні надписи. Сигнальні фарбування. Знаки безпеки.

Небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті. Засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів: спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснастки, спецінструменти.

Обов’язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автомобілів.

Вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів.

Тема 3. Охорона навколишнього середовища.

Нормативно-правові акти у сфері охорони навколишнього середовища. Забезпечення охорони навколишнього середовища власниками автомобільного транспорту та підприємствами автомобільної галузі.

Типова навчальна програма з предмета
«Будова автобуса і причепа категорії «DE».

№ з/п	Тема	Кількість годин Всього	В т.ч. ЛПР
1.	Вступ. Загальна будова автобусів, причепів та напівпричепів.	2	
2.	Діагностика технічного стану .	2	
3.	Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автобусів, причепів та напівпричепів.	2	
4.	Особливості будови електрообладнання автопоїздів, основи його ТО.	2	
5.	Організація експлуатації автопоїздів.	1	
6.	Особливості ТО автопоїздів.	1	
	Всього годин:	**10**	

Тема 1. Вступ. Загальна будова автобусів, причепів та напівпричепів.

Коротке ознайомлення з цілями предмета. Загальна будова причепів та папів причепів. Склад і призначення основних його груп і механізмів.

Коротка технічна характеристика причепів та напівпричепів.

Тема 2. Діагностика технічного стану.

Види діагностики. Основні стенди, прилади та механізми для проведення діагностики технічного стану автопоїздів. Місце діагностики в процесі технічного обслуговування та її значення.

Тема 3. Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автобусів, причепів та напівпричепів.

Правила безпеки праці під час проведення технічного обслуговування та ремонту. Вимоги до технічного стану автопоїздів, що направляються на технічне обслуговування і ремонт. Правила безпеки під час пересування автопоїздів та територій підприємства і майстерні.

Робота з підйомними механізмами.

Охорона праці під час виконання робіт на автопоїздах, вивішених на підйомниках. Оснащення постів аварійною сигналізацією.

Охорона праці під час знімання агрегатів, деталей та їх транспортування. Охорона праці під час виконання акумуляторних, зварювальних, мідницько-жерстяницьких і кузовних, вулканізаційних, шино монтажних робіт, а також робіт з використанням електрифікованого інструменту.

Охорона праці під час технічного обслуговування і ремонту автопоїздів, двигуни яких працюють на стиснених і скраплених газах.

Тема 4. Особливості будови електрообладнання автопоїздів, основи його ТО.

Несправності джерел електричного струму. Ознаки, причини, наслідки несправностей.

Система запалювання. Призначення, будова і принципи дії приладів. Перевірка та регулювання зазорів між контактами переривника-розподільника та електродами свічок запалювання. Порядок установлення запалювання на двигунів.

Схеми електрообладнання.

Несправності системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання. Ознаки, причини, наслідки несправностей. Роботи з щоденного технічного обслуговування системи запалювання, пуску двигуна та іншого електрообладнання автопоїздів.

Тема 5. Організація експлуатація автопоїздів.

Призначення і структура автотранспортних підприємств. Основні функції служб і відділів автотранспортного підприємства. Основні показники використання рухомого складу. Коефіцієнт використання пробігу.

Перевірка технічного стану і комплектування автопоїзда перед виїздом на лінію. Заправка автопоїзда паливом. Безпека праці під час перевірки технічного стану, заправки паливом та

перевезення пасажирів і вантажів.

Тема 6. Особливості ТО автопоїзда.

Основи технічного обслуговування автопоїзда. Вплив технічного стану рульового керування на безпеку дорожнього руху. Особливості ТО гальмових систем автопоїзда.

Особливості виявлення несправностей агрегатів, механізмів, систем і окремих деталей автопоїзда в польових умовах. Дії водія, коли неможливо усунути виявлені технічні несправності.

Типова навчальна програма з предмету
«Правила дорожнього руху».

№ з/п	*Теми*	*Кількість годин*	
		Всього	*З них на лабораторно-практичні роботи*
1.	Нормативні документи у сфері дорожнього руху. Обов'язки та права учасників дорожнього руху.	1	
2.	Дорожні знаки, дорожня розмітка.	4	
3.	Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів, проїзд перехресть.	4	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-3.	4	4
4.	Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.	4	
5.	Особливі умови руху. Перевезення людей та багажу.	2	
6.	Вимоги до технічного стану та обладнання автобусів.	1	
	Лабораторно-практичні роботи за темами 1-6.	6	6
	Всього годин:	26	10

Тема 1. Нормативні документи у сфері дорожнього руху.
Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Правила дорожнього руху та їх значення в забезпеченні порядку і безпеки дорожнього руху.

Закон України "Про дорожній рух ". Міжнародні конвенції про дорожній рух, знаки та сигнали, інші. Правила дорожнього руху, як правова основа дорожнього руху, що має за метод створення безпечних умов для його учасників.

Загальна структура і основні вимоги Правил дорожнього руху. Порядок уведення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень, інструкцій та інших нормативних актів вимогам дорожнього руху.

Обов'язки та права водіїв транспортних засобів, пішоходів і пасажирів. Загальні обов'язки і права водіїв. Права і обов'язки водіїв транспортних засобів із спеціальними сигналами. Обов'язки та права пішоходів і пасажирів.

Тема 2. Дорожні знаки, дорожня розмітка.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху. Нові знаки та їх застосування.

Назва знаків та їхні вимоги.

Правила встановлення знаків та зона їхньої дії.

Особливості застосування тимчасових знаків.

Порядок уведення нових знаків.

Дорожня розмітка та її характеристика. Призначення та умови застосування кожного виду розмітки. Дорожнє обладнання.

Дії водіїв відповідно до вимог дорожньої розмітки та дорожнього обладнання.

Організація дорожнього руху за допомогою світлофорів.

Сигнали регулювальника.

Тема 3. Порядок руху, зупинки і стоянки транспортних засобів.

Попереджувальні сигнали, їх види, призначення і правила користування ними. Початок

руху, зміна напрямку руху, маневрування.

Вимоги щодо розташування транспортних засобів на проїзній частині поза населеними пунктами і в населених пунктах.

Швидкість руху, дистанція та інтервал. Зустрічний роз'їзд і обгін.

Правила виконання зупинки і стоянки.

Правила виконання зупинки і стоянки під час висадки та посадки пасажирів на спеціально обладнаних зупинках пасажирського транспорту. Зупинки з вимогою. Правила їх виконання.

Вимоги до водія при вимушеній зупинці і стоянці.

Правила проїзду перехресть. Проїзд регульованих і нерегульованих перехресть.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Виконання завдань з формуванню правильної оцінки ситуації та прогнозування її розвитку під час проїзду перехресть.

2. Розгляд типових дорожньо-транспортних ситуацій проїзду перехресть з використанням технічних засобів, макетів і стендів.

3. Розв'язування комплексних завдань з програмованого навчального матеріалу.

Тема 4. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування і залізничних переїздів.

Переваги маршрутних транспортних засобів. Вимоги правил щодо порядку руху через пішохідні переходи і повз зупинок маршрутних транспортних засобів.

Вимоги правил і порядок руху автобусів через залізничні переїзди.

Тема 5. Особливі умови руху. Перевезення пасажирів та багажу.

Вимоги правил до руху автобусівз напівпричепами.

Умови перевезення пасажирів. Перевезення дітей.

Правила розміщення пасажирів в салоні автобуса. Умови перевезення багажу.

Тема 6. Вимоги до технічного стану та обладнання пасажирського автотранспорту

Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів, які призначенні для перевезення пасажирів.

Несправності, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено.

Небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану та обладнання транспортних засобів.

Вимоги правил щодо номерних знаків, написів і позначень. Попереджувальні засоби, позначення, особливості їх застосування.

Типова навчальна програма з предмета
«Основи безпеки дорожнього руху та перша медична допомога при ДТП».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Безпека дорожнього руху.	2	
2	Особливості керування автобусом з причепом.	1	
3	Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	6	4
	Залік.	1	
	Всього годин:	**10**	**4**

Тема 1. Безпека дорожнього руху.
Експлуатаційні властивості автотранспортних засобів категорії «DE» та їх керованість.

Поняття про конструктивну безпеку автопоїзда.

Дорожні умови та їх вплив на керованість автопоїзда.

Класифікація автомобільних доріг. Основні елементи автомобільних доріг та їх характеристика. Небезпечні ділянки автомобільних доріг: звуження проїзної частини, свіжовикладене покриття (смоляне, гравійне) дороги, спуски, підйоми, під'їзди до мостів і залізничних переїздів, небезпечні повороти, перехрестя на одному і на різних рівнях, їх вплив на безпеку руху.

Аналіз дорожньо-транспортних пригод на небезпечних ділянках доріг. Обов'язкове попереднє вивчення майбутнього автобусного маршруту і його небезпечних ділянок.

Покриття. Проїзна частина і узбіччя. Дороги в населених пунктах, поза населених пунктах, сільські дороги. Автомагістралі. Особливості доріг у горах.

Вплив дорожніх умов на водіння автотранспортного засобу

Особливості руху в тумані і на дорогах.

Користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди.

Користування зимовими дорогами.

Статистика дорожньо-транспортних пригод. Розподіл пригод за змінами пори року, днями тижня, часу доби, категоріями доріг, видами транспортних засобів. Особливості аварійності в містах, на дорогах поза населеними пунктами. Стан дорожньо-транспортної дисципліни і заходи щодо її зміцнення.

Заходи, що запобігають ДТП.

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод.

Поняття про експертизу дорожньо-транспортних пригод.

Тема 2. Особливості керування автобусом з напів- причепом.
Експлуатаційні властивості автопоїзда та їх вплив на безпеку руху.

Конструктивна безпека автопоїзда: активна, пасивна, післяаварійна.

Сили, що діють на автопоїзд під час прямолінійного руху. Центр ваги і його вплив на стійкість автобуса на поворотах, підйомах, спусках. Сили опору котіння і підйому. Зчеплення коліс автобуса з дорогою. Сили інерції. Сили тяги. Швидкість і прискорення. Зміна величини коефіцієнта зчеплення коліс автопоїзда з покриттям доріг у залежності від кліматичних умов, стану шин і доріг, швидкості руху. Сили, що діють на автопоїзд під час гальмування. Зупиночний і гальмовий шлях. Причина занесення автопоїзда і виведення його із занесення.

Керованість. Прохідність.

Вплив вантажу на положення центру ваги і його стійкість.

Небезпечні наслідки перевантаження автотранспортного засобу.

Особливості керування автопоїздом на дорогах з великою інтенсивністю руху. Специфічні умови маршрутів (характер перехресть, поворотів, пішохідних переходів, профілю дороги тощо) і прогнозування можливих змін дорожніх обставин. Рух у транспортному потоці. Вибір оптимальної швидкості руху, дистанції та інтервалу. Маневрування на дорозі.

Особливості керування у місцях можливого виходу на дорогу дітей, під час руху повз нерухомі перепони, на дорогах з трамвайною колією.

Прийоми водіння на небезпечних поворотах, перехрестях, майданах, під час зустрічного роз'їзду, випередження, обгону.

Особливості керування автотранспортним засобом залежності від виду покриття дороги: рух на ґрунтових дорогах, дорогах з нерівною поверхнею, глибокими коліями.

Особливості керування автопоїздом за особливих дорожніх умов.

Ознаки небезпечних гідрометеорологічних явищ та їх оцінка з точки зору безпеки руху.

Особливості та прийоми керування автопоїздом за різних метеорологічних умов: під час снігопадів, хуртовин, ожеледиць, зливі, густого туману, пилових буранів, а також за таких же метеорологічних умов, в темну пору доби на дорогах у населених і поза населеними пунктами (рушання з місця зупинки чи стоянки, вибір оптимальної швидкості і дистанцій та інтервалу, виведення автопоїзда із занесення, гальмування тощо).

Характерні помилки водіїв під час керування автопоїздом у складних метеорологічних умовах та їх небезпечні наслідки.

Особливості керування автопоїздом на дорогах у гірській і пересіченій місцевостях. Особливості роботи двигуна, механізмів і систем на великій висоті, підготовка до цього автобуса. Подолання мінімальних радіусів поворотів, особливості зустрічного роз'їзду на дорогах у гірській місцевості, рух на перевалах, слизьких підйомах і спусках, зупинки на вузьких ділянках доріг, проїзд мостів тощо. Випадки, під час яких рух автомобільного транспорту не дозволяється (густий туман, сніжні заноси, ожеледі, зсування лавин тощо).

Принципи економічної експлуатації автобусів напів-причепами.

Причини підвищеної витрати пального і забруднення навколишнього середовища.

Фактори, від яких залежить ефективне та економічне використання палива. Вплив атмосферних умов на витрати палива. Підтримання роботи двигуна в режимі, що відповідає найменшій витраті пального на місці та під час руху. Вибір раціональних прийомів керування автопоїздом(повільне рушання з місця, енергійний розгін, включення передачі, використання накату) в залежності від конкретних дорожніх умов (підйоми, спуски, повороти, під'їзд до перехресть, залізничних переїздів тощо).

Роль водія в економії палива і мастильних матеріалів.

Дорожньо-транспортні ситуації, стадії їх розвитку. Передбачення розвитку дорожньо-транспортних ситуацій. Ситуаційний аналіз можливих дорожньо-транспортних пригод у залежності від поведінки інших водіїв і учасників дорожнього руху.

Тема 3. Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.

Загальні положення.

Психофізіологічні якості водія: відчуття і сприймання, мислення і пам'ять, підготовленість і моральна стабільність, емоційна стійкість, витривалість, самовладання, працездатність, майстерність, освіта, стаж роботи і вік у системі «водій — автомобіль — середовище руху».

Виробничі фактори, які впливають на працездатність водія автобуса, вплив мікроклімату і стану робочого місця.

Вплив взаємовідносин у колективі підприємства на психічний стан водія. Вплив режиму праці і відпочинку водія на безпеку руху.

Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на психофізіологічний стан водія.

Стресовий стан, його попередження та усунення. Прийоми самоконтролю та регулювання психофізіологічного стану. Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров’я для забезпечення безпеки руху.

Особливості психофізіологічних якостей водія в умовах роботи у галузі пасажирських перевезень.

Дорожньо-транспортний травматизм. Принципи організації медичної допомоги потерпілим. Юридичні аспекти в питаннях надання медичної допомоги потерпілим. Медична аптечка для спорядження транспортних засобів.

Стан, небезпечний для життя людини.

Кровотеча, її види та ознаки. Ранова інфекція, асептика та антисептика.

Зупинка серця: причини, ознаки.

Отруєння чадним газом, його ознаки.

Перша долікарняна допомога людині у ДТП.

Загальні поняття про першу долікарняну допомогу особам, які потерпіли при дорожньо-транспортних пригодах.

Забиті місця, розтягнення зв'язок та вивихи: ознаки, ускладнення, перша допомога.

Переломи: види та ознаки, ускладнення при переломах. Надання першої допомоги при переломах щелепи, ключиць, ребер, хребта та кісток таза. Правила накладання шин.

Травма грудей і живота: види та ознаки. Пневмоторакс. Перша допомога. Особливості транспортування.

Зупинка дихання. Техніка і способи штучного відновлення дихання. Непритомність: ознаки, перша допомога.

Опіки хімічні. Ураження електричним струмом. Отруєння газами, етиловим бензином, антифризом.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП.

Визначення і термінове припинення дії травмуючого фактора, вивільнення потерпілого із транспортного засобу. Надання першої допомоги.

Правила і засоби перенесення потерпілого. Правила і способи транспортування потерпілого різними видами транспортних засобів.

Лабораторно-практичні роботи.

1. Відпрацювання техніки зупинки кровотечі, накладання пов'язок, надання першої допомоги.
2. Відпрацювання техніки надання допомоги у ДТП: послідовність дій надання допомоги при ДТП.
3. Напрацювання навичок надання першої допомоги постраждалим при ДТП.

Типова навчальна програма з предмета
«Професійна етика та культура водіння».

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Всього	**З них на лабораторно-практичні роботи**
1	Основи психофізіології праці та поведінки водія.	3	
2	Професійна етика.	3	
3	Культура поведінки на вулицях та дорогах.	4	
	Всього годин:	**10**	**-**

Тема 1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.

Індивідуальні якості водія: відчуття і сприймання, сенсорні і розумові навички в оцінці і прогнозуванні дорожньо-транспортних ситуацій (пригод).

Оцінка часу, відстані і швидкості руху. Час реакції водія.

Поняття про складну і просту реакцію. Фактори, від яких залежить реакція.

Загальна характеристика чутливості. Об'єм, концентрація, розподіл і переведення чутливості.

Характеристика відчуття: зорового, слухового, дотикового, вестибулярного, світлова чутливість.

Зір і його характеристика. Гострота зору. Поле зору. Окомір. Адаптація (відновлення зору) при раптовому переході від світла до темряви і навпаки. Осліплення. Зміна поля зору від швидкості руху і густини транспортного потоку. Зорові ілюзії, помилки в оцінці дорожніх обставин. Дія алкоголю, наркотиків, нікотину і медикаментів на надійність водія.

Прогнозування розвитку дорожньо-транспортної ситуації.

Психофізіологічні якості водія: підготовленість, моральна стабільність, працездатність. Вплив майстерності, освіти, стажу роботи і віку на надійність водія. Дисциплінованість, емоційна стійкість, витривалість, самовладання. Рухові, сенсорні і розумові навички водія та методи їх удосконалення. Працездатність, втомлюваність, тривалість та інтенсивність фізичних і психофізіологічних навантажень.

Стресовий стан. Засоби його попередження та усунення, прийоми самоконтролю і регулювання психофізіологічного стану. Поняття про аутогенне тренування.

Шляхи підвищення працездатності водіїв, збереження їх здоров'я для забезпечення безпеки руху.

Організація харчування та відпочинку водіїв. Вимоги до робочого місця водія, мікроклімат кабіни.

Тема 2. Професійна етика.

Поняття етики поведінки. Соціальна система, що визначає певні норми і стандарти поведінки людини. Вплив психофізіологічних особливостей водія на його поведінку.

Етика водія та його взаємовідносини з іншими водіями транспортних засобів, з працівниками Державтоінспекції, лікувальних установ. Культура обслуговування пасажирів, замовників транспортних засобів. Особлива увага водія до дітей, людей похилого віку, інвалідів, пішоходів з явними ознаками обмеженості пересування.

Вплив морально-психологічного клімату в колективі підприємства на поведінку водія.

Етика водія під час дорожньо-транспортних пригод, взаємодії з навколишнім середовищем. Етика водія у конфліктних ситуаціях.

Тема 3. Культура поведінки на вулицях та дорогах

Водійська культура і вплив суспільства. Гармонізація відносин між водіями та пішоходами. Складові водійської культури та антикультура.

Дотримання Правил дорожнього руху як головний елемент культури водія. Водійська культура у ставленні до охорони навколишнього середовища. Тварини на дорогах та ставлення до них. Паління у салоні. Стан вулиць та доріг і культура водія. Прояв культури водія у ставленні до звукових сигналів, у зовнішньому вигляді автомобіля, методі гальмування, методів обгону тощо.

Водійська культура у медичному аспекті. Нездужання і вплив на керування автомобілем. Культура водіння при прийомі лікарських препаратів. Водіння на фоні хвороб літнього віку. Вплив запахів.

Культура руху пішоходів. Основні вимоги. Правила дорожнього руху у культурі пішоходів. Культура подолання пішохідного переходу. Антикультура пішоходів. Культура руху велосипедистів та водіїв мопедів.

Чинники коректного водіння. Культура руху за складних погодних умов. Культура перевезення вантажів.

Взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах

Професійно-практична підготовка.
«Водіння автотранспортних засобів категорії «DE».

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Підготовка до виїзду, прийоми керування .	1
2	Водіння дорогами з малою інтенсивністю руху.	3
	Перша контрольна перевірка.	20 хв.
3	Водіння по дорогах з високою інтенсивність руху.	4
4	Водіння за темної пори доби.	2
	Друга контрольна перевірка.	20 хв.
5	Водіння за складних дорожніх умов.	4
	Кваліфікаційна пробна робота.	20 хв.
	Всього годин:	**15**

Тема 1. Підготовка до виїзду. Прийоми керування.

Ознайомлення з органами керування, сигналізації та контрольними приладами.

Посадка на робочому місці водія, регулювання сидіння, дзеркал заднього огляду.

Рушання з місця, розгін, послідовне переключення передач у висхідному і низхідному порядках.

Заправка автотранспортного засобу категорії «DE» паливом. Користування органами керування, допоміжними приладами і устаткуванням.

Вивчити прийоми рушання, повільного гальмування, зупинки автотранспортного засобу категорії «DE». Практичне виконання вправ: керування рульовим колесом з метою: стабілізації під час занесення; стабілізації під час екстреного занесення; стабілізації під час ритмічного занесення.

Тема 2.Водіння дорогами з малою інтенсивністю руху.

Виїзд на дорогу. Рух у транспортному потоці. Зупинка на узбіччі, біля тротуару (краю проїзної частини). Рушання з місця зупинки чи стоянки,рух по прямій, перестроювання, об'їзд, обгін.

Проїзд перехресть (регульованих і нерегульованих), зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Виїзд на головну дорогу. Зустрічний роз'їзд. В'їзд у ворота переднім і заднім ходом, виїзд із воріт.

Зупинка на спуску і підйомі. Початок руху на підйомі.

Прогнозування розвитку аварійних обставин, дії водія щодо їх попередження.

Прийоми економічного водіння: повільне рушання з місця, енергійний розгін, вибір оптимальної швидкості руху і передачі. Прогнозування характеру транспортного потоку, використання сил інерції.

Перша контрольна перевірка.

Під час контрольної перевірки виконують завдання:

- рушання від тротуару (узбіччя)
- розгін до найвищої передачі і перехід до найвищої передачі;
- рух з різною швидкістю, зупинка;
- керування у транспортному потоці з малою інтенсивністю руху;
- об'їзд, обгін,зустрічний роз'їзд;
- маневрування в обмеженому проїзді;
- зупинка і рушання з місця на підйомах;
- проїзд перехресть, залізничних переїздів.

Тема 3. Водіння дорогами з високою інтенсивністю руху.

Виїзд на дорогу з високою інтенсивністю руху. Рух у транспортному потоці. Перестроювання, об'їзд, обгін, зупинка біля тротуару (на узбіччі), на краю проїзної частини. Рушання з місця зупинки чи стоянки. Проїзд зупинок маршрутних транспортних засобів, пішохідних переходів. Рух на дорогах з одностороннім і двостороннім рухом з двома, трьома і більше смугами в одному напрямку.

Проїзд перехресть з поворотами і розворотами. Розвороти поза перехрестями. Зустрічний роз'їзд на вузьких ділянках доріг, на поворотах.

Тема 4. Водіння за темної пори доби.

Виїзд на дорогу з штучним освітленням та без нього. Користування відповідними світловими приладами. Правила користування світловими приладами. Небезпечне «освітлення» водіїв зустрічним світлом фар.

Рух у транспортному потоці, перестроювання, повороти ліворуч, праворуч, розвороти. Вибір безпечної швидкості, дистанції та інтервалу залежно від різного освітлення дороги. Зустрічний роз'їзд. Проїзд перехресть. Прохід пішохідних переходів.

Друга контрольна перевірка

Під час контрольної перевірки виконують завдання:

- керування у транспортному потоці з високою інтенсивністю руху;
- об'їзд, обгін, зустрічний роз'їзд;
- проїзд перехресть, залізничних переїздів;
- проїзд пішохідних переходів

Тема5.Водіння за складних дорожніх умов.

Рух на дорогах поза населеними пунктами. Рух на крутих спусках і підйомах, зупинка і рушання з місця.

Прийоми виводу буксуючого автотранспортного засобу категорії «DE» зі слизької ділянки дороги, повільне рушання з місця без використання і з використанням підручних засобів (грунт, пісок, гілки тощо). Керування на слизькій дорозі. Стабілізація під час занесення. Поривчасте і ступінчасте гальмування на слизькій дорозі.

Відпрацювання контраварійних вправ.

Перелік обов'язкових засобів навчання.
Професія-(8322)Водій автотранспортних засобів.
Спеціалізація:водіння автотранспортних засобів категорії «DE».

№ з/п	Найменування	Кількість на клас(учнів)	Примітка
1	Комп'ютери 1 на	4-х учнів.	
2	Комп'ютерна програма з будови автобуса 1 на	4-х учнів.	
3	Комп'ютерна програма з правил дорожнього руху 1 на	4-х учнів.	
4	Комп'ютерна програма з безпечного водіння 1 на	4-х учнів.	
5	Колесо в зборі	1 на клас.	
6	Насос або компресор	1 на клас.	
7	Комплект дорожніх знаків (стенди або плакати)	1 на клас.	
8	Комплект дорожньої розмітки (стенди або плакати)	1 на клас.	
9	Електрифіковані макети світлофорів (комплект)	1 на клас.	
10	Комплект плакатів або комп'ютерна програма з надання невідкладної допомоги при ДТП	1 на клас.	
11	Плакати або прилади психофізіології водія.	Не менше 3.	
12	Плакати або макети розпізнавальних знаків	1 на клас.	
13	Макети транспортних засобів або фото на картоні розміром 5х5 см.	По 4 на кожну парту (стіл).	
14	Столи зі стільцями або парти (Зверху можуть наноситись схеми перехресть).	По кількості учнів.	
15	Класна дошка	1 на клас.	
16	Стіл зі стільцем для викладача	1 на клас.	
17	Автобус та причеп	По ліцензійному обсягу.	
18	Майданчик з твердим покриттям.	1 на заклад.	

Примітка: при відсутності достатнього комп'ютерного забезпечення або комп'ютерних програм тимчасово протягом одного року з дня затвердження держстандарту, допускається використання розрізних макетів, стендів, плакатів тощо.

- **Категорія автотранспортного засобу визначається змістом навчання.**
- **Площа маневрового майданчика визначається залежно від кількості автобусів категорії DE.**

Критерії кваліфікаційної атестації випускників.
Професія –(8322) **Водій автотранспортних засобів.**
Спеціалізація – **водіння автотранспортних засобів категорії «**DE**».**

1	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює на рівні розпізнання окремі елементи навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктора) виконує лише елементи вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «DE». Без присвоєння кваліфікації.
2	Учень (слухач) безсистемно, неповно відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з постійною допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «DE». Без присвоєння кваліфікації.
3	Учень (слухач) з допомогою викладача відтворює фрагменти навчального матеріалу, пов'язаного з будовою автомобіля, правилами та безпекою дорожнього руху.	Учень (слухач) з допомогою майстра (інструктор) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «DE» При виконанні вправ допускається помилок, які самостійно виправити не може. Без присвоєння кваліфікації.
4	Учень (слухач) володіє матеріалом в неповному обсязі, без розуміння відтворює навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D».	Учень (слухач) з частковою допомогою майстра (інструктора) виконує вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «DE». Без присвоєння кваліфікації.

5	Учень (слухач) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять про призначення розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «DE»	Учень (слухач) виконує певну кількість прийомів і вправ з водіння автотранспортного засобу категорії «DE». При виконанні допускається значної кількості помилок, які частково виправити може з допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
6	Учень (слухач) з розумінням відтворює основний навчальний матеріал, пов'язаний з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «D»	З консультативною допомогою майстра (інструктора) Слухач виконує переважну більшість прийомів та вправ з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «DE». При виконанні допускається помилок, які виправити може за допомогою майстра (інструктора). Без присвоєння кваліфікації.
7	Учень (слухач) самостійно з розумінням відтворює суть основних положень навчального матеріалу, пов'язаного з призначенням розташуванням, будовою, принципом дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «DE» ; правилами перевезення пасажирів, особливостями будови та технічного обслуговування автотранспортних засобів для перевезення пасажирів. Його відповідь в цілому правильна, але містить неточності стосовно законодавства про автомобільний транспорт, правила дорожнього руху, технічну експлуатацію автотранспортних засобів. Виконує практичні завдання з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу за допомогою викладача.	Учень (слухач) правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «DE» . Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень вантажів, пасажирів та багажу. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує часткової консультації майстра (інструктора).

8	Знання ученя (слухач) є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в практичній діяльності, вміє аналізувати і робити висновки. Знає розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «DE» , особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; базові знання з правил експлуатації і технічного обслуговування причепів; з основ керування автотранспортними засобами; орієнтується у можливих причинах дорожньо-транспортних пригод; причин виникнення несправностей; основний порядок проведення технічного обслуговування; основні особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основи правових основ і відповідальності за порушення правил дорожнього руху, завдання матеріальної шкоди. Виконує щоденне технічне обслуговування за типовим алгоритмом з допомогою викладача і самостійно.	Учень (слухач) виконує правильно прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «DE». Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів. В основному забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. З допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю виконання практичного водіння, потребує незначної консультації майстра (інструктора).

9	Учень (слухач) володіє основним навчальним матеріалом. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; основний порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «DE» та правила їх технічної експлуатації; основні відомості з будови, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та основні способи їх попередження; основні причини виникнення несправностей; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; основний порядок проведення технічного обслуговування; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); основні правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; основні правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу. Його відповідь в цілому правильна, достатньо обґрунтована. Самостійно використовує теоретичні знання під час вирішення практичних завдань з водіння з незначною допомогою викладача.	Учень (слухач) самостійно і в цілому правильно організовує робоче місце водія, правильно виконує прийоми і вправи з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «DE». Застосовує основні прийоми самоконтролю за якістю водіння, іноді потребує консультації майстра (інструктора). Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. З допомогою майстра (інструктор) перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. З частковою допомогою майстра (інструктора) виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. З частковою допомогою майстра (інструктора) усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

10	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатен їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою практичних завдань. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «DE» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу.	Учень (слухач) виконує якісно вправи з водіння автотранспортного засобу категорії «DE» . Керує автомобільними транспортними засобами, які відносяться до категорії «DE» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб для посадки пасажирів. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи,що не потребують складних стендів та пристроїв. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

11	Учень (слухач) володіє узагальненими системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «DE» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду;. Має пізнавальний інтерес до обраної професії.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «DE» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Подає автотранспортний засіб до місця посадки і висадки пасажирів. Контролює правильність посадки пасажирів. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

12	Учень (слухач) володіє повними, системними знаннями навчального матеріалу в повному обсязі. Знає законодавство України про автомобільний транспорт і дорожній рух; правила дорожнього руху; особливості будови та керування автотранспортними засобами для перевезення пасажирів; порядок і умови перевезення пасажирів і багажу; призначення, розташування, будову, принцип дії агрегатів, складових одиниць, механізмів і систем автотранспортних засобів категорії «DE» та правила їх технічної експлуатації; будову, правила експлуатації і технічного обслуговування причепів; основи керування автотранспортними засобами; можливі причини дорожньо-транспортних пригод та способи їх попередження; причини виникнення несправностей, способи їх виявлення та усунення; характер впливу природних умов (дощ, туман, ожеледиця та інше) на безпеку руху; порядок проведення технічного обслуговування; правила безпечного ведення робіт, протипожежної безпеки та санітарії під час технічного обслуговування автотранспортного засобу та при роботі на лінії; особливості користування експлуатаційними матеріалами (паливо, оливи, мастила, електроліт, антифриз та інше); правила зберігання автотранспортних засобів на відкритій стоянці і в гаражі; правила надання першої допомоги потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод; правові основи і відповідальність за порушення правил дорожнього руху, правил експлуатації транспортного засобу, завдання матеріальної шкоди та шкоди навколишньому середовищу; тарифи на послуги перевезень пасажирів; перелік категорій пасажирів, які мають право безоплатного проїзду. Виявляє пізнавальний інтерес до обраної професії, нової техніки.	Учень (слухач) самостійно і в повному виконує всі вправи та прийоми з практичного водіння автотранспортного засобу категорії «DE» за різних дорожніх умов. Виконує вимоги правил дорожнього руху, правил перевезень пасажирів та багажу. Подає автотранспортні засоби, призначені для перевезення пасажирів, на зупинки. Контролює дії пасажирів. Оголошує назви зупинок та порядок оплати пасажирами проїзду за допомогою радіоустановки. У випадку відсутності кондуктора здійснює продаж квитків пасажирам. Забезпечує належний технічний стан автотранспортного засобу. Буксирує автопричіп. Перевіряє технічний стан автотранспортного засобу перед виїздом на лінію та після повернення з рейсу. Забезпечує справність обладнання відповідно до вимог стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху і охорони навколишнього середовища. Виконує роботи з щоденного технічного обслуговування автотранспортного засобу. Усуває технічні несправності, які виникають під час роботи автотранспортного засобу на лінії і не потребують розбирання головних механізмів. Виконує регулювальні роботи. Заправляє автомобільні транспортні засоби паливом та іншими експлуатаційними матеріалами. Оформлює дорожню документацію. Надає першу допомогу потерпілим під час дорожньо-транспортних пригод.

Примітка; Перевідні оцінки з балів:
-7 і 8- задовільно,9і 10-добре,11 і 12- відмінно.

Список рекомендованої літератури:

1. Боровських Ю.І. Будова автомобілів / Ю. І. Боровських,
Ю.В. Буральков, К.А. Морозов.-К: Вища школа, 1991
2. Гусаров С.М. та ін.. Культура водіння.- Одеса: Видавництво ВМВ, 2003
3. Марков О.Д. Організація автосервісу. – Львів: Оріяна-Нова,1998.
4. Винокурова Л.Е. Основи охорони праці / Л.Р. Винокурова
5. М.В. Васильчук.-К.: Вікторія, 2001
6. Закон України «Про дорожній рух»
7. Закон України «Про освіту»
8. Закон України «Про професійно-технічну освіту»
9. Закон України «Про автомобільний транспорт»
10. Постанова Кабінету Міністрів України №340- 1993 год.
11. Правила дорожнього руху України.
12. Адміністративний кодекс України.
13. Кримінальний кодекс України.
14. Господарський кодекс України.-